

MRF 2024.225

Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse af 5. juli 2024, j.nr. 21/03634

Stadfæstet fredning af Vejle Ådal på ca. 847 ha, der primært var ejet af 108 private lodsejere, uanset at store dele af fredningsområdet allerede var beskyttet i medfør af generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven, da fredningsinstrumentet udgjorde den bedste varige sikring af de værdier, der ønskedes beskyttet. Dissens.

Fredningsnævnet for Sydjylland, nordlig del, traf i marts 2021 afgørelse om fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune. Fredningsnævnet traf samme dag afgørelse om erstatning til de berørte lodsejere på 2,7 mio. kr. Fredningsforslaget var rejst af Danmarks Naturfredningsforening i marts 2017 med senere ændringer. Fredningsnævnet havde i april 2019 truffet screeningafgørelse om at fredningsforslaget ikke var SMV-pligtigt, hvilket blev påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, der den 20. september 2020 stadfæstede fredningsnævnets afgørelse, hvilket blev indbragt for domstolene og nu verserer for Vestre Landsret. Fredningen udgjorde en ca. 7 km. strækning langs Vejle Ådal, og omfattede et samlet areal på ca. 847 ha, hvoraf størstedelen var ejet af 108 private lodsejere. Den vestlige afgrænsning af fredningen støder op mod fredningen af Nybjerg Mølle. Ca. 43 ha. af fredningsområdet er omfattet af Natura 2000-beskyttelse og beliggende i habitatområde nr. 238, Egtved Ådal, og ca. halvdelen af fredningsområdet er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer i naturbeskyttelseslovens § 3. Store dele af fredningsområdet udgør fredskovspligtige arealer jf. skovlovens § 11, ligesom store dele af området er omfattet af åbeskyttelseslinjen, skovbyggelinjen og fortidsmindebeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens §§ 16, 17 og 18. Fredningsområdet er i sin helhed beliggende i landzone og næsten hele Vejle Ådal er i kommuneplanen udpeget som lavbundsareal og enten udpeget som særligt værdifulde naturområder, naturområder, eller potentielle naturområder. Fredningsområdet er endvidere i kommuneplanen udpeget som bevaringsværdigt landskab, økologisk forbindelse, og halvdelen af fredningsområdet er udpeget som værdifulde kulturmiljøer. Baggrunden for fredningen er ønske om at sikre Vejle Ådal som Østjyllands mest markante tunneldal mod bebyggelse, tilplantning, råstofgravning og fragmentering af landskabet. Efter fredningskendelsens § 1 er formålet at sikre og udvikle en stor sammenhængende natur i landskabet omkring Vejle Å, at fastholde og forbedre adgangsmulighederne gennem et stisystem, at sikre naturudviklingen gennem naturpleje og at forhindre yderligere støjforurening af området. Fredningsnævnet begrundede fredningsvedtagelsen med, at ådalen

udgør en vigtig og nationalt værdifuld lokalitet med værdier, som ikke kan forventes sikret på en betryggende måde af lovgivningens almindelige regler. Det var fredningsnævnets vurdering, at sikring af ådalen alene kunne ske gennem fredning, som kun kan ændres eller ophæves, hvis tungtvejende samfundsmæssige hensyn gjorde sig gældende, frem for gennem en bevarende lokalplan, som ville kunne ændres af kommunen ved ny lokalplan eller ved dispensationer. Fredningskendelsen, der i alle tilfælde skulle prøves af Miljø- og Fødevarerklagenævnet, fordi erstatningen oversteg ½ mio. kr., jf. § 42, blev påklaget af Vejle Kommune, Miljøstyrelsen, Friluftsrådet, en forening samt en lang række berørte lodsejere, herunder vandforsyningsselskab for Vejle, Fredericia og Middelfart Kommuner. Kommunen gjorde bl.a. gældende, at området allerede var underlagt den nødvendige beskyttelse, at der ikke var bebyggelse, der gav mulighed for yderligere byvækst inden for fredningsområdet og at eksisterende naturplejepraksis og lodsejersamarbejdet gav mere natur for pengene, hvorfor fredningen var unødvendig. Lodsejere og foreningen gjorde bl.a. gældende, at fredningen ikke fulgte ”Handlingsplan for Fredning 2013”, hvorefter fredning ikke bør bringes i anvendelse, hvor beskyttelsen allerede er sikret gennem den generelle naturbeskyttelses- og planlovgivning, da fredninger ikke bør anvendes til at opnå formål, der kan opnås lige så godt eller bedre ved andre ordninger. Vandforsyningsselskabet gjorde gældende, at fredningen ville begrænse selskabets planlagte udbygning af den eksisterende vandforsyning og ønskede derfor fredningskendelsen ændret, så den udtrykkeligt angav, at fredningen ikke hindrede fremtidige udvidelser af vandforsyningen på forsyningsselskabets ejendom. Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet (5 mod 2) fandt efter besigtigelse af fredningsområdet og afholdelse af offentligt møde, at Vejle Ådal skulle fredes efter en afvejning af de hensyn, der fremgik af formålsbestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 1. Flertallet lagde vægt på, at Vejle Ådal udgjorde et meget stort og relativt uberørt sammenhængende landskab med betydelige naturværdier af national betydning, og at bl.a. tilplantning og tilgroning med tiden ville kunne udgøre

trusler mod områdets meget unikke landskaber og natur. Uanset store dele af fredningsområdet allerede var beskyttet gennem generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven, fandt flertallet, at en fredning udgjorde den bedste varige sikring, af de værdier, der ønskedes beskyttet med fredningen. Et mindretal (2 mod 5) fandt derimod at der ikke var grundlag for at gennemføre fredningen med henvisning til, at der hverken forelå aktuelle eller fremtidige trusler mod områdets værdier, som kunne begrunde at fredningsinstrumentet blev bragt i anvendelse, da området var tilstrækkeligt beskyttet af generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven, og ved lodsejernes kontinuerlige pleje af området, der havde foregået frivillige i samarbejde med kommunen. Afslutningsvis fandt nævnet anledning til at ændre i fredningens

afgrænsning ved at udtage en række arealer fra fredningen, og nævnet udtog i øvrigt et stiforløb af fredningen som Danmarks Naturfredningsforening var frafaldet under sagens behandling. Endvidere tilføjede nævnet en særbestemmelse i fredningskendelsens § 11, hvor det dels blev præciseret, at fredningen ikke begrænser vandforsynings-selskabet adgang til at indvinde vand, etablere boringsoverbygninger, og at nye bygninger og tekniske anlæg kan etableres efter forudgående tilladelse fra Fredningsnævnet. På denne baggrund ophævede nævnet Fredningsnævnets afgørelse om fredning, som blev erstattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om at gennemføre fredningen i medfør af naturbeskyttelseslovens § 44 om at gennemføre fredning af Vejle Ådal med en række mindre ændringer.

Kommentar: Afgørelsen giver anledning til tre kommentarer. For det første er det bemærkelsesværdigt, at Miljø- og Fødevareklagenævnet gennemfører en fredning af et areal, der i forvejen er så vidtgående beskyttet af naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven. For det andet giver Miljø- og Fødevareklagenævnets tilføjelse af en særbestemmelse i fredningskendelsens § 11 om vandforsyning anledning til en mere principiel betragtning, da § 11 fastlægger rammer for fremtidige vandforsyning, som er projekter omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2 (pkt. 2.d.iii), hvorfor tilføjelsen af § 11 må kræve en screening efter miljøvurderingslovens § 10, jf. **MRF 2022.203 Mfk**, hvilket savnes i nævnets afgørelse. Da der imidlertid er tale om et projekt omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2 og dermed omfattet af miljøvurderingslovens § 8, stk.1, nr. 1, og fredningskendelse afgøres af en statslig myndighed, vil fredningskendelsen være omfattet af obligatorisk miljøvurdering, jf. sag C-444/15, hvortil dog må bemærkes, at mens Planklagenævnet ofte referer til denne EU-dom, ses Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke at inddrage dommen i sag C-444/15 i sin praksis. I denne sag vil tilføjelsen af § 11 i fredningskendelsen i så fald betyde, at fredningskendelsen skulle ophæves og hjemvises, da Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke har mulighed for at gennemføre miljøvurdering og offentlig høring. Den tredje bemærkning vedrører nævnets formelle ophævelse af Fredningsnævnets kendelse, der erstattes af en ny fredningskendelse med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 44. Holder man sig til ordlyden af § 44, er det svært at se grundlaget for denne model. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan efter § 44, stk. 1 ændre Fredningsnævnets kendelse, og efter § 44, stk. 2, kan Miljø- og Fødevareklagenævnet også vedtage en fredning, som Fredningsnævnet har afvist. Holder man sig til lovens ord, skulle Miljø- og Fødevareklagenævnet i dette tilfælde have ændret Fredningsnævnets kendelse i stedet for at ophæve den og erstatte Fredningsnævnets fredning af en ny fredning. Dette rejser i denne sag et supplerende spørgsmål i relation til den i nævnets afgørelse omtalte verserende sag ved Vestre Landsret om gyldigheden af Miljø- og Fødevareklagenævnets stadfæstelse i september 2020 af Fredningsnævnets SMV-screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 10. Da Fredningsnævnets fredning er bortfaldet med Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse, kan der rejses spørgsmål ved, hvilken retlig interesse som sagsøgerne ved landsretten har i at prøve en SMV-screeningsafgørelse af en fredning, som er bortfaldet. Samlet efterlader det et indtryk af betydelig uklarhed i Miljø- og Fødevareklagenævnets anvendelse af miljøvurderingslovens regler ved fredningskendelser.

Afgørelse om fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune

Sag: 21/03634

Dato: 5. juli 2024

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 40.[1]

Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Syddjylland, nordlig dels afgørelse af 8. marts 2021 om fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Matr.nr. 3b Bindeballe By, Randbøl, 9m Bindeballe By, Randbøl, 9b Bindeballe By, Randbøl, 5ab Bindeballe By, Randbøl, 2z, 3ae, 5 l Bindeballe By, Randbøl, 3e, 3f, 3g, 3h, 1g Tørskind By, Bredsten, 3ah Bindeballe By, Randbøl, 6i og 9k Bindeballe By, Randbøl, 2s Bindeballe By, Randbøl, del af 8a, 7g Lihmskov By, Nørup, 1p Tørskind By, Bredsten, del af 10a, 16f Vork By, Egtved, 23d Søgård, Nørup, 4aa Bindeballe By, Randbøl, 7z Bindeballe By, Randbøl, 23a Søgård, Nørup, 5y Bindeballe By, Randbøl, 4ac, del af 4c, 4ae, 4ad Bindeballe By, Randbøl, 4b, 3a Tørskind By, Bredsten, 2k Spjarup By, Egtved, 6e Lihmskov By, Nørup, del af 5o, del af 5i, del af 12b Refsgårde, Egtved, 13i, 13p Vork By, Egtved, 1f Søgård, Nørup, 40, 15g Ravning By, Bredsten, del af 9fk Ødsted By, Ødsted, 6g, 5t Bindeballe By, Randbøl, 13, 14 Vesterby By, Ødsted, 14b, 2c, 27u Ødsted By, Ødsted, 8h Bindeballe By, Randbøl, 5m, 4q, 17 Bindeballe By, Randbøl, 10h, 10i Bindeballe By, Randbøl, 8g Bindeballe By, Randbøl, 6f, 10d, 4r, 3æ, 3u, 3s, 3x, del af 14a, del af 14c, 5aa, del af 5e, 2r Bindeballe By, Randbøl, 3n Tørskind By, Bredsten, 7ab, 7g, 7ac, 8k, 8a Bindeballe By, Randbøl, del af 7000k, 7i, 7000f, 7000b Bindeballe By, Randbøl, 7000a, 9 Tørskind By, Bredsten, del af 7000e, 7000c, 9c, 1b, 9e, 8c, 8l Lihmskov By, Nørup, del af 7000c Refsgårde, Egtved, 43, 7000e, 7000b Vork By, Egtved, 7000a Søgård, Nørup, 7000c, 7000b Ravning By, Bredsten, 7000c, 7000e, 2g, 2h Kjeldkær Hgd., Bredsten, 3f, 3t, 3an, 3am Bindeballe By, Randbøl, 3ao, 3z Bindeballe By, Randbøl, 3r, 3v Bindeballe By, Randbøl, 3y Bindeballe By, Randbøl, 3e Bindeballe By, Randbøl, 3q Bindeballe By, Randbøl, del af 1c Lihmskov By, Nørup, 4f, 5, 4a Tørskind By, Bredsten, 8i Bindeballe By, Randbøl, 10n, 10o Vork By, Egtved, 7e Lihmskov by, Nørup, 22 Søgård, Nørup, 1i Tørskind by, Bredsten, 5s Bindeballe By, Randbøl, del af 5d, 8c, 9c Bindeballe By, Randbøl, 7m Bindeballe By, Randbøl, del af 2e Lihmskov By, Nørup, del af 6l Lihmskov By, Nørup, del af 9b, del af 1f Lihmskov By, Nørup, 8f, 6f Lihmskov By, Nørup, 50, 24a Søgård, Nørup, 9d Lihmskov By, Nørup, 3o Tørskind

By, Bredsten, 14b Lihmskov By, Nørup, 3f, 2o, 2p, 4m Lihmskov By, Nørup, 1k Tørskind By, Bredsten, 9f, 9i Lihmskov By, Nørup, 32a, 34a, 34b Søgård, Nørup, 1e, 1d, 1f, 1h Tørskind By, Bredsten, 1a, 1n, 1o, 4e, 4g, 1r, 1q Tørskind By, Bredsten, 3d Tørskind By, Bredsten, 1m Tørskind By, Bredsten, 2b, 2c Refsgårde, Egtved, 12d, 6aa Vork By, Egtved, 5m, 12e Vork By, Egtved, 12g, 12b, 12f Vork By, Egtved, del af 9h, 9f, del af 5h Vork By, Egtved, 3o, del af 9e Vork By, Egtved, 10f, 39b, 34 Vork By, Egtved, 16e Vork By, Egtved, 9a, 7f, 31b, 32d Vork By, Egtved, 8a, 25c, 9i, 10i, 8h Vork By, Egtved, del af 5c, 7n, 2v, 2a, 11c Vork By, Egtved, 16 Vesterby By, Ødsted, del af 1a, 1i, 28c Vork By, Egtved, 3d, 3e Vesterby By, Ødsted, 4i, 39a Vork By, Egtved, 5q Vork By, Egtved, 11d Vork By, Egtved, 6f, 7 k, 9l Vork By, Egtved, 10r Vork By, Egtved, 2g, 3f, 19b Vork By, Egtved, 42 Vork By, Egtved, 4g, 1b Vork By, Egtved, 40b Vork By, Egtved, 1e, 13k, 21c, 29c, 6g, 6o, 5e Vork By, Egtved, 15o Vork By, Egtved, 4 Søgård, Nørup, 4g, 10k, 20p Ravning By, Bredsten, 15q Vork By, Egtved, 16i Vork By, Egtved, 40d Vork By, Egtved, 3p Vork By, Egtved, 7g, 1c, del af 6s Vork By, Egtved, 1k Vesterby By, Ødsted, 39, 52 Søgård, Nørup, 23b, 23c, 23f, 24d, 25a, 25b, 25d, 38b Søgård, Nørup, 27a, 29a, 5c, Søgård, Nørup, 26 b, 26 c Søgård, Nørup, 27 b Søgård, Nørup, 37 b, 16 e, 37 e, 14 k, 12 f Ravning By, Bredsten, 57c, 30e, 32c, 30g, 30f Søgård, Nørup, 28 Søgård, Nørup, 30b Søgård, Nørup, 31a Søgård, Nørup, 26, 27, 31, Ravning By, Bredsten, 1z, 1y Kjeldkær Hgd., Bredsten, 35b, 35a, 32d, 32b, 32e, 5a og 45c Søgård, Nørup, 41b Søgård, Nørup, 41a og 41d Søgård, Nørup, 34c, 34g Søgård, Nørup, 45d Søgård, Nørup, 1g, 14b Søgård, Nørup, 11n, 6h, 12i, 5m Ravning By, Bredsten, 3f Ravning By, Bredsten, 15i, 8g Ravning By, Bredsten, 19c Ravning By, Bredsten, 20o, 20l Ravning By, Bredsten, 9e, Ravning By, Bredsten, 4n Ravning By, Bredsten, 8k Ravning By, Bredsten, 1 Ravning By, Bredsten, 2e, 15f Ravning By, Bredsten, 17e, 17f, 18e Ravning By, Bredsten, 7k, 17c, Ravning By, Bredsten, 25a Ravning By, Bredsten, 1a, 1ae Kjeldkær Hgd., Bredsten, 30 Ravning By, Bredsten, 28 Ravning By, Bredsten, 29 Ravning By, Bredsten, 2i, 2f, Kjeldkær Hgd., Bredsten, 11gd, 7ak, del af 16t, del af 16ag, del af 16ah Ødsted By, Ødsted, 3f, 3a, 8b, 3b Vesterby By, Ødsted, 4g, 4h, 4b, 1a, 2e, del af 17 Vesterby By, Ødsted, 7c Vesterby By, Ødsted, 23 Ødsted By, Ødsted, 1g, 1i Vesterby By, Ødsted, 1b Vesterby By, Ødsted, 24, 27aa, 27ap, 27aq, 27p, 27q Ødsted By, Ødsted, 6b Vesterby By, Ødsted, 15 Vesterby By, Ødsted, 9c, 4f, 27g Ødsted By, Ødsted, 6u Ødsted By, Ødsted, del af 27e, 27ø Ødsted By, Ødsted, 27bb Ødsted By, Ødsted, 5o, del af 27d Ødsted By, Ødsted, 9ff, del af 27y Ødsted By, Ødsted, 27k, 27i Ødsted By, Ødsted, 11ge Ødsted By, Ødsted, 1b Ødsted By, Ødsted, del af 27c Ødsted By, Ødsted, del af 6e Vork By, Egtved, 5l, 5r, 9d, 5b, 5s, 5t Vork By, Egtved, 8d Lihmskov By, Nørup, 6d, 7d, 6m og 7aa Bindeballe by, Randbøl samt 5ø og 11c Bindeballe by, Randbøl samt del af 7g Ravning by, Bredsten.

Fredningen af Vejle Ådal gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- at sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i et dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, hvor de bærende og mest værdifulde elementer er de mange kilder og vandløb, overdrevene, skræntskovene, der alle, sammen med de store enge ved Ravning og Runkenbjerg, danner stor variation i landskabet,

- at sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv,
- at beskytte de geologiske terrænformer og sikre deres formidling,
- at sikre områdets kulturspor,
- at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter,
- at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings - og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem,
- at sikre mulighed for naturudvikling gennem naturpleje,
- at forhindre yderligere støjforurening af ådalen, og
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som er på det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for habitatområde 238.

§ 2 Bevaring af området

Stk. 1. Området skal bevares i den nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation. Dog er fredningen ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning i området, herunder gendannelse af den naturlige hydrologi.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

Stk. 3. De dele af fredningen, som er omfattet af Natura 2000, er desuden underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000-plan samt opfølgende kommunale og statslige handleplaner. Indsatser, jf. Natura 2000-planerne, kan gennemføres uden særskilt tilladelse fra fredningsnævnet.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Nuværende arealer med landbrugsdrift kan drives som hidtil. Driften af arealer, der er beskyttede i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, skal ske i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom. Der må ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder, som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen skal arealerne holdes overvejende lysåbne.

Stk. 2. Eksisterende løvtræsarealer skal opretholdes og må ikke konverteres til nåleskov. Hjemmehørende nål som skovfyr, taks og ene kan dog indgå i blandingskov.

Stk. 3. Eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes og opretholdes som nåletræsbeplantninger.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for, at skoven på matr.nr. 16 t, Ødsted By, Ødsted, som ejes af [Virksomhed 2], kan anvendes til friluftaktiviteter med tilhørende anlæg i det omfang, de gamle træer ikke skades herved.

Stk. 5. Plejemyndigheden kan i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.

Stk. 6. Dambrug kan vedligeholdes og moderniseres i overensstemmelse med de miljøkrav, der måtte blive stillet til dambrug. Det er tilladt at opsætte net over dammene.

Stk. 7. Haver kan uanset ovennævnte bestemmelser udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides.

Stk. 8. Eksisterende læhegn kan opretholdes, vedligeholdes og udskiftes. Der må ikke plantes nye læhegn.

§ 4 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres eller etableres nye selvstændige boliger inden for det fredede område.

Stk. 2. Tilbygning til og ombygning af eksisterende boliger reguleres efter bestemmelserne i planloven. Anvendelse af reflekterende materialer, sortglaseret tegl, solpaneler og lignende kan dog kun ske med fredningsnævnets tilladelse.

Stk. 3. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften og dambrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Stk. 4. Ny selvstændig bebyggelse, herunder ridehaller, pelsdyrbure, drivhuse/-gartnerier, skure, boder, jagtthytter, transformerstationer og lignende, må ikke opføres inden for fredningen. Drivhuse, legehuse, terrasser, flagstænger og lignende er dog tilladt i private haver.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende. Forudsat at bygningerne indpasses i landskabet, og facader fremtræder i dæmpede farver uden glans, kan det ske uden fredningsnævnets godkendelse.

§ 5 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Fredningen er ikke til hinder for opsætning af jagttårne og jagtstiger i overensstemmelse med jagtlovens regler herom. Driftsmæssig nødvendig belysning må etableres i tilknytning til landbrug og dambrug. Belysningen skal opsættes, så lyset afskærmes ud mod det omgivende landskab og rettes mod driftsbygningerne og dambrugsarealerne.

Stk. 2. Campingvogne og lignende samt teltslagning må ikke anbringes eller finde sted uden for have- og gårdspladsarealer. Undtaget fra forbuddet er teltning på egne arealer eller teltning på primitive overnatningspladser udlagt til formålet.

Stk. 3. Etablering af sportsanlæg, som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv., er ikke tilladt. Boldbaner vest for [Virksomhed 2] på matr.nr. 16t Ødsted By, Ødsted kan fastholdes, men må ikke udvides.

Stk. 4. Der må opsættes sædvanlige landbrugshegn (trådhegn) samt hestehegn i træ. Hegnene skal holdes i naturtræ eller i jordfarver.

Stk. 5. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden og med placering efter aftale med lodsejeren.

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje i fredningsområdet.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. opsætning af stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Stk. 8. Fredningen er ej heller til hinder for, at Naturstyrelsen og Vejle Kommune etablerer primitive overnatningspladser med shelters på egne arealer til almen anvendelse.

Stk. 9. Der må som udgangspunkt ikke etableres nye grøfter eller dræn. Eksisterende dræn og grøfter kan af hensyn til fortsat høslet og afgræsning fastholdes og vedligeholdes. Intensivering af vedligeholdelsen eller etablering af nye dræn og grøfter kan alene ske for at sikre afgræsning af arealer, og først efter nærmere planlægning i plejeplanen. Forbuddet mod etablering af nye dræn gælder dog ikke i private haver.

Stk. 10. Tilladelser til vandindvinding reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandforsyningsloven.

Stk. 11. Der må ikke etableres permanent oplag af maskiner i det åbne land.

Stk. 12. På de fredede arealer må der ikke deponeres affald, indrettes lossepladser eller henstilles udrangerede køretøjer eller dele deraf.

§ 6 Terrænændringer mv.

Stk. 1. Terrænændringer, herunder råstofindvinding, er ikke tilladt. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning (jf. § 2), eller mindre terrænændringer i forbindelse med byggeri og anlæg efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for mindre terrænændringer i private haver.

§ 7 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Vejle Kommune skal som tilsynsmyndighed opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.

Stk. 2. Eksisterende stier, som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 3. På de på fredningstidspunktet offentligt ejede arealer er der fri fladefærdsel til fods døgnet rundt. På disse arealer skal der, uanset ejerforhold, også fremover være fri

fladefærdsel til fods døgnet rundt.

§ 8 Naturpleje og naturgenopretning

Stk. 1. Vejle Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for statsejede arealer.

Stk. 2. Plejemyndighederne kan gennemføre pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016, og i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål. Naturgenopretningsprojekter skal gennemføres i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er godkendt af fredningsnævnet.

§ 9 Plejeplaner

Stk. 1. Pleje af de fredede arealer kan gennemføres efter den til enhver gældende plejebekendtgørelse.

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5. år.

Stk. 3. På det Natura 2000-udpegede areal skal den første plejeplan dog gælde, indtil udløbet af den gældende Natura 2000-plan og herefter følge denne.

Stk. 4. Plejeplanen kan f.eks. indeholde foranstaltninger som afgræsning, høslæt mv. med henblik på at sikre, at ådalen i det væsentligste holdes åben, samt at eksisterende beplantning kan fjernes eller nedskæres.

Stk. 5. Lodsejerne i ådalen har ret til selv at udføre plejeforanstaltninger inden for den frist, som plejemyndigheden fastsætter. Såfremt plejeforanstaltningen indebærer træfældning, tilfalder fældet træ den lodsejer, som ejer det fældede træ, såfremt det fjernes inden for den frist, som plejemyndigheden har fastsat. Lodsejeren kan ikke stille krav om, at fældet træ skæres op, samkørsel af fældet træ eller udkørsel til fast vej.

§ 10 Jagt og fiskeri

Stk. 1. Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Stk. 2. Lystfiskeri med stang og snøre samt fiskeri med ruser og andre faststående redskaber er tilladt i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom.

§ 11 Særbestemmelser

Stk. 1. De for vandforsyningsdriften nødvendige bygninger og tekniske anlæg for [Virksomhed 1] kan etableres efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet for så vidt angår placering, udformning mv.

Stk. 2. Fredningen indskrænker ikke [Virksomhed 1]' mulighed for at indvinde vand på matr.nr. 12e og 5m, begge Vork By, Vork, hvilket omfatter:

- vedligeholdelse af eksisterende boringer, herunder udledning af vand i forbindelse med både prøvepumpning og regenerering af boringer,
- etablering af boringsoverbygninger (råvandsstationer) i forbindelse med udførelse af erstatningsboringer og arbejdsveje hertil, sløjfning af boringer, opgravning af ledninger,
- mindre terrænændringer i forbindelse med etablering af forsyningsanlæg,
- vedligeholdelse af arbejdsveje, og
- skiltning med oplysning om forhold på [Virksomhed 1] arealer.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet[2]. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 10, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Indhold

- [1. Indledning. 10](#)
- [2. Baggrunden for fredningsforslaget 10](#)
- [3. Fredningens afgrænsning. 11](#)
- [4. Beskrivelse af fredningsområdet 12](#)
- [5. Frednings- og planmæssige forhold. 19](#)
- [6. Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget 21](#)
- [7. Fredningsnævnet for Sydjylland, nordlig dels afgørelse. 26](#)
  - [7.1 Fredningsnævnets behandling af sagen. 26](#)
  - [7.2 Bemærkninger i forbindelse med det offentlige møde. 26](#)
  - [7.3 Bemærkninger til fredningsforslaget 27](#)
  - [7.4 Revideret fredningsforslag. 42](#)

- [7.5 Bemærkninger til det reviderede fredningsforslag. 44](#)
- [7.6 Danmarks Naturfredningsforenings bemærkninger til indlæggene. 68](#)
- [7.7 Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse. 69](#)
- [7.8 Fredningsbestemmelser fastsat af fredningsnævnet 74](#)
- [8. Klager. 79](#)
- [9. Bemærkninger til klagerne. 92](#)
- [10. Bemærkninger under sagens behandling. 95](#)
- [11. Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse. 96](#)
  - [11.1 Det retlige grundlag. 96](#)
  - [11.2 Besigtigelse og offentligt møde. 97](#)
  - [11.3 Fredningens gennemførelse. 99](#)
  - [11.4 Fredningens afgrænsning. 100](#)
  - [11.5 Stiforløb i fredningen. 100](#)
  - [11.6 Fredningens indhold. 101](#)
  - [11.7 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse. 104](#)

1. Indledning

Fredningsnævnet for Syddjylland, nordlig del, har den 8. marts 2021 truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune.

Fredningsnævnet har samme dag truffet særskilt afgørelse om at tilkende erstatning og godtgørelse på i alt 2.628.517 kr. i anledning af fredningen.

Fredningssagen blev rejst den 21. marts 2017 af Danmarks Naturfredningsforening.

På baggrund af fredningsnævnets offentlige møde den 16. juni 2017, besigtigelse af fredningsområdet den 29. og 30. juni 2017 samt indkomne indsigelser fremsatte Danmarks Naturfredningsforening den 12. december 2017 et revideret fredningsforslag.

Fredningsområdet, som det er fastlagt ved fredningsnævnets afgørelse, omfatter arealer på i alt 846,81 ha. Størstedelen af arealerne ejes af en række private lodsejere fordelt på 108 løbenumre, mens ca. 220 ha ejes af Vejle Kommune og staten.

Formålet med fredningen er navnlig at sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i det dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings- og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem, at sikre muligheden for naturudvikling gennem naturpleje, og at forhindre yderligere støjforurening af ådalen.

Fredningsnævnets afgørelser er i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42 forelagt Miljø- og Fødevareklagenævnet til efterprøvelse og er tillige påklaget af Miljøstyrelsen, Vejle Kommune, en række lodsejere, Friluftsrådet og [Forening 3], jf. naturbeskyttelseslovens § 43.

2. Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af fredningsforslaget, at Danmarks Naturfredningsforening med fredningsforslaget vil sikre, at Vejle Ådal, der er Østjyllands mest markante tunneldal, beskyttes imod bebyggelse, tilplantning, råstofgravning og fragmentering af landskabet. Sagsrejsen har med forslaget om fredning af ådalen yderligere ønsket at tage hensyn til, at den aktuelle brug af ådalen fortsat kan finde sted i det omfang, det ikke er i strid med beskyttelsesinteresserne, samt at de rekreative interesser i ådalen understøttes og udvikles.

Danmarks Naturfredningsforening har videre i fredningsforslaget anført, at Vejle Ådal udgør en fantastisk nøgle til forståelse af landskabsdannelsen under og efter sidste istid. I ådalen mødes både tunnel- og smeltvandsdale, og der er mange meget tydelige spor efter issøer og dødisrelieffer. Siden stenalderen har Vejle Ådal været fast beboet på grund af de rige naturressourcer i og omkring åen, i skovene omkring og på grund af adgangen til havet. Dette vidner væsentlige kulturhistoriske fund og interesser i hele ådalen om, og har været grundlag for udpegnen af flere kulturarvsarealer i og omkring ådalen.

Det fremgår af fredningsforslaget, at landskabet i Vejle Ådal er under pres fra byudvikling, tekniske anlæg, landbruget og de mange dambrug rundt omkring i ådalen. Desuden har der været tale om en kommende Hærvejsmotorvej, og netop dette har skabt bekymring for, at ådalens vigtigste naturværdier og landskabelige skønhed skal blive fragmenteret i bestræbelserne på at løse de fremkommelighedsudfordringer, der vedvarende følger med samfundets udvikling.

Om baggrunden for den valgte afgrænsning af det foreslåede fredningsområde fremgår det af fredningsforslaget, at afgrænsningen er fastlagt under hensyntagen til områdets store landskabelige værdier og relative uberørthed. Med den foreslåede fredning skabes endvidere en sammenhæng med den eksisterende Nybjerg Mølle-fredning, som blev gennemført i 1980.

Sagsrejsen har i fredningsforslaget fremhævet, at Vejle Ådal med dens sidedale i 1984 indgik i den daværende Fredningsstyrelses oversigt over Danmarks større nationale naturområder, og blev prioriteret højt som et af landets mest storslåede tunneldalslandskaber. Det fremgår videre af fredningsforslaget, at Danmark i 2009 fik en naturkanon, og at Vejle Ådal og Vejle Fjord også er omfattet af denne med den begrundelse, at det er den mest imponerende af de dale, der præger Jyllands østkyst. I 2013 vedtog Miljøministeren en ny "Handlingsplan for

fredninger". Den har, som et af tre højt prioriterede hovedformål, Perlerne – de unikke, vigtigste og nationalt værdifulde lokaliteter. Handlingsplanen er ikke geografisk funderet, men Vejle Ådal vil efter sagsrejsers opfattelse være et naturligt fokus for en kommende fredningsindsats på linje med andre af de nationalt værdifulde lokaliteter, der nyder den særlige beskyttelse, som fredning giver.

3. Fredningens afgrænsning

Fredningsområdet er i fredningsforslaget mod øst afgrænset af Vingstedvej, dog undtaget [Fortroligt 1] bygninger og nærmeste arealer. Herefter følger fredningsgrænsen Vingsted Skovvej til Ravningvej. Herfra og indtil fredningsgrænsen støder til den eksisterende Nybjerg Møllefredning, forløber fredningsgrænsen næsten konsekvent oppe på kanten, hvor terrænet begynder at skråne stejlt ned mod ådalen.

Herefter følger fredningsforslaget grænsen til Nybjerg Mølle-fredningen vestpå indtil Spjarupvej, hvorefter fredningsgrænsen løber langs vejen nordpå og krydser Tørskindvej (Bindeballestien), hvorefter den fortsætter langs Slotsbjergvej et kort stykke videre nordpå. Yderligere nord- og østpå ligger fredningsgrænsen i skel mellem Naturstyrelsens arealer og private arealer op til Potkærvej, hvor grænsen følger vejen på et kort stykke nordpå. Herefter løber grænsen gennem Naturstyrelsens arealer videre nord på, således at skov og § 3-beskyttede mose- og engarealer omfattes af fredningen.

Fredningens nordlige grænse er Tingkærvej. På ådalens østlige side løber fredningsgrænsen i skellet mellem § 3-beskyttede arealer ned mod Bindeballestien. Østpå følger fredningsgrænsen stort set Bindeballestien med små undtagelser, hvor § 3-beskyttede eller særligt landskabeligt værdifulde arealer er medtaget i fredningsområdet.

4. Beskrivelse af fredningsområdet

Fredningsområdet er beliggende vest for Vejle og består af ådalslandskabet langs en strækning af Vejle Å. Mod sydvest grænser fredningsområdet op til fredningen af arealer omkring Nybjerg Mølle.

Landskab og geologi

Af fredningsforslaget fremgår det om fredningsområdets landskabsformer og geologi, at:

"Vejle Ådals dannelse er en lang og kompliceret fortælling om istider og mellemistider, der rækker hundredtusindvis af år bagud. For at forstå landskabets nuværende udtryk, er det nødvendigt at forstå hele tunneldalens komplicerede dannelseshistorie, selvom fredningsområdet alene omfatter den vestligste del. Lokaliteten er en af de mest karakteristiske tunneldale i det danske glacielle landskab og betragtes som et typeeksempel herpå. Landskabet viser resultatet af et komplekst sammenspil mellem isens og smeltevandets erosions og aflejringsprocesser og har derfor stor undervisningsværdi.

Udviklingen af Vejle Å Tunneldal er bedst beskrevet af Peter Roll Jakobsen i Geologisk set, det sydlige Jylland fra 2003, hvorfra nedenstående afsnit er refereret i let redigeret form:

Vejle Å tunneldal

Dalen, der udgør Vejle Fjord og Vejle Ådal, er den længste og mest markante af de dale, der præger Jyllands østkyst. Den er 40 km lang og strækker sig fra Vejle Fjords munding i øst til Limskov i vest.

Området kan ikke overskues samlet, men man kan se en række af dalkompleksets karakteristiske landskabselementer ved Runkenbjerg, der er et godt udsigtspunkt. Langs vejen, der skærer dalen ved Vingsted, og langs vejen fra Vejle til Bredsten får man også et godt indtryk af landskabsformerne i Vejle Å tunneldalen.

Vejle Å tunneldal er en markant dal, der har et let bugtet forløb med først et overordnet øst-vestligt forløb fra Vejle Fjord og til lidt vest for Vejle, og derefter et overordnet nordøst-sydvestligt forløb videre ud til tunneldalens udmunding i hedesletten. Tunneldalens oprindelige dalform er stedvis overpræget af landskabsformer som dødishuller, terrasseflader, issødannelse og små dale dannet ved efterfølgende vandløbserosion.

Dalbredden er op til 2 km, hvilket er en anseelig bredde for en tunnel i og under isen, og dalen er antagelig dannet ved, at smeltevandsstrømme i mindre tunneler gradvist har eroderet i underlaget. Selve tunneldalen følger en ældre og meget dybere begravet tunneldal, hvori der er aflejret ældre glaciale aflejringer og ferskvandsaflejringer fra Holstein Mellemistid (forrige mellemistid).

Tunneldalen munder ud i Grindsted Hedeslette i området mellem Bindeballe og Spjarup, hvor isranden har stået under den største udbredelse under Weichel nedisningen (seneste istid). Udløbet har rykket en del frem og tilbage, hvor smeltevandsløbene har skiftet meget.

I området mellem Vingsted, Kjeldkær og Kærbølling er den jævne dalbund erstattet af et kuperet bakkelandskab, som er et dødislandskab. Dødisbakkerne kan korreleres med tilsvarende dødislandskaber i det omkringliggende glaciale landskab og markerer en israndslinje under afsmeltningen fra Hovedopholdslinjen.

På et senere tidspunkt har isen fra Det Ungbaltiske Fremstød blokeret dalen lige vest for Vejle, og der er aflejret sandede smeltevandsaflejringer og issøaflejringer mellem Vejle og Kærbølling. Efterfølgende har Vejle Å og mindre, nu tørlagte, vandløb fra dalsiderne skåret sig ned i denne flade, og efterladt den med terrasser langs nordsiden af tunneldalen.

Landskabet

Vejle Å udspringer ved Engelsholm Sø længere nord på, og løber fra nord ind i området. Ved Sønderkær forenes den med den sydfra kommende Egtved Å, og i fællesskab søger de videre mod nordøst gennem et bredt dalstrøg, der er skabt før den sidste istid, men eroderet yderligere af isen, jf. ovenstående.

Det slyngede åløb, omgivet af nu delvist tilgroede græsningsenge og markante bakkefald langs dalens sydside, skaber en usædvanlig landskabelig variation kun få kilometer vest for Vejle. Et af de markante træk ved ådalen er de mange fremtrædende spor af det rindende vands eroderende virkning. Som et af de mere ejendommelige eksempler på vandets erosion kan nævnes Runkenbjerg nord for Refsgårde. Runkenbjerg ligger som en rest af en mere udstrakt bakke eller gammel dalbund, der ved floderosion både under og efter isens tilbagetrækning er blevet eroderet på begge sider, så den nu fremstår som en smal ryg.

Vejle Ådal er så skarpt skåret ned i det omgivende terræn, at grundvandet under dalen står under et kraftigt overtryk. Mange steder er der et overtryk på 5-10 meter over terræn, som bevirker at kilder/trykvand springer ud af dalens bund og langs dalens sider. Smukke kilder findes blandt andet langs Bindeballestien ved Ravning.

Det opstrømmende grundvand har også flere steder aflejret kildekalk. Kildekalk er dannet ved at nedsivende regnvand i baglandet har opløst kalk i moræneaflejringerne og transporteret den til ådalen. Der, hvor grundvandet springer frem i kilderne, udfældes kalken.

Skrænterne i Vejle Ådal er mange steder så stejle, at de henligger med skov, fordi de ikke har kunne dyrkes, en tendens der er forstærket efter landbrugets mekanisering. Det betyder, at tidligere åbne arealer, der kunne dyrkes med heste og håndkraft, eller er blevet afgræsset som overdrev, i dag springer i skov.

Der er gennem de seneste år sket en fældning af nåleskov på ådalens skrænter, således at overdrevsarealet er udvidet, og landskabsformerne ses meget tydeligt.

I den vestligste del af Vejle Ådal, i det meget kuperede terræn mellem Bindeballe og Tørskind har staten i løbet af 1970'erne erhvervet et antal landbrugsejendomme. En af dem er Mosegården lige nord for Runkenbjerg, hvor der er udsigt over ådalen.

Store dele af dalen er i landbrugsmæssig drift, hvorfor de store linjer i landskabet er synlige. På den baggrund er skovrejsning uønsket."

Naturtyper, dyre- og planteliv

Om naturtyperne i området fremgår det af fredningsforslaget, at det er de afvekslende jordbundsforhold, der gør Vejle Ådal så varieret. Tørre og næringsfattige partier skifter med våde og frodige enge, moser og Vejle Å (samt Egtved Å længere sydpå) slynger sig gennem græsningsoverdrev, små heder, krat og kildevæld.

Det fremgår videre af fredningsforslaget, at blandt andet isfugl, bjergvipstjert, vandstær, græshoppesanger og nattergal yngler langs Vejle Å, mens mange forskellige rovfugle ses i hele ådalen, herunder blandt andet musvåge, rød glente og fiskeørn. Der yngler flere par af stor hornugle i ådalen. Sortspætte og grønspætte yngler også i ådalen.

Om bestanden af pattedyr i fredningsområdet er det fremhævet i fredningsforslaget, at grævling har en af landets tætteste bestande i skræntskovene i Vejle Ådal, ligesom de mindre dyr af mårfamilien alle lever i ådalen. Desuden er det oplyst, at odderen er vendt tilbage til fredningsområdet efter at have været fortrængt i årtier. Videre fremgår det, at mange arter af

flagermus findes i og omkring ådalen, hvor gamle hule træer, lader, loftsrums og lignende giver ly, mens der er rige fødemuligheder i hele ådalen. Der findes desuden mange harer, ræve, rådyr og ind imellem kronhjort i fredningsområdet. Endelig er det oplyst, at den rødlistede birkemus, som hører til blandt Danmarks mest sjældne pattedyr, er fundet i ådalen lige vest for Vingsted.

Vedrørende bestanden af padde i fredningsområdet er det oplyst, at følgende arter findes mange steder i ådalen: skrubbtudse, spidssnudet- og butsnudet frø, og stor- og lille vandsalamander. Desuden findes snog, markfirben, skovfirben og stålorm i og omkring ådalen.

Af fredningsforslaget fremgår det vedrørende vandløbene i ådalen, at disse rummer et helt unikt dyreliv og planteliv. Særligt smådyrene (invertebraterne) i vandløbene er helt enestående efter danske forhold. Senest er den sjældne og rødlistede slørvinge (*Perlodes microcephala*), fundet i hovedløbet, og den smukke døgnflue, majflue, sværmer hvert år i stadig større antal ved åen.

Det fremgår videre af fredningsforslaget, at der i Vejle Å findes en på landsplan unik, selvreproducerende bestand af havørred, hvis eksistens er helt afhængig af fri passage, et velfungerende hovedløb og nogle rene og varierede tilløb.

Om fungaen i området fremgår det af fredningsforslaget, at der findes mange forskellige svampe overalt i fredningsområdet, herunder den sjældne og rødlistede Jensens vokshat, som er fundet på Runkenbjerg, der yderligere rummer 17 arter af vokshatte.

Endelig fremgår det om de botaniske værdier i fredningsområdet, at der hvor der presses vand ud af skrænterne vokser Maj-gøgeurt, mens Skov-gøgelilje og Tyndakset gøgeurt ses på Runkenbjerg.

Kulturhistoriske spor

Af fredningsforslaget fremgår det om kulturspor i fredningsområdet, at:

"Vejle Ådal har været beboet af mennesker siden slutningen af sidste istid. Fund af flinteredskaber afslører bopladser fra nogle af ådalens tidligste indbyggere, stenalderjægerne, som for 9000 år siden drev jagt og fiskeri i den frodige ådal.

Langs ådalens kanter rejser bronzealderhøjene sig flere steder, og syd for fredningsområdet, umiddelbart øst for den eksisterende Nybjerg Møllefredning, fandt man i 1921 den velbevarede egekiste med Egtvedpigens, som fortæller om gravlæggelsen af en ung bronzealderkvinde en sommerdag for snart 4000 år siden.

Jernalderen har også sat sig flere spor i ådalen. På bunden af Vingsted Sø umiddelbart øst for fredningsområdet ligger sønderdelte våben og personlige ejendele fra en flok jernalderkrigere ofret mellem 200-300 e.kr. Fra samme tid rejser tilflugtsborgen Troldborg Ring sig omkranset af volde og grøft. Troldborg Ring er beliggende nord for Vejle Ådal og uden for det foreslåede fredningsområde. Borgen var strategisk placeret på kanten af ådalen ved det gamle vadested, hvor Harald Blåtand langt senere, omkring 980, lod bygge en bro over den brede ådal i

Ravning enge. Desuden findes der flere steder spor af vadesteder i form af dæmninger på tværs af ådalen, men denne træbro fra slutningen af 900-tallet mellem Vork og Ravning var det første større "trafikanlæg".

Ådalens gode græsningsmuligheder har tilbage fra bondestenalderen været grundlaget for landbrug med kvæghold. Rydning af skov og krat efterfulgt af årtusinders græsning og høslæt ændrede det skovdækkede ådalslandskab til store åbne græsflader med spredt kratbevoksning i jernalderen. Det landskabsbillede holdt sig stort set op til landbrugets udskiftning omkring 1800. Ådalens store sammenhængende engområder blev herefter opdelt i småparceller, der hørte til hver enkelt gård. Række efter række af levende hegn blev plantet og brød herved ådales store åbne flade. Kun omkring hovedgården Haraldskær øst for fredningsområdet, ligger den tilhørende jord endnu som et åbent herregårdslandskab, uden levende hegn og småparceller. I 1870-erne blev åen kraftigt udrettet samtidig med, at der anlagdes engvandingsanlæg for at forbedre engenes græs. Udviklingen fortsatte med intensivisering, mekanisering og specialisering af landbruget gennem 1900-tallet, og i 1950-erne drænedes store dele af ådalen, så englodderne i et par årtier kunne bruges til korndyrkning. Det resulterede i, at mosejorden sank sammen. Da det skete, måtte dyrkningen ophøre, og mange enge groede til, fordi kvægholdet samtidig blev mindre. I dag afgræsses en del af englodderne atter, mens andre har fået lov at ligge urørt hen, og er vokset gradvist til i pilekrat. En del af englodderne og de gamle engvandingsanlæg har fundet en helt anden anvendelse. De er overtaget af dambrugerne, som startede en ørredproduktion i begyndelsen af 1900-tallet. Produktionen tog for alvor fart efter 2. verdenskrig, så i dag rummer Vejle Å med sideløb den største koncentration af dambrug i landet på trods af, at flere er nedlagt de senere år. Dambrugene har herved afløst møllehjulenes udnyttelse af åens vand, og er i dag en af ådalens væsentligste næringsveje. [...]

Med overgangen til historisk tid anlægges de nuværende landsbyer og landsbykirker. Ådalens forholdsvis høje grundvandsstand har hindret bebyggelse i selve ådalen. I stedet anlægges landsbyerne ved kanten af ådalen oppe på det tørre plateau. Her ligger landsbyerne stadig, omend forandrede gennem de forløbne århundreder, og mest markant i forbindelse med landbrugets udskiftning omkring 1800-tallet, hvor mange gårde blev flyttet ud til deres tilhørende jorder. Samtidig med at ådalen har givet græsgange, høslæt og tørv til brændsel, har åløbet med det omgivende fugtige terræn også været en fysisk barriere. Såvel herredsgrænse som kirkesognene følger åens løb. Beretninger fortæller ligefrem om folk langs ådalen, som aldrig eller kun få gange har besøgt den modsatte side af dalen. Det har dog altid været muligt at krydse ådalen. For, hvor stenalderjægerne bopladsede tidligere lå, - ved Ravning, Vingsted og Skibet, har der såvel senere i oldtiden, som i historisk tid været overfartssteder, først som vadesteder og senere som broer. Mange hulveje fører ned til de mest benyttede overfartssteder, og spor kan endnu ses i bakkerne ved Ravning og Vingsted.

Ved siden af ådalens grønne græs er det udnyttelsen af vandkraften til kornmølleri og industri, der har haft størst betydning for udviklingen i området. Vejleegnen med Vejle og Grejs åer er samtidig et af de steder i landet, hvor vandkraften har været udnyttet mest intensivt. Valdemar Atterdag påbød i 1357, „at vandet ikke måtte løbe i havet, uden forinden at have tjent samfundet til nytte“. Mindst 35 vandmøller har gennem tiden således udnyttet

vandkraften i Vejle Å, fra udspringet i Engelsholm Sø til udløbet i Vejle Fjord. Heraf de på selve hovedløbet, mens resten har ligget på tilstødende småbække.

Gunstig økonomi og driftige herremænd satte gang i nye kornmøller i sidste halvdel af 1500-tallet. Nybjerg Mølle i den eksisterende fredning er i dag den eneste af kornmøllerne, der står tilbage med vandhjul. Andre steder er det blot mølledamen og måske bygningsrester, der afslører de gamle møllesteder, som ved 1600-tallets stampemøller til valkning af klæde blev starten på de følgende århundredes storindustri langs Vejle Å. Gamle kornmøller blev ombygget til papir- og stampemøller, og nye industrimøller blev anlagt, hvor åens fald var størst.

Pres fra ådalens industrimøller medvirkede til anlæggelsen af Vejle-Vandelbanen i 1897. Jernbanen kørte imidlertid kun i ådalen i et par generationer, og blev nedlagt i 1957. Siden er strækningen mellem Vejle og Bindeballe omlagt til natursti.

Landskabsmosaikken, sammensat af sporene efter den menneskelige foretagsomhed i ådalen gennem årtusinder, ændrer sig hele tiden. Mosaikperler forsvinder og andre kommer til. Et af 1990-ernes bidrag til mosaikken er nye slyngede vandløb, kaldet omløbsstryg, fordi de århundreder gamle møllespærringer, således at fiskene atter kan vandre frit op ad åløbene.”

Offentlighedens adgang

Det fremgår af fredningsforslaget, at der er gode muligheder for adgang både på Naturstyrelsens og Vejle Kommunes arealer. Her er der mulighed for fladefærdsel og for at overnatte på primitive pladser forskellige steder. Ved den gamle Raving Station er der mulighed for primitiv overnatning samt toiletter og madpakkehus. I stationsbygningen er der en udstilling om Ravingbroen. Ved Vork Østergård er der shelters til fri afbenyttelse og ved [Fortroligt 2] har Naturstyrelsen en naturskole. [Fortroligt 2] ligger midt i Vejle Ådal mellem enge, skov og vand, og her er bålplads og gode muligheder for aktiviteter i området. Vejle Kommune har desuden gennem mange år arbejdet med at forbedre friluftsmulighederne i Vejle Ådal gennem etablering af stier, shelterpladser og meget mere.

På nordsiden af Vejle Ådal er anlagt en sti, Bindeballestien, på den tidligere Vandel Jernbanes sporareal. Den er 23 km lang og starter på Vestbanevej i Vejle og ender ved Bindeballe. Stien fører gennem nogle af Vejle Ådals mest uberørte landskaber og er en regional cykel- og vandrerute. Bindeballestien er desuden en del af den nationale hærvejsvandrerute, som går til Jelling.

Af fredningsforslaget fremgår det, at der med fredningen ønskes etableret flere nye stier i ådalen syd for åen, idet stisystemet i dette område er mangelfuldt med flere stier, der ender blindt eller mangler sammenhæng.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

Det er ikke udlagte råstofområder inden for fredningsområdet.

Hele den vestlige halvdel af fredningsområdet er udpeget som områder med særlige drikkevandsinteresser, og der er ligeledes i den vestlige del af fredningen udpeget flere

sprøjtemiddelfølsomme indvindingsområder.

Naturpleje og naturudvikling

Det fremgår af fredningsforslaget, at dyr græsser mange steder i Vejle Ådal, og at landbrugsproduktionen løbende ekstensiveres inden for fredningsområdet. Senest er engområdet Sønderkær, udtaget af drift med henblik på at forvandle landbrugsjord til våd natur og deraf følgende øget biodiversitet. Miljø- og Fødevareministeriet står bag den pågældende ordning, og det fremgår af fredningsforslaget, at der flere andre steder i Vejle Ådal er lignende aftaler på vej.

Om grødeskæringen i Vejle Å er det i fredningsforslaget oplyst, at denne i dag er ret intensiv, hvilket medfører, at gode vandløbsplanter, eksempelvis vandranunkel, vandaks og vandstjerne skæres væk til fordel for planter som pindsvineknop, som ved dominans forringer levesteder for smådyr og fisk i åen. Det vil ifølge forslaget være en fordel for naturen i Vejle Ådal, at grødeskæringen ekstensiveres. Dette er imidlertid ikke noget, der lægges op til med fredningsforslaget, da dette vil kunne medføre oversvømmelser, også uden for fredningsområdet.

Det er oplyst i fredningsforslaget, at Vejle Kommune gennem mange år har arbejdet med at forbedre naturen i Vejle Ådal, ligesom der flere steder er gennemført genslyngning af Vejle Å, genskabt store vådområder og sikret afgræsning af enge mange steder i ådalen.

Fredningsforslaget indeholder ikke yderligere naturgenopretningsprojekter eller -initiativer, men fredningen vil ifølge forslaget ikke være til hinder for, at initiativer til naturgenopretning kan realiseres, når interesse og ressourcer er til stede.

Natura 2000

Ca. 43 ha af det foreslåede fredningsområde er omfattet af Natura 2000-beskyttelse og beliggende i habitatområde nr. 238 Egtved Ådal.

Udpegningsgrundlaget for Egtved Ådal er:

- Bæklampret (1096)
- Odder (1355)
- Næringsrig sø (3150)
- Brunvandet sø (3160)
- Vandløb med vandplanter (3260)
- Tør hede (4030)
- Enekrat (5130)
- Kalkoverdrev*[3] (6210)
- Surt overdrev* (6230)
- Tidvis våd eng (6410)
- Urtebræmme (6430)
- Hængesæk (7140)
- Kildevæld* (7220)
- Rigkær (7230)

- Ege-blandskov (9160)
- Stilkege-krat (9190)
- Skovbevokset tørvemose* 91D0)
- Elle- og askeskov* (91E0)

Det er anført, at blandt andet Runkenbjerg og Lyngholm er omfattet af Natura 2000-beskyttelsen, og disse markante bakker har nogle af Vejle Ådals mest værdifulde overdrev.

Beskyttede naturtyper

Fredningsområdet omfatter ifølge forslaget 354 ha, som er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og dermed beskyttet mod tilstandsændringer.

Bygge- og beskyttelseslinjer

Arealerne langs Vejle Å er omfattet af åbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 16.

Store dele af fredningsområdet er omfattet af skovbyggelinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 17.

Arealerne omkring de fredede fortidsminder er omfattet af fortidsmindebeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 18.

Fredskovspligt

Store dele af de skovbevoksede områder inden for fredningsområdet er fredskov.

5. Frednings- og planmæssige forhold

Planmæssige forhold

Fredningsområdet er beliggende i landzone, bortset fra fredningsområdets østlige del på matr.nr. 7ak og 16t Ødsted By, Ødsted, der er omfattet af lokalplan OF 5.0.3. Idræts- og fritidsformål Vingsted. Der må ifølge lokalplanen ikke opføres nogen form for bebyggelse på de pågældende arealer.

I Kommuneplan 2013-2025 for Vejle Kommune er næsten hele ådalen udpeget som lavbundsareal. Hele Vejle Ådal er i kommuneplanen udpeget som enten særligt værdifulde naturområder, naturområder eller potentielle naturområder. Af kommuneplanen fremgår følgende:

”Gennem en lang årrække er naturen, såvel i udstrækning, variation og diversitet, blevet fattigere. I de seneste år er udviklingen i nogle sammenhænge vendt. Naturtyper som vandhuller, levende hegn, krat og småskov vinder på ny frem. De mere sårbare dele af naturen er dog fortsat i fare, især de lysåbne, næringsfattige lokaliteter er truet af tilgroning og forøget tilførsel af næringsstoffer. Mange naturområder er også truet af nye linje anlæg, byudvikling m.m. Der er derfor behov for både en beskyttende indsats i forhold til det, der endnu er tilbage, og en naturudviklende indsats for at genskabe naturområder.”

Målet for naturområderne er ifølge kommuneplanen:

- At naturværdierne i det åbne land skal beskyttes og forbedres, arealer med natur udvides og befolkningens adgang til naturområderne skal øges.
- At der skal skabes sammenhængende naturnetværk, der understøtter visionen om den åbne, grønne storby.
- At naturtyper og dyre- og planteliv, som begrunder udpegningen af de internationale naturbeskyttelsesområder, skal styrkes.

Hele Vejle Ådal er i kommuneplanen udpeget som økologisk forbindelse. Retningslinjerne for disse er i kommuneplanen beskrevet, som områder hvor:

”Dyr og planters naturlige bevægelsesveje skal styrkes. Her må ændringer i arealanvendelsen, bl.a. etablering af nye, større anlæg, ikke i væsentlig grad forringe dyre- og plantelivets spredningsmuligheder. Ved byggeri, anlæg eller ombygning af veje, jernbaner eller lignende, der vil afskære en økologisk forbindelse, skal der stilles krav om tiltag, der sikrer hensynet til en mere sammenhængende natur eller der skal etableres faunapassager, hvor der er behov for det. Fredningsforslaget lægger op til at Ådalen inden for fredningsområdet ikke må gennemskæres af flere nye veje, hvilket understøtter kommuneplanens intentioner.”

Fredningsområdet er udlagt som bevaringsværdigt landskab i kommuneplanen. Området skal derfor ifølge kommuneplanen beskyttes mod indgreb, der varigt ændrer landskabe, og det er hensigten at sikre, at planlægningen for byudvikling, skovrejsning, større tekniske anlæg m.v. tager hensyn til landskabets karakter og bæreevne.

I kommuneplanen er hele ådalen udlagt som friluftsområde, og langt det meste er udpeget som støjfølsomt område.

Endelig er godt halvdelen af fredningsområdet udpeget som værdifulde kulturmiljøer. Inden for disse områder har Kulturstyrelsen udpeget særlig bevaringsværdige arkæologiske lokaliteter, de såkaldte kulturarvsarealer. Inden for fredningsområdet er der udpeget to kulturarvsarealer, foruden Ravingbroen, der er fredet fortidsminde.

Der er endvidere vedtaget en Erhvervs- og Udviklingsstrategi for Vejle Ådal og Vejle Fjord i 2015. Strategien indeholder sigtelinjer for udviklingen af ådalen, hvoraf fredningsområdet udgør en mindre del af det pågældende område. Formålet med strategien er at udvikle og brande Vejle Ådal og Vejle Fjord-området for at skabe yderligere vækst inden for primærerhverv, bosætning og oplevelsesøkonomi. Videre er det visionen at skabe et unikt natur- og oplevelsesområde omkring Vejle Ådal og Vejle Fjord, som har både nationalt og internationalt format.

Eksisterende fredninger

Der er ingen eksisterende fredninger inden for det område, som foreslås fredet. Fredningens vestlige afgrænsning støder op til fredningen af Nybjerg Mølle.

6. Fredningsbestemmelser i fredningsforslaget

Fredningsforslaget af 21. marts 2017 indeholdt følgende fredningsbestemmelser:

§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- At sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i et dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, hvor de bærende og mest værdifulde elementer er de mange kilder og vandløb, overdrevene, skræntskovene, der alle, sammen med de store enge ved Raving og Runkenbjerg, danner stor variation i landskabet,
- At sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv,
- At beskytte de geologiske terrænformer og sikre deres formidling,
- At sikre områdets kulturspor,
- At sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter,
- At fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings- og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem,
- At sikre mulighed for naturudvikling gennem naturpleje,
- At forhindre yderligere støjforurening af ådalen og
- At medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som er på det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for habitatområde 238.

§ 2 Bevaring af området

Området skal bevares i den nuværende tilstand, med mindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation. Dog er fredningen ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning i området, herunder gendannelse af den naturlige hydrologi.

Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

Desuden er de dele af fredningen, som er omfattet af Natura 2000, underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000 plan samt opfølgende kommunale og statslige handleplaner. Indsætser, jævnfør Natura2000 planerne, kan gennemføres uden særskilt tilladelse fra fredningsnævnet.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

1. Landbrugsarealer kan dyrkes som hidtil. Dog må der ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen, skal arealerne holdes lysåbne.

2. Eksisterende løvtræsarealer skal opretholdes og må ikke konverteres til nåleskov. Hjemmehørende nål som skovfyr, taks og ene kan dog indgå i blandskov.

3. Nåletræsplantagen (fredskov) på matr.nre. 27ø og 27 bb Ødsted By, Ødsted samt 4 g, 4e, 3e og 1g Tørskind By, Bredsten kan fastholdes til den er hugstmoden. Eventuel genplantning skal ske med hjemmehørende løvtræsarter. Nåletræsplantagen (ikke fredskov) på matr.nre. 1b og 40b Vork By, Egtved, 3d Tørskind By, Bredsten, 7e og 7000c Lihmskov By, Nørup samt 6d, 6m, 5e og 5s Bindeballe By, Randbøl kan fastholdes til den er hugstmoden. Der må herefter ikke genplantes eller anvendes udsigtshæmmende afgrøder, og arealerne skal fastholdes lysåbne og udvikles mod naturtypen overdrev (eller eng, hvis det er lavbundsareal).

4. Arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 må ikke omlægges, gødskes, sprøjtes eller kalkes. Plejemyndigheden kan dog i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.

5. Dambrug kan vedligeholdes og moderniseres i overensstemmelse med de miljøkrav, der måtte blive stillet til dambrug. Det er tilladt at opsætte net over dammene.

6. Haver kan, uanset ovennævnte bestemmelser, udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides.

7. Der må ikke etableres nye læhegn. Eksisterende læhegn kan fjernes.

§ 4 Bebyggelse

1. Der må ikke opføres eller etableres nye selvstændige boliger inden for det fredede område.

2. Tilbygning til og ombygning af eksisterende boliger reguleres efter bestemmelserne i planloven. Anvendelse af reflekterende materialer, sortglaseret tegl, solpaneler og lignende kan dog kun ske med fredningsnævnets tilladelse.

3. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften og dambrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

4. Ny selvstændig bebyggelse, herunder ridehaller, pelsdyrbure, drivhuse/-gartnerier, skure, boder, jagtthytter, transformerstationer og lignende, må ikke opføres inden for fredningen. Drivhuse, legehuse, terrasser og lignende er dog tilladt i private haver.

5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende. Forudsat at bygningerne indpasses i landskabet, og facader fremtræder i dæmpede farver uden glans, kan det ske uden fredningsnævnets godkendelse.

§ 5 Faste konstruktioner og anlæg

1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Belysning må kun etableres i tilknytning til boliger og driftsbygninger, og skal i så fald være nedadrettet.

2. Campingvogne og lignende samt teltslagning må ikke anbringes eller finde sted uden for have- og gårdspladsarealer. Undtaget fra forbuddet er teltning på egne arealer eller teltning

på primitive overnatningspladser udlagt til formålet.

3. Etablering af sportsanlæg, som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv., er ikke tilladt. Boldbaner vest for [Virksomhed 2] på matr.nr. 16 t Ødsted By, Ødsted kan fastholdes, men må ikke udvides.

4. Der må alene opsættes sædvanlige landbrugshegn (trådhegn) til husdyrbrug. Hegnene skal holdes i jordfarver og usædvanlig hegning er ikke tilladt, herunder fx blafrehegn og træhegn (hestehegn).

5. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden og med placering efter aftale med lodsejeren.

6. Der må ikke anlægges nye veje i fredningsområdet.

7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f. eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

8. Fredningen er ej heller til hinder for, at Naturstyrelsen og Vejle Kommune etablerer primitive overnatningspladser med shelters på egne arealer til almen anvendelse.

9. Der må som udgangspunkt ikke etableres nye grøfter eller dræn. Eksisterende dræn og grøfter kan fastholdes og vedligeholdes. Intensivering af vedligeholdelsen eller etablering af nye dræn og grøfter kan alene ske for at sikre afgræsning af arealer, og først efter nærmere planlægning i plejeplanen.

10. Eksisterende vandindvinding kan fortsætte i det nuværende omfang.

11. Der må ikke etableres permanent oplag af maskiner i det åbne land.

12. På de fredede arealer må der ikke deponeres affald, indrettes lossepladser eller henstilles udrangerede køretøjer eller dele deraf.

§ 6 Terrænændringer mv.

1. Terrænændringer, herunder råstofindvinding, er ikke tilladt. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning (jf. § 2), eller mindre terrænændringer i forbindelse med byggeri og anlæg efter fredningsnævnets godkendelse.

2. Fredningen er ikke til hinder for mindre terrænændringer i private haver.

§ 7 Offentlighedens adgang

1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens § 26.

2. Eksisterende stier, som vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejenes og markvejenes nuværende tracé kan ændres,

såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

3. Senest 2 år efter fredningens gennemførelse skal de på fredningskortet angivne nye stier etableres på plejemyndighedens foranledning.

4. På de på fredningstidspunktet offentligt ejede arealer er der fri fladefærdsel til fods døgnet rundt. På disse arealer skal der, uanset ejerforhold, også fremover være fri fladefærdsel til fods døgnet rundt.

§ 8. Naturpleje og Naturgenopretning

1. Vejle Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for Miljø- og Fødevarerministeriets arealer.

2. Plejemyndighederne gennemfører pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27/06/2016 og i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan.

3. På privatejede arealer har plejemyndigheden ret til, uden udgift for vedkommende ejer, at foretage følgende plejearbejder, når ejeren er underrettet derom og har haft mulighed for selv at lade arbejdet udføre:

- Fjerne uønsket opvækst af selvsåede træer og buske på de lysåbne arealer med henblik på at opretholde arealernes tilstand. Enkeltstående, karaktergivende træer og buske eller trægrupper og levende hegn af løvtræer kan dog bevares.
- Træffe foranstaltninger for at sikre og fremme plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtyperne på de lysåbne naturarealer, bl.a. ved at opretholde en lavtvoksende græs- og urtevegetation, samt i videst muligt omfang at fremme et rigt og varieret dyre- og planteliv herunder at sikre og om muligt forbedre levevilkårene for sjældne arter af dyr og planter. Sikre at stier og trampespor holdes åbne ved regelmæssig slåning af sporene og afmærke stier og spor i terrænet, så de er synlige for publikum.
- Bekæmpe arter, der er angivet på Miljøstyrelsens Sortliste. Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål. Naturgenopretningsprojekter skal gennemføres i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er godkendt af Fredningsnævnet.

§ 9 Plejeplaner

1. Plejen tilrettelægges, så den opfylder fredningens formål.

2. Plejemyndighederne udarbejder plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse. Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de senere for højst 10 år. På det Natura2000 udpegede areal skal den første plejeplan gælde, indtil udløbet af den gældende Natura2000 plan, og herefter følge denne.

3. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og mindre anlægsarbejder samt eventuelle detailændringer i almenhedens adgangsret. Plejeplanen kan, ud over forskrifter for natur- og landskabspleje, indeholde forslag til etablering af primitive publikumsforanstaltninger, f.eks. borde, bænke, affaldskurve og mindre informationstavler, samt opsætning af sædvanlige husdyrhegn og læskure til dyr.

4. Der skal gives grundejere, forpagtere, Danmarks Naturfredningsforening og Friluftsrådet mulighed til at udtale sig om forslaget til plejeplan.

5. Såfremt der er uenighed om indholdet af plejeplanen, forelægges de specifikke uenigheder for Fredningsnævnet til afgørelse.

§ 10 Jagt og fiskeri

Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Lystfiskeri med stang og snøre samt fiskeri med ruser og andre faststående redskaber er tilladt i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Retsvirkning

Bestemmelsen i § 3 stk. 2 og 4 får retsvirkning ved den offentlige bekendtgørelse af fredningsforslaget, jf. § 37 stk. 3 i naturbeskyttelsesloven.

7. Fredningsnævnet for Sydjylland, nordlig dels afgørelse

7.1 Fredningsnævnets behandling af sagen

Danmarks Naturfredningsforening fremsatte den 21. marts 2017 forslag til fredning af Vejle Ådal, som blev modtaget hos Fredningsnævnet for Sydjylland, nordlig del den 23. marts 2017.

Fredningsnævnet bekendtgjorde fredningsforslaget og indkaldte til offentligt møde ved bekendtgørelse indrykket i Statstidende den 18. maj 2017.

Fredningsnævnet afholdt offentligt møde i sagen den 16. juni 2017.

Fredningsnævnet foretog den 29. juni 2017 en overordnet besigtigelse af de arealer, som fredningsforslaget omfatter. Fredningsnævnet fortsatte besigtigelsen den 30. juni 2017, hvor udvalgte områder i fredningen blev besigtiget.

På baggrund af indsigelser og andre bemærkninger udarbejdede Danmarks Naturfredningsforening et revideret fredningsforslag, som blev modtaget hos fredningsnævnet den 12. december 2017.

Fredningsnævnet meddelte den 16. november 2018, at nævnet den 12. november 2018 havde besluttet at tage Danmarks Naturfredningsforenings reviderede forslag om fredning af Vejle Ådal til følge, dog med visse ændringer. Samtidig blev lodsejerne opfordret til at rejse erstatningskrav senest den 1. januar 2019. Fristen blev efter en forlængelse fastsat til den 15. januar 2019.

Fredningsnævnet traf den 4. februar 2019 afgørelse om at forlænge fristen for afslutning af fredningssagen fra den 23. marts 2019 til den 22. marts 2021. Afgørelsen blev påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, som den 29. april 2019 stadfæstede fredningsnævnets afgørelse.

Fredningsnævnet traf den 25. april 2019 efter miljøvurderingslovens § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1, jf. stk. 1, nr. 1 og nr. 3,[4] afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af fredningsforslaget. Afgørelsen blev påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, som ved afgørelse 30. september 2020 ikke gav medhold i klagen. Klagenævnets afgørelse er indbragt for domstolene, og sagen er verserende ved Vestre Landsret.

7.2 Bemærkninger i forbindelse med det offentlige møde

Der fremkom i forbindelse med det offentlige møde bemærkninger til og indsigelser imod fredningsforslaget.

Bemærkningerne er i det væsentligste gengivet nedenfor:

Vejle Kommune anførte, at forslaget om fredning af Vejle Ådal er overflødig, og at fredning ikke er et relevant instrument til at sikre ådalen. Kommunen fremhævede, at der gennem årene er taget en række initiativer udelukkende med det formål at sikre et administrationsgrundlag, der tilgodeser lodsejernes, erhvervsvirksomhedernes og kommunens forskellige og modsatrettede interesser. Der blev i 2016 i dette forum fastlagt en strategi for ådalen og dens udvikling. Med udgangspunkt i denne strategi samt de retsregler og planer, der gælder for forvaltningen af de forskellige interesser, som knytter sig til ådalen, er der etableret en beskyttelse af ca. 90 % af arealerne i det område, som fredningsforslaget omfatter. Kommunen gav udtryk for, at det befrygtes, at det gode samarbejde, der er etableret mellem kommunen og lodsejerne om forvaltningen af ådal, vil ophøre, hvis fredningen bliver gennemført.

Miljøstyrelsen udtalte, at fredningsværdierne i området har en sådan karakter og national betydning, at styrelsen grundlæggende ikke vil udtale sig imod en fredning af Vejle Ådal for at sikre ådalen mod bebyggelse, yderligere tilplantning, terrænreguleringer m.v., og at der hjemles Vejle Kommune mulighed for at udføre pleje, hvis dette skulle blive nødvendigt.

Styrelsen forholdt sig dog kritisk til de punkter i fredningsforslaget, hvor sagsrejser er gået videre, end hvad der blot udgør en status quo-fredning.

Vejle Museerne oplyste, at de mange kulturhistoriske interesser i ådalen ikke aktuelt er true, og at fredningsområdet er interessant i et kulturhistorisk perspektiv.

En række lokale organisationer og foreninger, samt flere lodsejere i fredningsområdet udtalte sig imod fredningen. Det blev særligt fremhævet, at det lokale samarbejde i ådalen har vist, at de mål, som ønskes opnået gennem fredningen, kan nås ad frivillighedens vej.

7.3 Bemærkninger til fredningsforslaget

Fredningsnævnet modtog før og efter det offentlige møde en række skriftlige bemærkninger fra Vejle Kommune, Miljøstyrelsen, lodsejere og interesseorganisationer. Det fremgår heraf blandt andet:

Vejle Kommune gjorde indsigelser mod fredningsforslaget. Vejle Byråd behandlede spørgsmålet om fredningen af ådalen på et byrådsmøde den 21. juni 2017, men sendte før det offentlige møde et skriftligt indlæg til Danmarks Naturfredningsforening og fredningsnævnet, hvoraf det blandt andet fremgik:

"...

Vejle Kommunes indsigelser imod forslag om fredning af Vejle Ådal

Der er en unik og smuk natur i Vejle Ådal, og den skal vi værne om. Vejle Kommune arbejder for at sikre og udvikle ådals landskabet, at sikre den biologiske mangfoldighed, at sikre de kulturhistoriske spor og rekreative kvaliteter m.v.

Vejle Kommune ønsker også at skabe sammenhængende natur og forhindre yderligere støjforurening i ådalen, herunder forhindre en hærvejsmotorvej gennem området.

Det er imidlertid Vejle Kommunes opfattelse, at en fredning er et unødvendigt instrument at tage i brug for at sikre ådalen, og at der er en klar uoverensstemmelse imellem det, der opnås med en fredning af Vejle Ådal, og de omkostninger, en fredning vil medføre. Det er også vores opfattelse, at vi med vores eksisterende naturplejepsikring og gode lodsejersamarbejde får mere natur for pengene, og vi frygter, at den gode dialogbaserede tilgang til bl.a. samarbejde om udviklingen af hele Vejle Ådal og Vejle Fjord og naturpleje baseret på frivillighed sættes mange år tilbage og i værste fald går tabt med en fredning.

Vejle Kommune har derfor ingen lokal interesse i en fredning af ådalen. Samme holdning gav hovedparten af de berørte lodsejere udtryk for på et åbent hus- arrangement, som Vejle Kommune arrangerede den 8. februar 2017.

Vejle Kommune arbejder dialogbaseret sammen med lokale lodsejere, lokalråd og øvrige interessenter omkring naturpleje og udvikling af området. Vedlagte bilag viser, at Vejle Kommune gennem det gode dialogbaserede lodsejersamarbejde har gennemført eller støttet

en lang række naturprojekter og rekreative projekter ikke bare i Vejle Ådal, men også i tilløb til denne og i Grejs Ådal. Det viser, at kommune, lodsejere og foreninger ved det gode samarbejde og ved frivillighedens vej ikke bare kan opnå det samme, men også vil gå længere i forhold til det, man vil opnå ved en eventuel fredning.

Efter tre års samarbejde med lodsejere, erhverv og øvrige interessenter vedtog Vejle Kommune i januar 2016 en Erhvervs- og Udviklingsstrategi for Vejle Ådale og Vejle Fjord. Strategien sætter meget ambitiøse mål for bl.a. ådalens udvikling af natur og friluftsliv – herunder bevarelse af tunneldalslandskabet og de naturmæssige værdier fra Randbøl Hede til Rands Fjord, hvor Vejle Ådal er en del af dette store område.

Vejle Kommune har understøttet etableringen af en lodsejerforening og en skovejferforening i området, og i august 2016 trådte en ny bestyrelse for Vejle Ådal sammen, som skal realisere den ambitiøse strategi. Den samler erhvervsinteresser, lodsejerinteresser og øvrige interessenter.

Inden for den forslåede fredningsgrænse er over 70 % af arealerne enten fredskov, beskyttet natur eller permanente græsarealer, mens mindre end 12 % af det samlede areal i dag drives med landbrugsafgrøder.

Der ligger ingen bebyggelse, der giver mulighed for yderligere byvækst inden for den forslåede fredningsgrænse. Hele området er udpeget som bevaringsværdigt landskab og særligt værdifuldt geologisk beskyttelsesområde, som hører under de nationale interesser i kommuneplanen. Derfor vil kommunen ikke give tilladelse til større tekniske anlæg i området. Regulering af byggeri m.m. i området administreres i dag af Vejle Kommune som myndighed i forhold til zonelovgivning med ankemulighed til Planklagenævnet.

Region Syddanmark har ikke udlagt råstofgraveområder inden for området, og der er heller ikke udpeget interesseområder for råstofindvinding inden for området.

Regeringen har igangsat en VVM-undersøgelse for en ny motorvej på strækningen mellem Give og Haderslev henholdsvis vest og øst om Billund og dermed uden for området, der foreslås fredet. Vejle Kommune har ingen planer om nye kommunale vejanlæg i området.

Vejle Kommune ønsker derfor at udtrykke en klar modstand mod fredningsforslaget. Kommunen mener, at området, der foreslås fredet, allerede er ydet den nødvendige beskyttelse til bevarelse af tunneldalslandskabet og dens unikke og smukke natur.

Baseret på Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag vil en fredning af Vejle Ådal give Vejle Kommune udgifter til erstatninger på mellem ca. 370.000 kr. og ca. 925.000 kr. Det svarer til mellem 1/10 og ¼ af Danmarks Naturfredningsforenings budgetoverslag. Kommunens udgifter til erstatninger i forbindelse med nye fredninger vil gå fra de midler, som kommunen ellers kan anvende til naturpleje og fremtidig drift. Hvis fredningen bliver gennemført, vil kommunen også få løbende udgifter til plejeplaner, som kommunen vil få pligt til at udarbejde ifølge fredningsbestemmelserne. Udgiften til disse vil gå fra midler til kommunens naturadministration..."

Det fremgår af et resumé fra byrådets møde den 21. juni 2017, at et flertal i byrådet stemte for et forslag om, at Vejle Kommune skulle rejse indsigelse mod forslaget om fredning af Vejle Ådal, fordi fredning af ådalen vil være et unødvendigt instrument at tage i brug for at sikre ådalen, og fordi omkostningerne ved at gennemføre en fredning af ådalen vil overstige det, der kan opnås med en fredning af ådalen. Det fremgår videre, at det er kommunens opfattelse, at Vejle Kommune med kommunens naturplejepraksis og det gode samarbejde, kommunen har med lodsejerne i ådalen, "får mere natur for pengene." Byrådet frygter, at den gode dialogbaserede tilgang til blandt andet samarbejdet om udviklingen af Vejle Ådal og Vejle Fjord samt naturpleje baseret på frivillighed kan blive sat mange år tilbage og i værste fald gå tabt med en fredning af Vejle Ådal.

Miljøstyrelsen anførte om fredningsforslaget blandt andet:

"...

En fredning giver kommunen en plejeret, men ikke en plejepligt.

Miljøstyrelsen har skærpet sin opmærksomhed på, at bestemmelser om pleje ikke må give anledning til misforståelser om dette.

Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at hvis fredningsbestemmelserne angiver decideret forpligtende plejemål, vil visse former for EU-støtte (f.eks. til afgræsning) bortfalde, med erstatningsmæssige konsekvenser til følge.

Samtidig er det ikke ønskeligt, hvis fredningsbestemmelser ændrer på den ordning, som følger af plejebekendtgørelsen, f.eks. ved at pålægge kommunen en pligt til at forhandle plejeplanen med organisationer m.v. I lyset heraf skal Miljøstyrelsen derfor foreslå følgende ændrede formuleringer af de foreslåede fredningsbestemmelser – nøjere begrundelser er vedr. de enkelte formuleringer angivet i parentes:

§ 8, stk.2: Plejemyndighederne kan gennemføre pleje... (den foreslåede bestemmelse kan opfattes som om der foreligger en plejepligt)

§8, stk. 3: På privatejede arealer har plejemyndigheden bl.a. ret til... (det er ikke hensigtsmæssigt, at opremsningen – som i sig selv er usædvanlig og kunne udelades – opfattes som udtømmende)

§ 9, stk. 2: For de privatejede arealer kan plejemyndigheden lave en plejeplan efter reglerne i plejebekendtgørelsen. For Naturstyrelsens arealer gælder driftsplaner, som løbende revideres. For Natura 2000-arealer gælder særlige planer, og pleje skal være i overensstemmelse med disse planer. (Det fremgår af plejebekendtgørelsen, at plejeplaner efter bekendtgørelsens regler alene anvendes på arealer, der ikke er statsejede. I den aktuelle sag ses der ikke at være et akut plejebehov, som kan begrunde, at kommunen skal pålægges at udarbejde en plejeplan for private og kommunale arealer inden en i fredningen fastsat frist. Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at en sådan indgriben i kommunens dispositionsfrihed på plejeområdet må forudsætte, at der foreligger et væsentligt akut plejebehov).

§ 9, stk. 3 omformuleres til: Plejeplanen skal beskrive den ønskede naturtilstand og de foranstaltninger, der sigter mod opnåelse af fredningens formål. (Detailændringer af almenhedens adgangsret synes ikke relevant i sagen, informationstavler omtales i § 5, stk. 5, hegning i § 5, stk. 4 og læskure i §4, stk. 5 og der er derfor ikke behov for at omtale disse specifikt her, mens bænke, affaldskurve ikke ses reguleret af fredningen og derfor kan opsættes på offentlige arealer, eller hvor der kan opnås aftaler med lodsejere herom. Med den foreslåede formulering fremstår det, som om plejemyndigheden får en uspecificeret ret til at opsætte disse ting fremover).

§ 9, stk. 4 og 5 slettes (idet plejebekendtgørelsen beskriver reglerne om tilvejebringelsen af plejeplaner og beskriver, hvem der skal underrettes om afgørelser, om klageadgang m.v.)

Retsvirkninger jf. fredningsforslagets § 12

I § 12 foreslås, at bestemmelserne i forslagets § 3, stk. 2 og 4 får retsvirkning straks. Dette indebærer bl.a., at lodsejernes mulighed for i særlige tilfælde at fortsætte en eksisterende lovlig gødskning og sprøjtning af § 3-arealer er afbrudt allerede nu, inden der er taget stilling til, om fredningen skal gennemføres med denne bestemmelse. Dette kan i princippet få erstatningsmæssige konsekvenser, også selvom bestemmelsen senere evt. fjernes. Der ses ikke at være argumenteret overbevisende for, at denne fravigelse af den sædvanlige ordning vedr. retsvirkninger, jf. hovedreglen i § 37, stk. 3, er påkrævet f.eks. for at undgå irreversible skader på miljø eller landskab, idet der alene er tale om gøde og sprøjte i hidtidigt omfang.

På denne baggrund, og i forlængelse af Miljøstyrelsens synspunkter som fremført på det offentlige møde samt lodsejernes bemærkninger, skal Miljøstyrelsen hermed opfordre fredningsnævnet til snarest at træffe afgørelse om, at denne foreslåede øjeblikkelige retsvirkning af vedr. eksisterende lovlig drift af § 3-arealer tilsidesættes, jf. lovens § 37, stk. 4.

Miljøstyrelsen vil ikke modsætte sig, at retsvirkningsbestemmelsen opretholdes for så vidt angår forslagets § 3, stk. 2, idet der her er mulighed for, at der ellers kan ske irreversible ændringer..."

Lodsejer med lb.nr. 5b, [Person 1], protesterede mod forslaget om fredning af Vejle Ådal og rejste krav om, at hans ejendom eksproprieres, såfremt fredningen gennemføres. Lodsejeren oplyste, at der er lyst fredskov på hans ejendom, og at han ikke ønsker løvtræer på ejendommen. Lodsejeren anførte desuden, at de beløb, der er afsat til erstatninger, ikke afspejler værditabet for ejendommen, såfremt fredningsforslaget gennemføres.

Lodsejer med lb.nr. 7, [Person 2], protesterede mod fredningsforslaget under henvisning til, at en fredning vil få indflydelse på driften af hans landbrug.

Lodsejer med lb.nr. 13, [Person 3], rejste indsigelser mod gennemførelsen af fredningsforslaget og anførte blandt andet:

" ...

Det er vores opfattelse, at fredningsforslaget er baseret mere på tredjehånds oplysninger (luftfoto, offentlig planlægning, Geologiske skrifter m.m.) end på eget direkte lokalkendskab.

Oplysninger synes at være meget generaliserende og upræcise i forhold til det areal, man ønsker fredet. Fredningsforslaget indeholder således også mange oplysninger om interessante ting, som findes uden for fredningsgrænsen, fremsat på en måde, som om de er med til at begrunde en fredning. Der nævnes en del istidsfænomener i Vejle Ådal, men ikke mange konkrete eksempler fra fredningsområdet – måske fordi de fortrinsvis findes udenfor, og måske fordi man ikke har lokalkendskab.

Ligeledes er beskrivelsen af landbrugskulturen i enge og skove mangelfuldt beskrevet, man kunne have fortalt mere om de indgreb, der har været i engene, og lagt større vægt på resultatet af den meget individuelle brug af arealerne – forhold, som er umiddelbart synlige og som vil være interessant for den besøgende.

Det siges, at fredningsforslaget skal beskytte landskabet og tunneldalen, derfor er det ikke hensigtsmæssigt, at man kun vil frede arealerne syd for Bindeballestien, idet man så ikke freder tunneldalen som sådan, men egentlig – som der står – kun har fokus på "overdrev, skræntskove samt kilder og vandløb". Altså en meget botanisk orienteret fredning. Medens beboelsesejendomme i det fredede område underlægges begrænsninger, gælder dette ikke beboelser på nordsiden af ådalen, hvilket forekommer uretfærdigt.

Om begrundelsen for fredningen

Der står at "I dag er landskabet under pres fra byudvikling, tekniske anlæg, landbruget og de mange dambrug rundt omkring i ådalen". Det er vores opfattelse, at Planloven og Naturbeskyttelsesloven på udmærket vis sørger for, at det netop ikke er tilfældet. Der er ingen byudvikling i eller ved det område, der ønskes fredet, og der er ikke mange dambrug tilbage. De marker, der dyrkes i ådalen, ligger tilsyneladende på højtliggende moræneaflejringer, og de dyrkede marker er netop med til at fremhæve dette interessante fænomen. Paradoksalt nok står der videre: "Baggrunden for den valgte afgrænsning er områdets store landskabelige værdier og relative uberørthed", og Bindeballestien "fører gennem nogle af Vejle Ådals mest uberørte landskaber".

Stiforslaget og den generelle adgang til ådalen

Det anføres, at stisystemet er "mangelfuldt med flere stier, der ender blindt eller mangler sammenhæng". Dette udsagn må skyldes manglende lokalkendskab, idet der i området mellem Vingsted, Ødsted og Vork, hvor landskabet er dødispræget og terrasseagtigt, findes en del småveje, som er beskrevet i ovennævnte turfoldere, og som er meget brugt af både lokalbefolkning og turister. Man kunne have forventet, at disse ture ville være nævnt på linje med Vingsted Sø, Troldborg Ring og hulveje ved Ravning og Vingsted.

Som beboere i landområdet møder vi en del turister på vejen, og det er vores erfaring, at folk foretrækker de befæstede veje, hvor man kan færdes tørskoet, og helst undgår de vandlidende jordveje i skovene.

Man kunne for eksempel have haft en oplysning om, at man fra blandt andet Vorkvej, Ribevej, Mølkærvej og Vesterbyvej har et fantastisk overblik over Vejle Ådal og Vork Bakker.

Vi håber således ikke, at fredningsforslaget bliver stadfæstet, idet vi ikke mener, at det vil gavne naturinteresserne i området."

Lodsejer med lb.nr. 26, [Person 4], protesterede mod forslaget om fredning af Vejle Ådal.

Lodsejer med lb.nr. 44, [Person 5], protesterede mod forslaget om fredning af Vejle Ådal og anførte bl.a.:

"Området er gennem de seneste 20 år blevet mere åbent idet lodsejere og Vejle Kommune i fællesskab har investeret i rydning af buskads og krat/skov, så arealet nu fremstår som en naturlig blanding af ager/græsningsarealer med solitære træer og mindre skove. Aktuelt er min familiens agre efter en længere periode med majs, for ud gået af juletræsdrift, lagt ud med optimale græssorter til økologisk kødkvægsdrift og produktion af hø. For at optimere denne drift er det nødvendigt undertiden at omlægge blandt andet fordi de områder hvor kvæget kaster deres afføring er hjemsted for skadelige parasitter. Så det er nødvendigt at indså græsarter. Ligeledes er det med blandt andet udgangspunkt i syreregn og jordens bonitet, nødvendigt jævnligt at kunne tilføre kalk.

Jeg finder det derfor yderst uholdbart at man i fredningsforslaget ikke vil acceptere tilførsel af kalk. Det umuliggør fremtidig drift. Arealerne vil langsomt ændre sig fra de aktuelle græsblandinger med kløver der er tilpasset kvægs behov til mos og kvægdrift og produktion af hø bliver således en umulighed.

En anden mulighed end kvægdrift er energimajs eller fodermajs. Majs har været den bærende afgrøde på gården i en årrække og er også afhængig af at jorden tilføres "plejemidler".

Den tredje erhvervs mulighed er juletræsdrift og grangrøn. Det var hovedindtægtskilden i mange år, og kan blive aktuel igen hvis det i fremtiden ikke længere, grundet ringe græskvalitet er muligt at få arealerne afgræsset og hvis priserne på majs, og måske også på kød, er vigende.

En fjerde mulighed er energipil. Jeg har i en årrække samarbejdet med firma i Vrå desangående.

Det er svært at se andre driftsmuligheder af aktuelle magre jorde og engarealer end de her nævnte. Og en drift er jo nu engang en nødvendighed for at holde "tingene sammen". Jeg har en længere biologiorienteret uddannelse (er adjungeret professor på KU) og har drevet gården i en generation og min datter har læst agronomi og økonomi, så vi mener at vide hvad vi taler om.

Vi kan derfor ikke i familien acceptere Fredningsforslagets negative attitude til tilførsel af kalk. Det invaliderer gårdens drift. Der skal selvfølgelig også, alt efter hvilken drift der vælges, kunne tilføres kunstgødning (NPK). Aktuelt ikke nødvendigt da der, lige nu, er økologisk kødkvægsdrift.

Vi kan heller ikke acceptere at vi fratages de øvrige relativ få driftsmuligheder vi har. Her tænkes bla. på juletræer/grangrønt/energipil.

Der er ingen garanti for at kvægdrift i fremtiden er muligt (befolkningens kostvaner kan jo ændres) og fremover er vegetarisk føde måske mere populært. Derfor må vi selvfølgelig have mulighed for forskellige driftsformer — hvis vi skal holde gården kørende. Alternativt må der udbetales en klækkelig erstatning. Aktuelt er mine børns interesse i at overtage gården vigende, da det er usikkert om gården overhovedet kan drives hvis den bebudede fredning aktualiseres. En ejendomsmægler vurdering lader også ane at værdien af gården kan halveres hvis driftsmulighederne beskæres som det foreslås i aktuelle fredningsforslag.

Det skal afslutningsvis bemærkes at forbud mod vildtagre, skydetårne, opførsel af læbælter forbud mod shelters, etc. (campere i fri natur) forbud mod at dræne, mv alt sammen er med til at invalidere ejendommens værdi, så jeg har ikke overdrevet når jeg i mit indlæg i Vejle den 16. juni sagde at det samlede beløb som fredningen af Vejle Å dal ville koste: 3.6 mill d. kr., ikke engang kunne dække de udgifter jeg blev påført ved en aktualisering af den ønskede fredning.”

Lodsejer med lb.nr. 45, [Person 6], udtalte sig til støtte for forslaget om fredning af Vejle Ådal. Lodsejeren anmodede dog om, at nåletræsbeplantningen på hendes ejendom kan bevares, fordi beplantningen er en urørt blandet skov med et rigt dyreliv, sortspætte, grønspejtte, rådyr, grævling, væltede rådne træer, insekter, m.v. Lodsejeren rejste endvidere spørgsmål om, hvorvidt det vil være muligt at få dispensation til at opføre en mindre træbygning til opbevaring af de redskaber, der er nødvendige for driften af ejendommen.

Lodsejer med lb.nr. 49, [Virksomhed 1], oplyste blandt andet, at selskabet står for vandforsyningen til Vejle, Fredericia og Middelfart. Dele af selskabets indvindingsanlæg til Tørskind Vork Vandværk, som er et primært forsyningsanlæg, ligger inden for fredningsforslagets afgrænsning. Selskabet er afhængig af at kunne bevare vandindvindingen fra borerne i området og skal derfor kunne vedligeholde, modernisere og udbygge indvindingsanlæggene. I selskabets fremtidsplanlægning er der skabt mulighed for at udvide vandindvindingen nord og vest for Vejle Ådal for at komme i kontakt med store grundvandsressourcer i sandmagasiner fra miocæn tid. Grundvandsmagasinerne har deres største udbredelse nord og vest for fredningsområdet til Vejle Ådal. Hvis der skal indvindes vand fra disse områder, skal der nedgraves en råvandsledning, som skal krydse Vejle Ådal for at levere vandet til forbrugerne i Vejle Kommune og resten af Trekantområdet. Selskabet bemærkede, at det vil være u hensigtsmæssigt for den infrastrukturelle udvikling i Trekantområdet, hvis fredningen af Vejle Ådal hindrer sådanne tiltag.

Lodsejer med lb.nr. 58, [Person 7], anmodede om, at hans ejendom udtages af fredningen. Lodsejer henviste til, at ejendommen fejlagtigt er noteret som fredskov. Lodsejer henviste i den forbindelse til, at Miljøstyrelsen har truffet afgørelse om, at fredskovpligten ophæves på 0,29 ha af hans ejendom.

Advokat [Person 8], [Fortroligt 3], Vejle, anførte som advokat for lodsejerne med lb.nr. 59, [Person 9] og [Person 10], bl.a. følgende:

” ...

Som advokat for [Person 9] og [Person 10] skal jeg gøre indsigelse mod ovenstående fredning.

Det bemærkes, at mine klienter erhvervede ejendommen med henblik på at videreudvikle de naturmæssige værdier på ejendommen, og at mine klienter frygter, at en eventuel fredning vil begrænse muligheden for dette, særligt de nye ruter (cyklister m.v.) i området. [...]

Det er mine klienters overordnede synspunkt, at fredningen – som anført af Vejle Kommune i brev af 8. marts 2017 – er overflødig for at sikre de landskabelige og naturmæssige interesser, der er i området. Det skyldes, at hovedparten af området er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3 [...], og at størstedelen af skovarealerne er fredskov [...]. Det indebærer, at over 90% af arealerne allerede er beskyttet af anden lovgivning.

Det forhold, at 10% af arealerne, der ligger spredt over hele området, ikke er beskyttet af anden lovgivning, er med til at sikre en større biodiversitet i området. En eventuel fredning vil sandsynligvis medføre en ændret anvendelse af disse 10% af arealerne, således at anvendelsen bliver som de øvrige arealer i ådalen, hvilket som nævnt vil være til skade for biodiversiteten.

Såfremt fredningsnævnet måtte finde, at der er grundlag for at frede dele af Vejle Ådal, er det mine klienters opfattelse, at fredningen skal indskrænkes til de store sammenhængende arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, særligt eng- og mosearealerne [...].

Det undrer således mine klienter, at skovarealerne henholdsvis syd for Vejle Ådal og i midten af området skal være omfattet af fredningen, når skovarealerne nord for Vejle Ådal ikke skal være omfattet af fredningen. Mine klienter foreslår derfor, at skovarealerne syd for Vejle Ådal og i midten af området (Tørskind Bro til Højmose) udgår af en eventuel fredning. Under alle omstændigheder bør fredningsgrænsen på mine klienters ejendom følge den eksisterende vej, således arealerne vest for vejen udgår af fredningen.

Herudover er det mine klienters opfattelse, at Bindeballestien sikrer offentligheden adgang til området, idet Bindeballestien sikrer øst-vestgående færdsel. Der er ikke behov for yderligere anlæggelse af ruter, da Bindeballestien, Ravingvej og Tørskindvej sikrer offentlighedens adgang til området. Der synes i hvert fald ikke behov for anlæggelse af de nye ruter, der særligt sker i skovarealerne i områdets sydøstlige del, hvor offentligheden i øvrigt må antages ikke kun at bruge de anlagte ruter (Dette er særligt problematisk for mine klienters ejendom grundet de af spejderne anlagte stier og bålpladser).

Såfremt Fredningsnævnet måtte finde, at der er grundlag for ruter i dette område, bør ruterne efter mine klienters opfattelse gå over de åbne arealer fra eksisterende rute (løbenr. 67) til eksisterende rute ved løbenr. 55/56 (matrikelnumre 7f og 8a). Denne placering vil øge offentlighedens muligheder for at betragte ådalens åbne arealer, hvilket ikke vil være muligt ved en placering af ruterne i skovene. Det vil dog være mere naturligt at etablere en bro over åen ved Koldborg Voldsted, således de eksisterende ruter bliver forbundet (løbenr. 12 og 53/54). Dette vil sikre en yderligere forbindelse i nord- og sydgående retning mellem Ravingvej og Tørskindvej.

Det bemærkes i denne sammenhæng, at en indførelse af nye ruter i skovarealerne syd for ådalen vil medføre, at der er større uro i området, særligt fra mountainbikere. Denne større

uro vil være til skade for fuglene og vildtet, der i øjeblikket har et ugeneret område i de pågældende skovarealer.

..."

Lodsejerne med lb.nr. 62, [Person 10] og [Person 11], protesterede mod, at deres ejendom, som er et dambrug og arealer, der grænser op til dette, fredes, fordi disse arealer er den eneste mulighed for udvidelse af dambruget. Lodsejerne foreslog, at stien, der ifølge fredningsforslaget skal etableres i skoven bag deres ejendom, udgår, og at stien i stedet etableres langs Vejle Å, hvorfra besøgende vil kunne se hele ådalen. Et forløb langs åen betyder også, at kreaturer får fri adgang til at afgræsse markerne oven for skrænten.

Lodsejerne med lb.nr. 67, [Person 12] og [Person 13], rejste forskellige indsigelser mod fredningen.

Lodsejer med lb.nr. 68, [Person 14], protesterede mod, at der udlægges en sti over hendes mark, og på markvejen ved hendes ejendom. Lodsejer oplyste, at marken benyttes til høslæt og afgræsning med gallowaykvæg, kvier og heste. Stien vil afskære adgangen til naturlig vanding af dyrene, der ligeledes vil blive forstyrret af en sti over marken. Lodsejer anførte videre, at det markerede stiforløb går gennem et sumpet område. Lodsejer oplyste desuden, at besøgende, der færdes på dæmningen, der markerer Ravningbroen, lader deres hunde løbe frit, hvilket forstyrrer husdyrene og vildtet i området. Lodsejer oplyste mere generelt, at besøgende, både gående og cyklister, og støjer og efterlader affald til gene for dyrelivet og beboerne i ådalen. Lodsejer anførte endelig, at hun ikke er interesseret i, at der etableres en sti forbi hendes baghave.

Lodsejer med lb.nr. 72, [Person 15], protesterede mod, at hendes ejendom og ådalen fredes samt offentlighedens adgang til det fredede område ad det stisystem, der foreslås etableret. Lodsejer påpegede, at det er modstridende, at der på den ene side etableres et stisystem for at forbedre offentlighedens adgang til ådalen og at det på den anden side ønskes at sikre ådalen og at forbedre levevilkårene for dyre- og plantelivet i ådalen. Lodsejer bemærkede videre, at et nyt stiforløb mellem lodsejerne nr. 67's, 68's og 72's jorder, konkret vil betyde, at offentligheden stort set får adgang til disses baghaver, og herved kommer endnu tættere på boliger og det tilhørende privatliv. Lodsejer henviste i øvrigt til de støjgener, som de eksisterende adgangsmuligheder og overnatningsmuligheder har medført.

Lodsejerne med lb.nr. 77, [Person 16], og lb.nr. 83, [Person 17], anførte, at Vejle Å's bundkvoter er fastlagt i et regulativ for åen, og at det maksimale flodemål er fastlagt ved et pejlemærke i grødefanget ved Vingsted. Hvis bundkoterne og det maksimale flodemål overskrides, har Vejle Kommune ikke overholdt regulativet, hvilket berettiger lodsejerne til at kræve erstatning for forhøjet stemmeret. Lodsejerne ønskede derfor bundkoter og stemmeret kontrolleret. Lodsejerne tog forbehold om at kræve erstatning for forhøjet stemmeret samt krav om, at det offentlige uden vederlag overtager plejen af deres arealer, såfremt arealerne ikke længere er farbare med en almindelig traktor.

Lodsejer med lb.nr. 99, [Person 18], protesterede mod forslaget om fredning af Vejle Ådal og anførte blandt andet:

" ...

Vi opfatter fredningen som et helt unødvendigt tiltag. I de sidste 50 år er udviklingen i Vejle å gået mod mere natur og ikke mindre. I slutningen af 1960'erne opkøbte fredningsmyndighederne gårde i Bindeballe området og omlagde det til naturarealer. Efterfølgende har en del ejendomme i området fulgt samme spor, og stille og roligt bevæget sig hen mod begrebet – naturgårde. Til dette punkt er der en klar konklusion – en fredning vil absolut ikke hverken mere eller mindre ændre på dette forhold, og jeg tror ikke, at fremtiden bringer forandringer på det punkt.

Samfundsmæssigt, mener vi, at det er spildte kroner at ofre penge på en fredning. Der kommer ganske enkelt ikke noget tilbage, der gør den smukke natur mere attraktiv for hverken naturelskere, turister eller lodsejere - eller andre med interesse for Vejle ådal.

Der er allerede etableret rigtig mange publikumsmagneter i ådalen - her nævnes:

Udsigtspunkter

1. Naturstien fra Vejle til Bindeballe
2. Museum ved Ravning og Bindeballe station
3. Naturstier ved Spjarup, Runkenbjerg, Tørskind og Ravning/Vingsted.
4. Tørskind Grusgrav
5. Slyngningsprojekter af Vejle å ved Tørskind

Vejle Kommune og private pålægges udgifter og bindinger i forbindelse med fredningsforslaget. Det er ikke hensigtsmæssigt fordi det er værd at fremhæve, at lodsejerne har i forvejen et konstruktivt samarbejde med kommunen - et samarbejde, der forener erhvervs- og naturinteresser i konkrete og attraktive projekter for området.

Lokalbefolkningen i området er generelt åbne overfor at dele de smukke omgivelser med det publikum, der søger området. Mange vil føle at fredningen vil pålægge dem et helt unødvendigt åg på deres ejendom, og det kan frygtes, at der skabes en modstand, der evt. vil føre til håndshævning af deres rettigheder vedr. publikumsadgang og andet – med mindre adgang til følge

Fredningen vil blive dyrere end anvist af DN. De påpeger ingen erstatning i paragraf 3 områder pga. manglende gødning. Det er værd at fremhæve, at den nuværende regering

ophævede dette forbud. Det er klart, at en sådan rettighed skal erstattes, og dermed bliver forslaget langt dyrere end angivet.

Det er samtidig svært at acceptere at DF igen, prøver at fratage lodsejere rettigheder og hermed pålægge helt unødvendige restriktioner på anden mands ejendom. Det skaber stor modstand både forslaget og DN.

Det skal fortsat være muligt at drive de sparsomme erhverv i ådalen uden unødvendige restriktioner. Erhvervene er med til at skabe variation i landskabet, og har slet ikke negative miljø- og naturmæssige konsekvenser.

På ovenstående baggrund vil vi som lodsejere – og i øvrigt naturelskere anbefale at Fredningsnævnet afviser forslaget om fredning i Vejle ådal. Som vi ser det, er der absolut ingen, der får gevinst af det, og samtidig er det dyrt både for Vejle Kommune, skatteyderne og lodsejerne – der er ganske enkelt ingen vindere ved en fredning...”

Lodsejer med lb.nr. 110, [Virksomhed 2], anførte følgende om fredningsforslaget:

”...

[Virksomhed 2] (VJK) er et [Fortroligt 4] beliggende på [Adresse 1], 7182 Bredsten. VHK er et aktivt konferencecenter, vores særkende er alle de aktive muligheder herude, og vi anvender vores grønne arealer til mange forskellige teambuilding aktiviteter.

Vi har for et par år siden etableret en ZIP line, som er godkendt af Vejle Kommune, og som går over Vejle Å. ZIP line starter på matrikel 16t, som er en del af fredningen, og den ender på matrikel 2i/2f, som ligeledes er en del af fredningen.

Arealet 2i/2f indgik i en byttehandel med Vejle kommune, hvor VHK via en jordbyttehandel muliggjorde, at Vejle Kommune kunne realisere VINGSTED oplevelsespunkt, som er et tilløbsstykke for kommunens borgere.

På dele af matrikel 16t har vi desuden opsat en række eventaktiviteter i form af en Jakob´ stige, klatretræer mm. Disse redskaber er godkendt af Naturstyrelsen.

Det er ikke optimalt, at areal 16t, 2i og 2f, som [Virksomhed 2] ejer, omfattes af den kommende fredning, da det vil lægge en væsentligt begrænsning på vores udviklingsmuligheder, som et aktivt konferencecenter. Vi har brug for løbende at udbygge vores eventtilbud, og det vil ikke være optimalt, at vi løbende skal søge om dispensation ift. fredningen.

En besigtigelse af områderne vil vise, at det vil give god mening at undlade af de anførte tre matrikler, da det ikke vil ændre udbyttet af den samlede fredningsløsning. Alle matriklerne ligger i kanten af fredningen, og det vil ikke gøre fra eller til, om de medgår i fredningen eller for det samlede projekt.

Vi har ingen udfordringer i at øvrige matrikler, som vi ejer, fredes.”

Lodsejer med lb.nr. 128, [Person 19], oplyste, at han på egne og på vegne sine medejere af ejendommen protesterede mod, at ejendommen indgår i fredningen. Lodsejer henviste til, at ejendommen ikke ville være blevet omfattet af fredningsforslaget, såfremt fredningsgrænsen mere naturligt havde fulgt Vingsted Skovvej. Lodsejer påpegede videre, at der på ejendommen blot er nogle birketræer, nogle rødellid, lidt ahorn og hegn. Lodsejer bemærkede, at det forekommer uigennemtænkt at inddrage ejendommen under fredningsforslaget.

[Forening 1], [Forening 2], [Forening 3], [Forening 4], [Forening 5], [Forening 6] og [Forening 7] protesterede mod forslaget om fredningen af Vejle Ådal.

Foreningerne anførte blandt andet:

"...

Landbruget er en stor del af Vejle Ådal, og lodsejerne er stolte over deres landskab og ansvaret for forvaltningen heraf. Det er dog problematisk, at man ønsker en indskrænket rådighed over arealerne igennem en fastfrysning af landskabets udtryk. Forslaget er et udtryk for et specifikt natursyn, der får en statisk og vedvarende konsekvens. Landskabet og naturen er dynamiske størrelser, hvori kulturen afspejles. Det er vigtigt at bevare, men også give plads til udvikling.

Landbrugets organisationer ønsker på baggrund af deres berørte medlemmer af fredningsforslaget for Vejle Ådal, at fremføre en indsigelse mod forslaget. Formålet med fredningen er overordnet beskrevet som at sikre og udvikle en sammenhængende natur, den biologiske mangfoldighed, geologi, kultur og rekreative kvaliteter. Derudover nævnes, at den skal reducere støjforurening.

Landbrugsorganisationerne stiller sig uforstående over for dette fredningsforslag, da der ikke synes identificeret en trussel mod formålsparagraffen. Det virker besynderligt, at man ønsker at frede et areal, der allerede udvikles naturligt i et samarbejde gennem Vejle Ådal og Vejle Fjord erhvervs- og udviklingsstrategi, vedtaget af kommunalbestyrelsen den 27 januar 2016. Truslen beskrevet i fredningsforslaget, synes ikke at være reel. F.eks. sker der ingen byudvikling i Vejle Ådal, og der er igennem de sidste 10- 15 år sket en reduktion af dambrug. På landsplan er dambrugene reduceret fra godt 500 til i dag ca. 200. Denne nedgang har været endnu større i Vejle Ådal. I dag er der ca. 15 dambrug i ådalen hvor de resterende 35 er lukket eller opkøbt af staten. Danmarks naturfredningsforening udlægning af, at landskabet i dag som værende under pres fra byudvikling, tekniske anlæg, landbrug og mange dambrug rundt omkring i ådalen, er helt enkelt ikke korrekt.

Fredningsinstrumentet bør først tages i anvendelse, såfremt ønskede hensyn ikke kan sikres ved øvrige tiltag og reguleringer. Netop dette argument bør føre til at afvisning af fredningsforslaget.

[...]

Foreningerne anførte derudover en række konkrete problemstillinger vedrørende fredningsbestemmelserne.

[Forening 8] protesterede mod gennemførelsen af fredningsforslaget og anførte blandt andet:

"...

[Forening 8] er bekendt med og tilslutter sig fuldt indsigelsen fra Landbrugsorganisationerne. Foreningen har dog enkelte bemærkninger til størrelsen af erstatning for omlægning af fredskovspligtige nåletræsarealer til løvskov, samt nogle generelle bemærkninger til fredningsforslaget.

De synspunkter, som [Forening 8] fremførte ved det offentlige møde, er stadig aktuelle.

Overordnet mener [Forening 8], at fredningsforslaget bør frafalde. Blandt årsagerne hertil kan nævnes, at det arbejde og de mange miljøsikrende tiltag der har været foretaget i Vejle Ådal er sket ved en demokratisk dialog og med frivillige aftaler mellem Kommunen og lodsejerne i Ådalen. Det fremtidige arbejde ses bragt i alvorlig fare, såfremt der kommer en fredning der tvinger parterne ind i unødvendige, ufrivillige, snærende og begrænsende rammer.

DN fremfører, at fredningsforslaget skal betragtes som rettidig omhu. [Forening 8] er derimod af den opfattelse, at der er tale om et meget stort område, hvori der påtænkes en unødvendig brug af fredningsinstrumentet og står fuldstændig uforstående over for, at forslaget fremføres netop nu, hvor lodsejere og interesseorganisationerne, herunder med repræsentation af DN, har udarbejdet en Erhvervs og Udviklingsstrategi for Vejle Ådal - Vejle Fjord, et Erhvervs- og udviklingsråd og en Bestyrelse for Vejle Ådal & Vejle Fjord. I disse sammenhænge deltager, som nævnt, en repræsentant for DN, hvortil man har lyttet. Såfremt dennes ideer og bidrag havde været ignoreret eller tilsidesat, ville fremføringen af fredningsforslaget kunne have været forstået.

[Forening 8] vil endvidere gøre opmærksom på, at der er mennesker der bor og lever i det foreslåede fredningsområde. Det er vores opfattelse, at disse personer med en fredning vil opleve unødvendige og besværliggørende restriktioner, hvad enten de har et udkomme ved drift af land-, dam- eller skovbrug eller blot fordi de har valgt at leve der, fordi de værdsætter de natur- og landskabsværdier, der findes i området.

DN forsikrede ved det offentlige møde, at stort set alle ønsker om aktiviteter i området vil kunne ske efter tilladelse eller dispensation fra Fredningsnævnet. Såfremt det er tilfældet, står vi uforstående overfor, hvorfor fredningen ønskes gennemført.

I fredningsoplægget beskrives området besidder mange store natur- og landskabsmæssige værdier og at området ser ud som man ønsker, at det skal se ud også i fremtiden, en status quo fredning. Det er skovdyrkerforeningens opfattelse at disse, værdier er beskyttet af allerede eksisterende beskyttelsesforanstaltninger og på ingen måde er under pres. Vejle Kommune har ved en lang række projekter sikret disse værdier yderligere af frivillighedens vej. Vi mener, det er den bedste, smidigste, mest holdbare og billigste måde, at sikre områdets værdier på denne måde, fordi man derved sikrer lodsejernes medejerskab og stolthed ved og over at deltage projekterne. Dette vil efter vores opfattelse ikke kunne opnås gennem en påtvungen fredning..."

7.4 Revideret fredningsforslag

Danmarks Naturfredningsforening foretog på baggrund af de indkomne bemærkninger i sagen ændringer i forhold til afgrænsning af fredningsområdet samt ændringer i fredningskortet, herunder i forhold til stiforløbet gennem ådalen. Foreningen foretog desuden en revidering af fredningsbestemmelserne i fredningsforslaget.

Danmarks Naturfredningsforening anførte den 12. december 2017 bl.a.:

"[...]

På baggrund af de mange indsigelser, der er kommet, har vi ændret følgende i det oprindelige forslag:

§3 stk. 3: Flere af de mindre nåletræsbeplantninger på ikke-fredskovspligtige arealer kan fastholdes efter ejers ønske. Det drejer sig om 40b Vork By, Egtved samt 3d Tørskind By, Bredsten.

Der er efter ønske fra [Virksomhed 2] tilføjet et nyt stk. 4 hvoraf det fremgår, at: Fredningen er ikke til hinder for, at skoven på matr.nr. 16 t, Ødsted By, Ødsted, som er ejet af [Virksomhed 2], kan anvendes til friluftaktiviteter med tilhørende anlæg i det omfang, de gamle træer ikke skades herved.

Den tidligere bestemmelse med forbud imod omlægning, gødskning mv på § 3-beskyttede arealer er udgået efter ønske fra Miljøstyrelsen.

Fredningskortets afgrænsning er ændret således, at en række arealer nord for Tørskindvej (Bindeballestien) udgår efter ønske fra lodsejere.

Stiforløbet er revideret, således at flere forslag til nye stier er fjernet, mens nye er kommet til efter besigtigelsen med lodsejere, idet et revideret stisystem gav bedre mening i marken. Særligt skal nævnes forslag til ny sti på sydsiden af Vejle Å til erstatning for tidligere forslag til nye stier på sydsiden af åen.

DN har fastholdt forslag til sti gennem Vesterby Skov, men ændret ruten, således at den nu følger et gammelt hulvejsspor og tidligere tiders stier gennem skoven.

DN opfordrer fredningsnævnet til at gennemføre fredningsforslaget med de foreslåede ændringer, som tager højde for en lang række af de indkomne indsigelser

"[...]"

Danmarks Naturfredningsforening havde udarbejdet nedenstående forslag til reviderede fredningsbestemmelser. Ændringer er fremhævet med gennemstregninger og kursiv.

[...]

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

1. Landbrugsarealer kan dyrkes som hidtil. Dog må der ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen, skal arealerne holdes lysåbne.

2. Eksisterende løvtræsarealer skal opretholdes og må ikke konverteres til nåleskov. Hjemmehørende nål som skovfyr, taks og ene kan dog indgå i bland~~ing~~sskov.

3. Nåletræsplantagen (fredskov) på matr.nr. 27ø og 27 bb Ødsted By, Ødsted samt 4 g, 4e, 3e og 1g Tørskind By, Bredsten kan fastholdes til den er hugstmoden. Eventuel genplantning skal ske med hjemmehørende løvtræsarter.

Nåletræsplantagen (ikke fredskov) på matr.nr. 1b og 40b Vork By, Egtved, 3d Tørskind By, Bredsten, 7e og 7000c Lihmskov By, Nørup samt 6d, 6m, 5e og 5s Bindeballe By, Randbøl kan fastholdes til den er hugstmoden. Der må herefter ikke genplantes eller anvendes udsigtshæmmende afgrøder, og arealerne skal fastholdes lysåbne og udvikles mod naturtypen overdrev (eller eng, hvis det er lavbundsareal).

~~4. Arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 må ikke omlægges, gødskes, sprøjtes eller kalkes. Plejemyndigheden kan dog i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.~~

4. Fredningen er ikke til hinder for, at skoven på matr.nr. 16 t, Ødsted By, Ødsted, som er ejet af [Virksomhed 2], kan anvendes til friluftaktiviteter med tilhørende anlæg i det omfang, de gamle træer ikke skades herved.

5. Plejemyndigheden kan i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.

6. Dambrug kan vedligeholdes og moderniseres i overensstemmelse med de miljøkrav, der måtte blive stillet til dambrug. Det er tilladt at opsætte net over dammene.

7. Haver kan, uanset ovennævnte bestemmelser, udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides.

8. Der må ikke etableres nye læhegn. Eksisterende læhegn kan fjernes.

[...]

7.5 Bemærkninger til det reviderede fredningsforslag

Fredningsnævnet sendte den 25. marts 2018 det reviderede fredningsforslag til lodsejerne i området og øvrige parter i sagen.

Vejle Kommune fremsatte følgende bemærkninger til forslaget:

"... Det reviderede forslag giver stadig ikke anledning til ændring af kommunens holdning til en fredning i Vejle Ådal. Kommunen er derfor fortsat principielt imod den foreslåede fredning.

[...]

Vejle Kommune arbejder for at sikre og udvikle ådals landskabet, at sikre den biologiske mangfoldighed, at sikre de kulturhistoriske spor og rekreative kvaliteter m.v.

Vejle Kommune ønsker også at skabe sammenhængende natur og forhindre yderligere støjforurening i ådalen, herunder forhindre en hærvejsmotorvej gennem området.

Det er imidlertid fortsat Vejle Kommunes opfattelse, at en fredning er et unødvendigt instrument at tage i brug for at sikre ådalen, og at der er en klar uoverensstemmelse imellem det, der opnås med en fredning af Vejle Ådal, og de omkostninger, en fredning vil medføre.

[...]

Vejle Kommune arbejder dialogbaseret sammen med lokale lodsejere, lokalråd og øvrige interessenter omkring naturpleje og udvikling af området. Vedlagte bilag viser, at Vejle Kommune gennem det gode dialogbaserede lodsejersamarbejde har gennemført eller støttet en lang række naturprojekter og rekreative projekter ikke bare i Vejle Ådal, men også i tilløb til denne og i Grejs Ådal. Det viser, at kommune, lodsejere og foreninger ved det gode samarbejde og ved frivillighedens vej ikke bare kan opnå det samme, men også vil gå længere i forhold til det, man vil opnå ved en eventuel fredning.

Efter fire års samarbejde med lodsejere, erhverv og øvrige interessenter vedtog Vejle Kommune i januar 2016 en Erhvervs- og Udviklingsstrategi for Vejle Ådal og Vejle Fjord. Strategien sætter meget ambitiøse mål for bl.a. ådalens udvikling af natur og friluftsliv – herunder bevarelse af tunneldalslandskabet og de naturmæssige værdier fra Randbøl Hede til Rands Fjord, hvor Vejle Ådal er en del af dette store område. Vejle Kommune har understøttet etableringen af en lodsejerforening og en skovejforening i området, og i august 2016 trådte en ny bestyrelse for Vejle Ådal sammen, som skal realisere den ambitiøse strategi.

I 2017 blev Rådet for Vejle Ådal & Fjord nedsat. Rådet består af 24 personer, der repræsenterer en række interesseorganisationer, som alle i deres daglige virke på en eller anden måde beskæftiger sig med det enestående landskab Vejle Ådal og Vejle Fjord. Der er repræsentanter for ... Rådets formål er at understøtte og sikre dialogen mellem områdets mange interessenter og dialogen med Vejle Kommune. Rådet skal være med til at udvikle og forbedre mulighederne for erhverv, kultur, landdistrikter, natur og friluftsliv i området.

Inden for den foreslåede fredningsgrænse er over 70 % af arealerne enten fredsskov, beskyttet natur eller permanente græsarealer, mens mindre end 12 % af det samlede areal i dag drives med landbrugsafgrøder.

Der ligger ingen bebyggelse, der giver mulighed for yderligere byvækst inden for den foreslåede fredningsgrænse. Hele området er udpeget som bevaringsværdigt landskab og særligt værdifuldt geologisk beskyttelsesområde, som hører under de nationale interesser i kommuneplanen. Derfor vil kommunen ikke give tilladelse til større tekniske anlæg i området. Regulering af byggeri m.m. i området administreres i dag af Vejle Kommune som myndighed i henhold til zonenlovgivning med ankenmulighed til Planankenævnet. Vejle Kommune vurderer, at der hermed allerede er en tilstrækkelig beskyttelse af området, og derfor synes en fredning unødvendig.

Region Syddanmark har ikke udlagt råstofgraveområder inden for området, og der er heller ikke udpeget interesseområder for råstofindvinding inden for området.

Regeringen har igangsat en VVM-undersøgelse for en ny motorvej på strækningen mellem Give og Haderslev henholdsvis vest og øst om Billund og dermed uden for området, der foreslås fredet. Vejle Kommune har ingen planer om nye kommunale vejanlæg i området.

Vejle Kommune ønsker derfor fortsat at udtrykke en klar modstand mod frednings- forslaget. Kommunen mener, at området, der foreslås fredet, allerede er ydet den nødvendige

beskyttelse til bevarelse af tunneldalslandskabet og dens unikke og smukke natur..."

Miljøstyrelsen kommenterede de reviderede fredningsbestemmelser og det reviderede forslag til stiforløb. Styrelsen anførte blandt andet:

"Miljøstyrelsen finder generelt, at revisionen af de foreslåede stiforløb er relevant, særligt på baggrund af de lodsejerforslag og bemærkninger, der fremkom under fredningsnævnets besigtigelse. Miljøstyrelsen er dog usikker på, om det foreslåede ændrede forløb fra Ravingvej mod Vesterby Skov over matr.nre. 13k, 15q og 1i Vork By, Egtved er for "fugtigt". Det foreslås, at Vejle kommune, der senere skal anlægge stiforløbet, vurderer dette – og placeringen af stien gennem skovens vestlige halvdel, som ikke blev besigtiget – nøjere.

Den ændrede afgrænsning af fredningsområdet nord for Bindeballestien giver ikke Miljøstyrelsen anledning til bemærkninger.

Miljøstyrelsen skal til forslaget til ændrede fredningsbestemmelser bemærke følgende:

§ 3, stk. 3: Miljøstyrelsen har med tilfredshed noteret sig, at enkelte nåletræsarealer er udtaget af bestemmelsen, som Miljøstyrelsen har opfordret til en kritisk gennemgang af. Det er dog Miljøstyrelsens opfattelse, at også de meget små nåletræsenklaver på matr.nr. 27ø og 27bb Ødsted by, Ødsted (ca. 0,2 ha) og matr.nr. 4g og 4e Tørskind by, Bredsten (ca. 0,5 ha) er uden betydning for det samlede landskabsbillede og for fredningens formål, og ligger inde i samlede skovarealer langt fra de sti- og vej-forløb, hvor offentligheden færdes. Disse arealer kan således efter styrelsens opfattelse udtages af bestemmelsen. Også andre af de udpegede arealer kan revurderes, men Miljøstyrelsen vil dog ikke modsætte sig fastholdelsen af disse i bestemmelsen.

§ 8 og § 9: Miljøstyrelsen har med brev af 25. august 2017 foreslået en lang række rettelser til udformningen af disse bestemmelser om pleje og plejeplaner m.v. Disse forslag til rettelser er ikke taget til følge i det nu foreliggende forslag til ændrede bestemmelser. Det er fortsat Miljøstyrelsens opfattelse, at bestemmelserne bør rettes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens forslag.

§10 synes at være uden selvstændig juridisk betydning og kan overvejes slettet.

Miljøstyrelsen har i brev af 25. august 2017 opfordret stærkt til, at bestemmelsen i det oprindelige forslags § 12 skulle tilsidesættes for så vidt angår § 3, stk. 4 (vedr. § 3-områderne). Dette synes ikke at være sket. I det nu foreliggende ændringsforslag er den oprindelige § 3, stk. 4 bortfaldet. Henvielsen til § 3 stk. 4 i § 12 er herefter meningsløs, og bestemmelsen må derfor konsekvensrettes ved udtagning af henvielsen til § 3, stk. 4..."

Lodsejer med lb.nr. 5b, [Person 1], protesterede mod forslaget om fredning af ådalen og gjorde herunder indsigelse mod forslaget i fredningsbestemmelserne om, at nåletræskulturen på hans ejendomme skal afdrives, når de er hugstmodne. Lodsejer fastholdt sin protest mod, at hans dambrug omfattes af fredningsforslaget.

[Person 20] og [Person 3] fremsendte en fælles indsigelse mod fredningsforslaget på vegne af flere lodsejere. Lodsejerne anførte blandt andet:

"... Grundlæggende er vi enige i det synspunkt, at Vejle Ådal er et storslået område, som med rette er udpeget som et af Danmarks større nationale naturområder og senere er blevet en del af Danmarks naturkanon. Men vi hæfter os også ved afsnittet i "Geologisk Set" om naturforvaltning: "Store dele af dalen er i landbrugsmæssig drift, hvorfor de store linjer i landskabet er synlige" - således at dyrkningen af de højtliggende arealer fremhæver de græsklædte lavtliggende arealer.

Fredningsforslagets afgrænsning øst for Ravingvej og syd for Vejle Å er mangelfuldt begrundet. Der skrives noget om landskabelig skønhed og uberørthed, men DN forholder sig ikke til de geologiske forhold for netop dette område, selv om man henviser til — og direkte citerer Miljøministeriets bog "Geologisk Set: Det sydlige Jylland", hvor der findes en overordnet beskrivelse af "Vejle Å tunneldal". Det område, der her foreslås fredet, er den yderste del af det store dødisområde Vork Bakker, der ligger mellem Vork, Vingsted og Ødsted, og som gennemskæres af Ødsted Bæk. Det burde fremgå af beskrivelsen, også som dokumentation for, at DN kender det sted, som man ønsker særlige vilkår for.

I øvrigt undrer vi os over, at man kun foreslår at frede de sydligste to tredjedele af Vejle Ådal og gennemskærer dalen på langs. En ådal har to skråninger, og hvis den sydligste del fredes vil det ikke forhindre tekniske anlæg og byggeri i den nordlige tredjedel. Tilmed vil man ved Vingsted undlade at medtage dalsiden med de store væld, og kun frede nogle ukarakteristiske engarealer.

Der lægges op til en fældning af granskov oven for ådalen, som har eksisteret i mange år, og som giver læ til de bagvedliggende arealer. I stedet for at fjerne skoven, kunne man give mulighed for omlægning til løvskov. Også Miljøstyrelsen fandt ved besigtigelsen denne fældning overflødig.

Publikums adgang til området syd for Vejle Å ønskes udvidet med en stiforbindelse inde i Vesterby Skov. Vi vil gøre opmærksom på, at skoven overalt er særdeles fugtig med væld og bundløse områder. I forbindelse med besigtigelsen den 30. juni 2017, hvor DN fik forevist en eksisterende skovvej, gjorde Miljøstyrelsens repræsentant opmærksom på, gevinsten ved stien ikke stod mål med indsatsen for at etablere og vedligeholde den.

Den oplevelse man vil kunne få ved at gå rundt på den foreslåede sti i Vesterby Skov gør det ikke muligt at se terrænet i Vejle Ådal. Til gengæld vil øget færdsel i skoven være til stor skade for de mange vilde dyr, som her har fundet et fristed. Ud over rådyr, kronhjorte og ræve drejer det sig blandt andet om grævlingen, som for tiden lever umiddelbart ved skovvejen, alle de små mårdyr og en del sjældne fugle som isfuglen, den røde glente og havørnen.

Vi ønsker derfor ikke, at den foreslåede sti bliver etableret. Naturbeskyttelsesloven gør det allerede nu muligt at færdes både i Vesterby Skov og en stor del af engene. Og egnen omkring Vingsted er rig på småveje, hvorfra man kan opleve landskabet, idet vejene ofte følger terrænet. Der kører ganske vist også biler på vejene, men trafikken er ikke stor og hastigheden lav. Vi vil opfordre til, at det omkringliggende landskab inddrages i vurderingen af behovet for flere stier, på samme måde som DN inddrager hele ådalen i beskrivelsen af den del, man ønsker fredet.

Naturplejen er for mange lodsejere en vigtig ting, og der gøres en stor indsats, ofte i nært samarbejde med Vejle Kommune. Dette samarbejde er opbygget gennem flere år, og der udvikles løbende ny projekter. Vi mener, at det private ejerskab er vigtigt og giver størst succes, og vi ser en fredning uden forudgående dialog som ødelæggende for lysten til at gøre en ekstra indsats.

På baggrund af ovenstående vil vi foreslå, at området af Vejle Ådal øst for Ravingvej udgår af fredningsforslaget..."

Lodsejerne med lb.nr. 13, [Person 3] og [Person 20], gentog i et selvstændigt indlæg deres protest mod gennemførelsen af fredningsforslaget og det foreslåede stiforløb. Lodsejerne anførte blandt andet:

"...

Vedr. matriklerne nr. 6g og 5t Bindeballe By overvejer vi at indgå en frivillig aftale at henlægge arealet til urørt privat skov jf. Miljøstyrelsens tilskudsmuligheder. Der er tale om en lille oase med rigt dyreliv og mange arter planter.

Disse dele af ådalen er hverken under pres fra byudvikling, tekniske anlæg, landbrug eller dambrug og de beskyttes af Naturbeskyttelses- og Planloven. En fredning er derfor ikke nødvendig.

Områdets kulturspor er på samme måde kun omtalt i generelle vendinger, hvor en konkret beskrivelse kunne have været på sin plads.

Vores egne engarealer ligger i en sidedal mellem Ødsted og Vesterby skove. De er alle § 3-beskyttet, som mose, fersk eng og overdrev (de sidste blev registreret af Vejle Kommune i 2017 og dette fremgår ikke af fredningskortet). Bortset fra Vesterby matr. 13, som vi har tilkøbt, ryddet for pil og omlagt til græsgang, har arealerne altid været holdt ved lige med græsning suppleret med slåning. Det er et stort arbejde, som vi udfører for at bevare kulturlandskabet. Men vi mener, modsat fredningsforslaget, at hvis arealernes pleje som lysåben natur må ophøre, at der kunne komme værdifuld naturskov på arealerne, hvis de eksisterende skovbryn fik lov til at lukke sig sammen. Der findes således på Ødsted matr. 14b en tilgroet eng med naturskov — den ses allerede med tilgroning på luftfoto fra 1945 — og den har gennem de seneste år udviklet sig med lysninger, hvor træer vælter ned i den bløde jord, og der er mange forskellige planter.

De "levende hegn" ved vores engarealer består af lokalt hjemmehørende træer og buske, som naturligt har indfundet sig langs vandløb, og de fungerer som biologisk forbindelse mellem Ødsted og Vesterby skove, ligesom de giver læ og skygge til græsningsdyrene. Vi mener derfor under ingen omstændigheder, at disse hegn bør fjernes. Det samme gælder enkeltstående træer.

Ifølge fredningsforslaget må der kun bruges usynlige elhegn. Vi mener til gengæld, at det kan være nødvendigt at anvende synlige hegn, for eksempel ved flytning af dyr til ny græsningsarealer og i de tilfælde, hvor en græsgang ikke har en tydelig naturlig afgrænsning, som er synlig for dyrene. Det er et meget stort problem, hvis dyr kommer ud af deres

indhegning, både fordi de kan være til fare for trafikken, og fordi de kan blive væk og komme til skade. Ligeledes mener vi, at der skal være mulighed for at opsætte "ulvehegn".

Vesterby Skov ligger på en bakke, som kun ved en smal landtange har forbindelse med markerne ved Vingsted Skovvej. Jorden er meget fugtig, hvilket gør det vanskeligt at vedligeholde vejene. Det er derfor et meget stille sted til glæde for vildtet. Her findes ud over rådyr og en bestand af kronstyr også en del sjældne og sårbare dyr. Her lever og yngler grævlingen, blandt andet i en lille skrænt ved en skovvej, hvor den har overtaget en rævegrav. Også isfuglen har gennem en årrække haft to samtidige redehuller, i samme skrænt. I skoven findes alle de små mårdyr, ligesom rød glente har haft flere redepladser gennem årene, også i vores skov. Senest har havørnen slået sig ned i skoven. Den omstændighed, at de vilde dyr her har en tryk base medfører, at man ofte ser dem, når de kommer ud af skoven for at fouragere.

Det er derfor ganske uforståeligt og uacceptabelt for os, at Danmarks Naturfredningsforening lægger op til, at der skal anlægges en sti gennem Vesterby Skov med den begrundelse, at offentligheden mangler adgang til naturen og for at man skal kunne opleve landskabet i Vejle Ådal. Påstanden om offentlighedens manglende adgang til naturen stemmer ikke overens med det faktum, at der i det større område, som fredningen er en del af, findes et særdeles godt sti- og vejnet, med småveje der følger terrænet og giver mulighed for at se landskabslementerne. Disse småveje bruges meget af motionister.

Selvom der findes en privat fællesvej i skel, forlanger DN at der anlægges en ny vej ved siden af den eksisterende, heraf 178 meter inde på vores grund. Vi finder dette uacceptabelt, både fordi der allerede eksisterer en vej, og fordi den ny sti vil skulle gå igennem et bundløst vældområde, som enten vil skulle fyldes op eller passeres på en bro, som vil skæmme landskabet og genere vildtet. Muligheden for jagt på vores ejendom vil ligeledes blive stærkt forringet, hvis der kommer øget trafik og støj i skoven. Vi vil på grund af alle de nævnte forhold anmode om, at anlæg af ny sti afvises."

Lodsejer med lb.nr. 26, [Person 21], protesterede mod fredningen af ådalen og anførte blandt andet, at han tilslutter sig de tiltag, Vejle Kommune har sat i værk i dialog med lodsejerne og ad frivillighedens vej.

Lodsejer anførte, at hans arealer skal kunne dyrkes som hidtil – også med majs samt med mulighed for tilplantning med juletræer.

Lodsejer med lb.nr. 31 og 32, [Person 22], protesterede mod fredningsforslaget og oplyste blandt andet, at hendes ejendomme ligger som den yderste spids i fredningsområdets sydvestlige del, grænsende op til et vådområde, som Vejle Kommune fik etableret i 2017. Lodsejer bemærkede i den forbindelse, at kommunen afsluttede det pågældende vådområdeprojekt ved samme naturlige grænse. Lodsejer anførte, at hendes ejendomme ligger naturligt uden for fredningen og intentionerne med fredningen, ligesom fredningen vil ramme hende unødigt hårdt med store omkostninger til følge. Ejendommene burde derfor udgå af fredningen.

Cand.jur. [Person 23] som rådgiver for lodsejer med lb.nr. 34, [Person 24], protesterede mod gennemførelsen af forslaget om fredning af ådalen og anførte blandt andet, at fredningen medfører indskrænkninger i de enkelte lodsejeres adgang til at benytte arealerne, og at restriktionerne, som en fredning indebærer, på sigt kan afskære en hensigtsmæssig udnyttelse af arealerne.

Lodsejer med lb.nr. 44, [Person 5], uddybede sin indsigelse mod gennemførelsen af fredningen og anførte:

"...

Baggrund for fremsendte indsigelse:

Vi har boet i Vejle Ådalen, nærmere betegnet på landejendommen [Adresse 2], 7183 Randbøl, i generationer. Vore 82 ha ligger alle inden for det område, der af DN er foreslået fredet.

Igennem de seneste 12 til 14 år har lodsejerne i Vejle Ådal og Vejle Kommune i fællesskab udviklet området til den flotte natur, der er i dag — og tillige lavet planer for fortsat varetagelse og fremtidssikring af samme.

Nedenstående bemærkninger til "Forslag til fredningsbestemmelser" (paragraf 1-9) i Fredningsforslag af marts 2017 er samtidig min indsigelse mod fredningen.

1. Fredningen er et ganske unødvendigt og provokerende tiltag. Der er i samarbejdet lodsejer/kommune skabt uvurderlige naturværdier, der på ingen måde vil bedres ved DN's fredningsforslag. Man kan blot forestille sig vedligehold af arealer. Med den foreslåede fredning vil lodsejere ikke længere føle sig forpligtede til at vedligeholde, da de ikke længere arbejder ad frivillighedens vej, og det forestående indgreb mod lodsejernes rettigheder, hvis det effektueres, vil tage enhver lyst til at yde noget særligt fra én. Da kommunen jo kun har hjemmel til at overtage vedligehold af natur, hvis lodsejer ikke selv plejer, men ikke pligt dertil, må fremtiden ses i møde med bekymring. Vil kommunen have lyst og føle sig forpligtiget til at investere penge i at vedligeholde natur, hvis de er blevet "påtvunget" en "vedligeholdelsesplan" af DN?
2. Nu er det samlede beløb for erstatning sat urealistisk lavt. Ca. 3.6 mill rækker ingen vegne i den aktuelle fredning, og beløbet er tillige dårligt anvendt, da det ikke sikrer bedre natur, end det vi lodsejere i samarbejde med kommunen allerede har skabt. Man kan nærmest sige — tvært imod, i det lodsejeres velvilje til at pleje natur vil være minimeret i og med, at de uden nogen særlig kompensation fratages retten til at bestemme over deres arealer og bygninger.
3. Vor familie har uopfordret doneret arealer til det offentlige, så der kunne oprettes opgang samt større udsigtspunkt på Runkenbjerg. Velvilje mod offentligheden vil være yderst begrænset efter en påtvunget fredning, og vi vil selvfølgelig advare andre imod at udvise lignende generøsitet, da det jo åbenbart ikke beskytter én mod fremtidige forulempelser, sorg og ærgrelse.
4. Der skal fortsat være mulighed for at drive arealerne i Vejle Ådal, så landbrugene er rentable. Det forhindres af flere af de restriktioner, lodsejere påføres. For vor egen del

har vi siden 1950 drevet en omfattende juletræs- og grangrøntproduktion, der grundet orkanen ved århundredskiftet blev midlertidig neddroset, for blandt andet at udvikle nye ædelgransorter, der var egnede til at gro på den magre jord i Vejle Ådal. Denne planlagte produktion må, hvis den aktuelle fredning gennemføres i hvert fald midlertidig indstilles. I det fremsendte fredningsforslag tillades det ikke at genplante nåletræer (gran), hvor der aktuelt er nåletræer. Man må undre sig over DN's anstrengte holdning til grantræer. Efter orkanen i 1999 blev lodsejere ellers tilrådet at iplante 15%

nål overvejende gran også for at sikre ly og læ for fugle og vildt i vinterhalvåret. Uden nåletræer vil visse fuglearter helt forsvinde. Så ikke alene driftsmæssigt men også naturmæssigt må der på det kraftigste tages afstand fra aktuelle fredningsforslag. (De økonomiske konsekvenser af tab af retten til juletræsdrift og grangrønt samt tabt jagtværdi, når der ikke må være gran, er uddybet i bilag).

5. Aktuelt er de dele af vore arealer, der ikke er skov, indrettet som græsningsarealer for økologisk kvæg. Det har imidlertid vist sig, at økologisk drift af arealer i Tørskind er vanskelig. På få år forandres det økologiske græsareal, der anlægges til overvejende mos, så der græsser færre og færre stykker kvæg pr år. Det har ikke ændret forholdene, at der i samarbejde med kommunen er kørt store mængder kalk ud på græsningsarealerne. I forbindelse med den iagttagelse er der lavet aftale med NyWrå om etablering af pil i 2019, når aftalen med kvægavler, der aktuelt anvender arealerne, ophører. Denne etablering vil heller ikke kunne foretages i flg. aktuelle fredningsforslag.
6. Det er ikke holdbart at der påtænkes indførelse af restriktioner, hvad angår renovering af bygninger og tilbygninger. Ej heller kan det accepteres, at der ikke kan være belysning fra én bygning hen til en anden — men kun i tilknytning til en bygning. Det eksisterende solcelleanlæg kan så heller ikke udbygges.
7. Det kan heller ikke accepteres, at venner og bekendte ikke kan opslå telt eller bo i mobilehome eller campingvogn på gårdens arealer uden en kompensation til ejere - lige så vel som det ikke kan accepteres, at ejerne ikke må køre en campingvogn ud i et givet område og overnatte i fri natur.
8. Vi har et år avlet Danmarks hingsteføl nr. 1 og Danmarks hoppeføl nr. 3 og er afhængige af at kunne tilride heste. Derfor må vi efter behov kunne oprette ridebane til eget brug og hegne, som vi nu finder formålstjenligt.
9. Gården har siden 1990'erne efter ansøgning til Egtved Kommune været indrettet og anvendt til forskning, møde- og kursusaktivitet, bl.a. med mulighed for overnatning. Tre firmaer, [Virksomhed 3], [Virksomhed 4] og [Virksomhed 5] lejer sig ind i bygningerne, der har laboratoriefaciliteter. Man beskæftiger sig med forskning og udvikling af naturmedicin. Da der ofte er tale om internationale gæster har det været kutyme, at sådanne kunne flyves ind. Forbud mod at lande fly i området er således behæftet med erstatningskrav. Der vil ligeledes blive rejst erstatningskrav, hvis fredningen på nogen måde forhindrer de møde og forskningsmæssige aktiviteter, der hidtil har været på gården.
10. Da en del af vore aktiviteter er hesteavl kan vi ikke acceptere, at der ikke må hegnes, som det nu er mest hensigtsmæssigt for heste. Da man ikke kan være vidende om

driftsformer fremadrettet kan det heller ikke accepteres, at man ikke må anlægge markveje, hvis driften måtte kræve dette.

11. Intensivering af dræn og etablering af nye grøfter og dræn skal kunne ske for at sikre fortsat dyrkning af arealer— og græsning. Man må konstatere, at aktuelle ændringer af klimamæssig karakter kan nødvendiggøre øget vandindvinding fra den vandrige dal. Forbud mod øget indvinding af vand kan derfor ikke accepteres, da kunstig vanding af visse arealer kan komme på tale. Begrænsning af afgrødevalg kan heller ikke accepteres, da klimaændringerne meget vel kan betyde nye afgrøder, som vi ikke kender i dag.
12. Der er i det fremsendte materiale indtegnet et nyt stiforløb på den del af vor ejendom, der hedder Lyngholm. Det må undre, da der i skrivelse fra Danmarks Naturfredning til Fredningsnævnet for Sydjylland, Nordlige del, dateret 12. dec. 2017 står anført at: "nye stier er kommet til efter besigtigelse med lodsejere". Jeg har ikke og ingen i min familie har været på nogen besigtigelse med DN. Brevet er underskrevet af Fredningsleder [Person 25]. Den foreslåede sti kan ikke tilsluttes af familien. Arealerne er lejet ud til større kvægavler, der ikke ønsker uro i sine folde, og sidste år har der været et kedeligt uheld med en større tyr, der overfaldt og nær dræbte en person i området. Ved Tørskindvej lige nord for gården er der på det fremsendte kort anført natursti, der ganske rigtigt, tidligere, har gået som anvist. Denne sti er imidlertid efter tilladelse fra kommunen flyttet for to år siden. Der var to årsager til dette. Dels at en nabo, [Virksomhed 6], købte tilstødende arealer, og det var driftsmæssigt hensigtsmæssigt at have markvejen som skel, da det lavere engareal så kunne lægges sammen med familiens øvrige arealer i én samlet fold og dels 2) den daværende føring mandede ud i Tørskindvej på et sted, hvor der ikke var ordentlig oversigt, hvilket undertiden forårsagede trafikuheld. Derfor fik familien efter ansøgning til kommunen lov til at flytte markvejen ca. 80 meter mod nord. Og naturstien fulgte naturligvis med, da man jo ikke kan have natursti midt igennem fold, jævnfør tidligere beskrivelse af Lyngholm. (Se venligst vedlagte kort, hvor omtalte flytning er indtegnet med rødt). Flytningen var også hensigtsmæssig, idet man så fik lidt afstand til et nåleskovsareal, hvor der er set unger efter den store skovhornugle. Flytning har ikke afstedkommet problemer for naturelskere og motionister samt brugere af Naturskolen, der jo er nærmeste nabo. Offentlighedens mulighed for at se naturen er på ingen måde forringet.
13. Offentlig adgang i videre perspektiv. Man kan diskutere, hvem man freder for, er det os brugere af natur eller mere sjældne og sky dyre- og fuglearter — som vel også er en slags brugere af naturen. På vores arealer yngler bl.a.: kærhøg, rød glente (sidste år blev reden desværre forstyrret) samt den store hornugle. Det er klart, at en for intensiv naturstiføring kan være skadelig for disse arter.
14. På det foreliggende afvises fredningsforslaget af Vejle Ådal i sin samlede helhed. Vi er naturelskere og har gennem generationer plejet natur og egenhændigt investeret mange penge i oprettelse af natur og stærkt bidraget til det offentliges adgang til samme - og vi kan se, at den aktuelle fredning ikke vil bringe noget, vi ikke allerede har — men blot koste mange penge og skabe animositet mod DN.

..."

Lodsejer med lb.nr. 45, [Person 6], bemærkede, at Danmarks Naturfredningsforening efter ønske fra Miljøstyrelsen har foreslået, at forbuddet mod gødskning af § 3-arealerne udgår i de reviderede fredningsbestemmelser. Lodsejer stillede sig undrende overfor, at "man nu bare kan gøde løs", og foreslog, at bestemmelsen omformuleres, så det præciseres, hvilke arealer der må gødes og omlægges for at undgå misforståelser.

Lodsejer med lb.nr. 56, [Person 26], oplyste, at han er modstander af fredningsforslaget, og at forslaget - trods de mindre ændringer, som er sket - fortsat er stridende mod hans tanker om lokale initiativer og lokalt engagement i ådalen. Lodsejer anførte herefter:

"Personligt berøres min ejendom på følgende punkter.

Oprettelsen af nye stier. Gener der opstår deraf larm og uro til skade for den dejlige fredelige natur. Her er en bestand af kronhjort, her yngler Rød glente, her yngler natugle mm alle arter vil gerne have fred og ro. Lige netop det kan vi tilbyde dem i dag. Dem der vil nyde dette liv er velkomne men forbedret tilgang til arealerne giver mere uro.

Med hensyn til forslag til stiforløb har jeg det ønske at den holdes parallelt med Vejle Å. Matrikel 25 c stien holdes mellem å og sø.

Vi har et par jagter om året med stiforløb og retmæssig adgang på nye stier frygter vi for uheld i forbindelse med jagt men også at jagten ikke er nær så attraktiv med et økonomisk tab for mig.

...

Vedr. skov

Alene brug af hjemmehørende træarter kan være forbundet med udfordringer for at opretholde rentabel skovdrift. Klimaudfordringer gør sig også gældende i forhold til træartsvalget. Det er problematisk at hjemmehørende træarter i træartsvalget skal være bindende, dersom øvrige arter kan være bedre egnet til fremtidens skove. Alene valg af hjemmehørende arter, gør produktionen sårbar. Min skovvej indgår i stiprojektet, når jeg ser på hvordan vejen under ekstreme vejrforhold kan blive kørt op af skovnings- maskiner mm kan jeg vanskeligt forestille mig hvordan dette kan kombineres med offentlig færdsel uden at give konflikter.

Vedr. afgræsning

Mine marker bliver i dag afgræsset af mine kreaturer. Et stiforløb betyder at jeg skal opsætte og vedligeholde en del mere hegn. Fremtidige ejere vil evt. holde hest. Hestehegn er også sædvanlige landbrugshegn. Bestemmelsen er formuleret på en fortolkningsmæssig svær måde. At holde hest er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære en række købere til eventuelle ejendomme, eller skabe en værdiforringelse..."

Lodsejer med lb.nr. 57, [Person 27], fastholdt sine tidligere indsigelser og fremsatte blandt andet følgende bemærkninger til det reviderede fredningsforslag:

" ...

Forslaget vil betyde omfattende indskrænkninger i mine muligheder for drift af min nuværende landbrugsdrift med agerjord, jagt og erhvervshestehold.

Fredningen vil betyde stort værditab og herlighedsværdi på min ejendom. Nedenfor vil jeg uddybe, hvorfor fredningen ikke bør gennemføres.

Fredning unødvendig af arealerne

En fredning af området står på ingen måde mål med formålet med fredningen.

I Vejle Ådal har vi i dag allerede et omfattende stisystem mange steder og offentligheden har allerede stor adgang til Vejle Ådals området. Vejle Kommune har allerede etableret stier mange steder, ligesom der er sti på hele den gamle jernbanelinje nord for Vejle Å.

Jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom på, at Vejle Kommune tillige har udtalt sig imod fredningsforslaget, som nu er fremsat af DN.

DN har i fredningsforslaget fremført, at en del af formålet med fredningen er at sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv. Hertil skal jeg bemærke, at yderligere adgang for offentligheden med det stisystem, som DN foreslår, på ingen måde vil forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv og for os mennesker, der bor herude hele året.

Vi passer netop i dag på naturen i området og mine arealer i det udpegede område er allerede såvel § 3 områder, som fredsskov, samt beskyttet natur. Dermed er området allerede omfattet af flere hensyn, som tilgodeser et rigt dyre- og planteliv. I øvrigt henvises til mine bemærkninger nedenfor under punktet vildtet og naturen.

DN har yderligere i fredningsforslaget fremført, at en del af formålet med fredningen er at sikre gunstig bevaringsstatus for naturtyper og arter. Netop fordi der i dag er tale om arealer, der allerede er såvel § 3 områder, som fredsskov, som beskyttet natur, da er bevaringsstatus allerede sikret. Dermed er en fredning ikke nødvendig, når formålet kan opnås allerede på arealerne.

Naturpleje og et veludbygget stisystem beskrives tillige i formålsbestemmelserne som nogle formål med fredningen. Der pågår på arealerne i dag allerede naturpleje af os lodsejere som af Vejle Kommune, som det er set ved Fredningsnævnets besigtigelse i juni 2017 Og der er allerede etableret omfattende og veludbyggede stisystemer i Vejle Ådal – derfor er en fredning af arealerne ikke påkrævet.

I fredningsforslagets paragraf 2 gør DN gældende, at området skal bevares i dets nuværende tilstand. Igen skal jeg henvise til, at der allerede er tale om såvel §3 områder, som fredsskov, samt beskyttet natur.

I øvrigt henvises til det tidligere indleverede brev med indsigelser fra landbrugsorganisationerne, der bl.a. fremfører, at truslen beskrevet i fredningsforslaget ikke synes at være reel.

Det gøres gældende, at ingen af de fra DN fremsatte formål med fredningen af det udpegede areal er formålsbestemmelser, som nødvendiggør en fredning af arealerne. Formålene dels er opnået og dels fremadrettet kan opnås via det samarbejde, som lodsejerne har med Vejle Kommune samt ved Vejle Kommunes tilsyn - samt idet det allerede er såvel §3 områder, som fredsskov, samt beskyttet natur.

Skoven

Alene brug af hjemmehørende træarter kan være forbundet med udfordringer for at opretholde en rentabel skovdrift. Klimaudfordringer gør sig også gældende i forhold til træartsvalget. Det er problematisk, at hjemmehørende træarter i træartsvalget skal være bindende, dersom øvrige arter kan være bedre egnet til fremtidens skove. Alene valg af hjemmehørende arter, gør produktionen sårbar.

Min eksisterende skovvej indgår i stiprojektet. Når jeg ser på, hvordan vejen under ekstreme vejrforhold kan blive kørt op af skovningsmaskiner mm, kan jeg vanskeligt forestille mig hvordan dette kan kombineres med offentlig færdsel uden at give konflikter.

Afgræsning af arealer

Mine marker bliver i dag afgræsset af mine heste. Et stiforløb som foreslået betyder, at jeg skal opsætte og vedligeholde en del mere hegn.

Hestehegn er også sædvanlige landbrugshegn. Bestemmelsen i fredningsforslagets paragraf 5, punkt 4 er formuleret på en fortolkningsmæssigt svær måde. At holde hest, er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære mig for videreudvikling af min hesteejendom, hvilket skaber en klar værdiforringelse af ejendommen.

Vildtet og naturen

Oprettelse af nye stier i området vil true dyrelivet, da der derved vil komme flere mennesker på naturarealerne. Der vil som følge deraf opstå gener af larm og uro til skade for den dejlig fredelige natur. For eksempel kan i allerede i dag her hos os i perioder høre larm fra støjende persongrupper helt nede ved Ravnings station.

I vores natur på arealerne er der en bestand af Kronhjort, der er flere sjældne rovfugle, deriblandt yngler Rød Glente og der yngler Natugle m.m. Alle arter vil gerne have fred og ro, hvilket er lige netop det, vi kan tilbyde dem i dag. Dem der vil nyde dette liv er velkomne, men forbedret tilgang til arealerne giver mere uro for dyrevildtet.

I den forbindelse vil jeg gerne gøre opmærksom på, at når nogen - f.eks. spejdere eller idrætsforening har spurgt, om de må gå på mine arealer eller holde f.eks. orienteringsløb på mine arealer, har jeg altid sagt ja og lavet aftaler med dem frivilligt. Det er altså ikke således, at arealerne er totalt lukket for offentligheden.

Men såvel os der bor her, som dyrelivet har brug for, at der er den fornødne ro og orden, for at vi kan passe på naturen. Og når det står i fredningsbestemmelserne i udkastet, at der må cykles, så vil der altid blive store problemer med Mountainsbikere, da disse er til stor gene for

naturen. Der er ingen som helst sanktioner sat op i bestemmelserne, ligesom der ikke er lavet et forbud mod Mountainsbikere, hvilket der burde være, hvis det måtte blive et fredet areal.

Med det stisystem, som DN har lavet i fredningsforslaget, vil vildtet blive stresset unødvendigt, når der er adgang for offentligheden. Det forekommer derfor totalt forkert, at lave fredning for at udbrede stisystemer. Vi skal heller passe på naturen og vildtet og lade os lodsejer i samarbejde med Vejle Kommune passe på naturen, hvor vi i øvrigt efterlever regler for §3 områder, fredsskov og beskyttet natur.

Vi har i dag jagtarealer og driver jagt på arealet. Med stiforløb og retmæssig adgang på nye stier frygter vi for uheld i forbindelse med jagt. Samtidig vil jagten på ingen måde være nær så attraktiv, hvilket betyder et stort økonomisk tab for mig.

Hertil skal nævnes, at jagten vil blive væsentligt indskrænket på grund af farer ved jagt, når der går offentlighed og personer uden jagterfaring rundt i fredede arealer.

Det gøres gældende, at vildtet og den nuværende natur bedst bevares, ved at lade arealerne fortsat være lodsejernes ansvar at passe. Vi sørger allerede for pasning af arealerne på en sådan måde, at der er et rigt dyreliv og en velplejet natur, hvor reglerne for §3 arealer, fredsskov og beskyttet natur overholdes med Vejle Kommunes tilsyn.

Formålsbestemmelserne i fredningsforslaget synes således at være overflødige, hvorved en fredning ikke bør ske af arealerne – en fredning som også er uønsket af Vejle Kommune.

Samlet set anmodes Fredningsnævnet således om, at en fredning ikke finder sted.

Fredningsgrænsen

Såfremt Fredningsnævnet mod forventning skulle gennemføre en fredning, fremsættes der protest og indsigelse mod fredning af hele det udpegede areal på min ejendom, således som fredningsområdet for nuværende er tegnet ind på DN's forslag til fredning.

Som forevist for Fredningsudvalget ved opsætning af pinde med grønne posere på ved bestigelsen i juni 2017 på min ejendom, så har DN trukket en fredningsgrænse, som ligger ganske tæt på min gylle-beholder, på kanten af vores ridebane og midt gennem mark i omdrift og dele af hestefold, som bruges til erhvervshestehold.

Det har ingen nødvendighed overhovedet, at lave fredning så tæt på min ejendom og bygninger. Det skader min erhvervsejendom og er til stor gene og giver et voldsomt værdimæssigt tab. F.eks. vil jeg ikke længere på min ejendom kunne træne mit erhvervshestehold om vinteren på ridebanen – som er en nødvendighed med travheste, at de trænes hele året – når fredningen berører mit ridebaneareal, idet man ikke må tænde projektører i fredningsarealet. Belysning er en nødvendighed i vinterhalvåret og har været brugt af mig på arealerne oppe ved mine bygninger lige siden jeg overtog ejendommen i 1993 og lige siden har haft erhvervshestehold på ejendommen.

Som skitseret på kort, jeg tidligere har forevist og afleveret til Fredningsnævnet – hvilket vedlægges igen – vil det være tilstrækkeligt med en fredningsgrænse neden for min skov og dermed langs §3 området. **Se sort kraftig streg på vedlagte tegning med ny fredsgrænse.**

De stier, som er foreslået af DN i det seneste forslag, ligger mellem min foreslåede fredningsgrænse neden for min skov og i §3 området. Det vil sige, at det på ingen måde har gang på jorden eller er nogen som helst nødvendighed at trække en fredningsgrænse helt oppe ved min ejendom, som beskadiger min erhvervsmuligheder og gør tabet for min ejendom endnu større. **Det vil være tilstrækkeligt med en fredningsgrænse, hvor jeg har trukket den på vedlagte tegning.**

Men jeg gør stadig gældende, at en fredning i det hele er unødvendig, når vi taler om §3 areal, som der er mange efterlevede restriktioner på allerede, og som jeg passer i overensstemmelse med reglerne og efter aftaler med Vejle Kommune. I øvrigt henvises fortsat til, at Vejle Kommune er imod fredningsforslaget.

Det areal mellem den af mig foreslåede grænse og op til min ejendoms beliggenhed er i øvrigt allerede fredsskov og beskyttet natur. Det vil sige, at arealet i forvejen er pålagt restriktioner, som sikrer vildtet og naturen, som er en del af formålsbestemmelserne i fredningsforslaget. Fredningen er dermed unødvendig for såvel fredsskov som beskyttet naturareal op til min ejendom.

Området ved min gård bliver brugt til mit erhvervshestehold, her foregår træning og gåture med mine ungheste. Hestene er væddeløbsheste og meget sarte overfor støjende forbipasserende, mountainbikes med lygter/pandelygter i alle retninger. Når jeg påpeger dette, er det fordi, jeg har erfaring i forvejen med sådan færdsel i området og på mine arealer og dette vil kun blive forværret, såfremt der sker yderligere åbning af terræn i forbindelse med fredning og stisystem helt oppe ved min gård.

Derfor foreslår jeg, at fredningsgrænsen følger den nordlige side af fredskoven lige linje fra Ravingvej og uden om dambruget (se vedlagte kortbilag).

Vedrørende sti flyttes til matrikel nr. 11C, så den starter ved shelterne ned af matrikel nr. 2G ([Forening 9] har brug for en sti i forvejen til shelterne, som de ejer) og ind på matrikel nr. 11C langs åen eller skråt over 11C og lodsejer nr. 53.

Jeg ser ingen grund til at lave flere servitutter på fredskoven og overdrev ved min gård, når det tilsyneladende kun er taget med for at få stiforbindelse.

Mange landmænd inkl. mig selv vil holde op med afgræsning og vedligehold, når vi intet må mere og ikke tjener penge på det, som det er, men fordi vi nyder stilheden dernede, som vil blive ødelagt af offentlighedens adgang.

Fredning af ådalen på denne måde er for mig at se helt forkert. Så vidt jeg kan se, så handler det udelukkende om adgangen til området, når man tager historikken med de sidste 2-3 år i ådalen i betragtning, hvor forskellige organisationer ville have haft en nationalpark med 26 forskellige aktiviteter og stier, som blev afvist. Nu prøver man så bare på en ny måde via DN.

Vejle Kommune har den 28. maj 2018 tilrettet mine arealer nær ejendommen, jf. vedlagte brev af 28. maj 2018 med bilag, hvoraf fremgår at arealerne nr. 1 og 2 er derfor blevet afregistreret som beskyttet overdrev. Det vil sige, at fredningsgrænsen på ingen måde

berettiget kan gå så tæt ved mit stuehus, gyllebeholder, ridebane og i hestefold, som fremgår af fredningsforslaget.

Ligeledes har Vejle Kommune den 28. maj 2018 truffet afgørelse om det af mig tidligere omtalte engareal, der gødes og hvor 1 ha er i omdrift. Således vedlægger jeg kopi af brev af 28. maj 2018 fra Vejle Kommune. En del af mit engareal er således ikke §3 område, jf. vedlagte.

Stisystemerne

I forhold til det indtegnede stisystem i det reviderede forslag fra DN, vil jeg særligt komme med bemærkninger til stien, som går fra Vorkvej og ned mod dambruget ([Adresse 3]), drejer ind i skoven og så ned til åen. Det gøres gældende, at denne sti ikke vil være en sikkerhedsmæssig farbar vej for offentligheden, idet der kører tung trafik til og fra dambruget på smal grusvej, som ikke er mulig at udvide på grund af terrænet.

Det er en smal grusvej, som vi bruger til kørsel med såvel landbrugsmaskiner som større lastbiler til/fra dambruget. Den vil derfor på ingen måde være sikkerhedsmæssig farbar for gående eller cyklende.

Da en sti den vej ned ikke er påkrævet for adgang til stisystemer langs Vejle Å, bør stien slettes af kortet.

..."

Politisk rådgiver [Person 28], [Virksomhed 7], Esbjerg, protesterede på vegne af lodsejer med lb.nr. 58, [Person 7], mod forslaget om fredning af Vejle Ådal og anførte blandt andet:

"...

Jeg oplever et godt samarbejde med Vejle Kommune om beskyttelsen og udviklingen af Vejle Ådal som naturområde. Der er kommunale plejeplaner, frivillige aftaler om naturforvaltning og miljøvenlige landbrugsdriftsformer som omfatter store dele af ådalen. Det er alle tiltag der er med til at sikre en ekstensiv drift i ådalen og den trussel, som fredningsforslaget identificere er ikke til stede. Området udvikles naturligt og der findes hele tiden nye gode løsninger med kommunen baseret på godt samarbejde og dialog. Jeg stiller mig derfor helt uforstående over for fredningsforslagets berettigelse.

Jeg ejer flere matrikler som indgår i fredningsforslaget, i alt 19,9 ha. På en af matriklerne er der projekteret en ny sti til offentligheden. Stien har Danmarks Naturfredningsforening opgjort til 576 m. Jeg har jagtinteresse og jeg bruger blandt andet mine arealer til jagtformål. Offentlighedens adgang via den nye projekterede sti, vil i væsentlig grad vanskeliggøre min jagt på arealet, idet vildtet vil fortrække ved menneskers færden i området.

Havørnen har bosat sig i området ved Vesterby Skov. Jeg har oplevet den mange gange på blandt andet matrikel 4g. Menneskers adgang til dette område vil påvirke havørnens levested i en sådan grad, at havørnen vil flytte væk fra området. Havørnen er Nordeuropas største rovfugl, men i Danmark er havørnen en sjælden ynglefugl. Vesterby Skov ligger i

tilknytning til fjord og kyst, og der er derfor gode muligheder for, at havørnen vil slå sig permanent ned i Vesterby Skov. En sti igennem dette område er derfor helt modstridende med ønsket om, at sikre flere ynglende havørne i Danmark. Et paradoks at det netop er Danmarks Naturfredningsforening, der stiller forslag om et stisystem i dette område.

Jeg anmoder Fredningsnævnet om, at afvise det fremsatte fredningsforslag..."

Lodsejerne med lb.nr. 59, [Person 29] og [Person 10], gentog deres protest mod forslaget om fredning af ådalen og anførte blandt andet:

" ...

Såfremt en fredning gennemføres for at sikre offentlighedens adgang, så mener vi ikke, at der er behov for yderligere anlæggelse af cykelruter, da Bindeballestien, Ravningvej og Tørskindvej sikrer offentlighedens cykeladgang til området. Der synes altså ikke at være behov for anlæggelse af de nye ruter i de sydøstlige skovarealer, hvor offentligheden i øvrigt må antages ikke at kunne "holde sig" til de anlagte ruter. Dette er særligt problematisk for os grundet de af spejderne anlagte stier og bålpladser. Som jeg selv fremlagde på høringsmødet 16. juni 2017, så forudser vi, at ejendommens højdeforskel på 70 meter og med anlagte stier fra top til bund i værste fald bliver mountainbikeres attraktion på højde med Himmelpind.

[...] skal vi derfor, såfremt fredningen gennemføres, på det kraftigste anmode om at cykelruten gennem vores ejendom og ned mod Vejle Å nedgraderes til en gangsti. Denne nedgradering formodes at ville mindske de hårde konsekvenser, vi frygter for vores ejendom, naturen, vores virke samt vores ønskede livsførelse."

Lodsejerne med lb.nr. 61, [Person 30] og [Person 31], protesterede mod fredningsforslaget og gjorde navnlig gældende, at de fredede arealer allerede er godt beskyttede, fordi de er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Lodsejerne anførte videre, at offentlig adgang til de fredede arealer vil medføre dårligere betingelser for vildtet i ådalen samt en ringere herlighedsværdi for lodsejerne.

Lodsejer med lb.nr. 62, [Person 11], fastholdt sin protest mod fredningen af Vejle Ådal.

Lodsejer med lb.nr. 66, [Person 32], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet, at:

"Generelt set er fredningsforslaget uønsket og modstridende mod mine tanker om lokale initiativer og lokalt engagement i den flotte natur vi bor i.

Personligt berøres min ejendom på følgende punkter.

Jeg har købt ejendommen fordi der er ro og en stor bestand af vildt. Lige netop det vi kan tilbyde dem i dag. Mit areal påvirkes ikke af nye stier men måske vil flere stier i området betyde mere trafik også på mine arealer.

I fremtiden vil jagt på arealerne ikke være nær så attraktiv med et økonomisk tab til følge.

Min skov.

I matrikel 1 b er der i dag ca. 8 ha løvtræ og nåletræ. Nåletræ kan fastholdes til hugstmoden, men skal herefter afdrives der må ikke genplantes eller anvendes udsigtshæmmende afgrøder.

Arealet består i dag af Ca. 50% nåletræ og 50% løvskov

Skovdrift er baseret på et fremtidsperspektiv, hvor investeringer sikres gennem planlægning, der går over generationer. Ovennævnte forslag vil påføre ejendommen værditab i kraft af tab af produktionsapparat. Spørgsmålet kan desuden blive: Kan der skabes økonomi på lysåbne arealer?

Arealet med nåletræ er i dag placeret på skrånninger som giver vanskelig hugst men også vanskelig udnyttelse til andre formål.

I løvskoven må alene bruges hjemmehørende træarter det kan være forbundet med udfordringer for at opretholde en rentabel skovdrift. Klimaudfordringer gør sig også gældende i forhold til træartsvalget. Det er problematisk at hjemmehørende træarter i træartsvalget skal være bindende, dersom øvrige arter kan være bedre egnede til fremtidens skove. Alene valg af hjemmehørende arter, gør produktionen sårbar.

Vedr. Afgræsning

På mit engareal kunne det tænkes at jeg evt. holde hest. Hestehegn er også sædvanlige landbrugshegn. Bestemmelsen er formuleret på en fortolkningsmæssigt svær måde. At holde hest, er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære en række købere til eventuelle ejendomme, eller skabe en værdiforringelse..."

Lodsejerne med lb.nr. 67, [Person 33] og [Person 13], fastholdt deres protest mod fredningen af ådalen og stiforløbet og anførte blandt andet:

"...

Vi ønsker ikke at vores ejendom fredes – vi mener ikke at fredningen sikrer bedre forhold for dyre- og plantelivet i området, men derimod virker modsat ved at tilvinge offentlig adgang på privat ejet jord, hvor naturen hidtil har haft højeste prioritet.

Samarbejdet imellem Vejle Kommune og lodsejerne har hidtil efter vores mening skaffet stort fokus på den gode naturpleje uden at krænke ejendomsretten.

§ 1 og § 7

I forhold til den foreslåede sti vest om vores jord og på vores markvej:

Vi ønsker ikke at der anlægges en sti her. Ravningvej går 20-30 m øst for vores hus; stien er planlagt 30-50 meter syd og vest om vores hus lige uden for vores hegn omkring haven. Vores hus vil derfor komme til at ligge på en ø, hvor vi kan forvente færdsel på 3 sider. Vi har i forvejen meget færdsel på Ravningvej, vi ønsker ikke yderligere færdsel omkring vores bolig.

Fredningsforslaget dækker mere 800 hektar - det må være muligt at lægge stier, som ikke går så tæt på eksisterende boliger..."

Lodsejerne med lb.nr. 69, [Person 34] og [Person 35], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet:

" ...

Naturen i Vejle Ådal er enestående, og det ønsker vi som lodsejere fortsat at være med til at værne om. Vi mener ikke, at en fredning er den bedste løsning, når alle interessenter skal tages i betragtning. Der er i dag et velfungerende samarbejde med Vejle Kommune og lodsejerne med ambitiøse mål for udvikling af naturen i ådalen og samtidig bevarelse af det unikke landskab ådalen byder på. Vi værdsætter dialog og samarbejde frem for en løsning, hvor interessenters muligheder for samarbejde om fortsat udvikling af områdets natur begrænses betydeligt med en frednings skrappe regler.

Som lodsejere begrænses vore interesser og muligheder for anvendelse af vore arealer ved en fredning, dette var absolut ikke en kendt forudsætning, da vi for snart 2 år siden indgik aftale om køb af ejendommen her på Ravningvej.

I kraft af vores tilknytning til Vejle-området har vi færdes meget i den skønne ådal, og som naturelskere har vi altid nydt det fantastiske landskab og variation i fauna. Det er ikke vores opfattelse, at en fredning vil gøre mere godt for naturen, end interessenterne indtil nu allerede har formået at skabe..."

Lodsejer med lb.nr. 70, [Person 36], fastholdt sin protest mod gennemførelsen af fredningen og anførte blandt andet, at han især er fortørnet over det reviderede forslag med nye stiforløb, fordi et stiforløb gennem Vesterby Skov og over hans arealer sandsynligvis vil blive brugt rigtigt meget:

"... da det vil være en stor genvej for idrætsudøvere fra Vingstedcentret, og andre som tager runden fra Vingsted ad Vingstedskovvej til Bindeballestien og tilbage til Vingsted.

Det vil give store forstyrrelser i området i alle døgnets timer. Jeg mener der i forvejen er gode muligheder for offentlig adgang. Mit areal er et lille fristed for mig og min familie og specielt området, hvor stien er foreslået langs Ødsted bæks forløb, hvor jeg har plantet nye træer og sidder og nyder naturen i ro en tidlig morgen. Mit areal vil miste stor værdi for mig og for fremtidige ejere og dermed stor værditab for mig..."

Lodsejer med lb.nr. 80, [Person 37], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet:

" ...

Igennem de sidste 4 år er der opbygget et samarbejde mellem lodsejere, Vejle Kommune, og forskellige interesseorganisationer om at sikre de naturværdier, der findes i Vejle Ådal og gøre disse tilgængelige for offentligheden med mindst mulig gene for lodsejerne. Igennem

bestyrelsen for organisationen Vejle Ådal – Vejle fjord og det tilknyttede råd har man fra lokalt hold vist stor vilje til at tage ansvaret for ådalen til alles bedste.

Det er derfor yderst uheldigt, hvis dette fredningsforslag gennemføres, da det i høj grad vil indsnævre råderummet for det arbejde de lokale kræfter havde set frem til, samt demotiver lodsejerne i det fremtidige arbejde.

I øvrigt henviser jeg til [Forening 8] for Vejle Ådal – Vejle Fjord indsigelse mod den påtænkte fredning..."

Lodsejer med lb.nr. 81, [Person 38], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet:

"...

Generelt set er fredningsforslaget fortsat uønsket og modstridende mod mine tanker om lokale initiativer og lokalt engagement i den flotte natur vi bor i.

Personligt berøres min ejendom ikke på så mange punkter.

I fremtiden vil jagt på arealerne ikke være nær så attraktiv med et økonomisk tab til følge.

Vedligeholdelse af mine græsarealer med oprensning af grøfter reparation af dræn mm kan blive besværlig med unødigt bureaukrati. For at fastholde slæt og afgræsning er det nødvendigt med løbende vedligeholdelse og reparation.

Mine arealer afgræsses. Fremtidige ejere vil evt. holde hest. Hestehegn er også sædvanlige landbrugs-hegn. Bestemmelsen er formuleret på en fortolkningsmæssigt svær måde. At holde hest, er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære en række købere til eventuelle ejendomme, eller skabe en værdiforringelse..."

Lodsejer med lb.nr. 99, [Person 18], fastholdte sin protest mod forslaget om fredning af ådalen.

Lodsejer med lb.nr. 104, [Person 39], protesterede mod forslaget om fredningen af ådalen og anførte blandt andet:

"...

I Danmark er arealer i det åbne land, og især landbrugsarealer, gennemgribende reguleret med hensyn til brug og landbrugsdrift.

Alle reguleringer betyder en eller anden form for rådighedsindskrænkning, og i mange tilfælde en ekstra omkostning for ejeren.

Ved denne revision af reglerne, § 3 stk. 1, oplyses at arealerne kan dyrkes som hidtil, med den tilføjelse at udsigtshæmmende afgrøder ikke må dyrkes. Dette er en rådighedsindskrænkning til gavn for publikum og ikke til gavn for ejeren.

Ligeledes pålægges der i samme § ejeren et krav om, at arealerne holdes lysåbne, hvis dyrkning opgives. Dette kan blive en bekostelig affære, hvis arealerne er vandlidende, og der ikke kan køres med andet en specialmaskine.

..."

Lodsejer med lb.nr. 107, [Person 40], protesterede mod gennemførelsen af fredningen og henviste til bemærkningerne fra Vejle Kommune og flere lodsejere i ådalen. Lodsejer henviste tillige til den strategi for Vejle Ådal, som lokalrådet har vedtaget for at tilgodese naturinteresserne. Lodsejer udtrykte bekymring for, at strategien kan blive opgivet, hvis fredningen gennemføres, og at den lokale opbakning til bevarelse af ådalen vil forsvinde, hvis lodsejerne får påtvunget en fredning.

Lodsejer med lb.nr. 111, [Person 41], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet:

" ...

Mit areal består næsten udelukkende af blandingskov primært løvskov, hvor der i en travl hverdag som fritidslandmand foretages begrænset hugst og sjældent fuld fældning m. genplantning. Både bestående løv- og nåletræsbeplantninger påtænkes skovet ved relevant alder og størrelse, så der forsat skabes en skyggeeffekt fra resttræer over selvsået, naturlig opvækst.

Jeg kan ikke i forslaget fastslå, hvilke af mine arealer, som vurderes som ren nåletræsbeplantning med afrømningspligt (kan af Vejle Kommunes indsigelse læses som der er afrømningspligt indenfor 6 år). Den største variation ligger i blandingskoven og overgangene til ren løvskov, så det vil væsentligt at kunne fastholde nåletræer i skoven også udover hjemmehørende nål.

Stisystemet i Vesterby Skov er fornuftigt nok tilrettet, så det nu følger de gamle skovveje og hjulspor i forlængelse af disse. Vedligehold af disse skovveje er begrænset og stedvis nødvendige grøftninger er ikke sket i nyere tid, hvor skov ikke længere er specielt driftsmæssigt rentabelt.

Nye stier berører tre af mine matrikler, hvor den største problematik for skovveje/hjulspor og nye stier er "det er for vådt visse steder". Udkørsel og færdsel med egne mindre traktorer skaber dybe traktorspor og "smadder" mellem traktorsporet, som forværres væsentlig med større skovningsmaskiner.

I dag fremstår skovveje og hjulspor i nogenlunde pæn tilstand grundet kun lidt færdsel med traktorer de seneste år, men udgangspunkt for færdsel på et kommende stisystem i min del er skoven vil være gummistøvler frem for vandrestøvler. Alternativt gå i kanten af stisystemet.

Hvis Vejle Kommune pålægges at skabe et tørt og stabilt stisystem hen over de vanskelige passager, så vil disse ved førstkommende traktorkørsel blive "kørt op". Enten accepterer man forholdenes tilstand eller så skal enten kommune eller ejer påregne årlige udgifter til at holde de våde passager passable. Konflikter med skovens gæster/kommunen kan blive resultatet...

Jagtdelen:

For nuværende lejes ager og skovarealer til Ødsted Jagtkonsortium, hvor skovdelens 7,6 ha tæller lige så meget som agerjordens 53 ha.

Muligheden for flere gæster i skoven i de lyse timer vil begrænse jægerens frihedsgrader og gøre skoven mere uinteressant jagtmæssigt, hvilket allerede sker nu med min egen skovning - forskellen vil være, at jeg indretter og evt. forføjer mig, hvilket de øvrige gæster ikke gør."

Lodsejer med lb.nr. 112, [Person 42], protesterede mod fredningsforslaget og anførte blandt andet:

"...

På min ejendom er der sket mindre justeringer i det nyeste forslag. Generelt set er fredningsforslaget fortsat uønsket og modstridende mod mine tanker om lokale initiativer og lokalt engagement i den flotte natur vi bor i.

Personligt berøres min ejendom på følgende punkter:

Oprettelse af nye stier. Gener, der opstår deraf, er larm og uro til skade for den dejlige fredelige natur, som vi i årtier har værnet om.

Her er en bestand af kronhjort, her yngler Rød glente, havørn mm alle arter vil gerne have fred og ro. Lige netop det vi kan tilbyde dem i dag. Dem der vil nyde dette liv er velkomne, men forbedret tilgang til arealerne giver mere uro.

I skitsen til stiforløb adskilles en indhegning i matrikel 17 i 2 dele med det bøvlt det giver i fremtiden med 2 indhegninger. Dyrene kan i dag frit gå fra mark 14-0 til 16-0.

I fremtiden vil jagt på arealerne ikke være nær så attraktiv med et økonomisk tab til følge.

Min skov.

I matrikel 17 er der i dag i fredskov ca. 0,7 ha nåletræ (ædelgran). Nåletræ kan fastholdes til hugstmoden, men genplantning må kun ske med hjemhørende arter

Skovdrift er baseret på et fremtidsperspektiv, hvor investeringer sikres gennem planlægning, der går over generationer. Ovennævnte forslag vil påføre ejendommene eventuelle værditab i kraft af tab af produktionsapparat.

Alene brug af hjemmehørende træarter kan være forbundet med udfordringer for at opretholde en rentabel skovdrift. Klimaudfordringer gør sig også gældende i forhold til træartsvalget. Det er problematisk at hjemmehørende træarter i træartsvalget skal være bindende, dersom øvrige arter kan være bedre egnet til fremtidens skove. Alene valg af hjemmehørende arter, gør produktionen sårbar. Min skovvej indgår i stiprojektet, når jeg ser på hvordan vejen under ekstreme vejrforhold kan blive kørt op af skovningsmaskiner mm kan jeg vanskeligt forestille mig hvordan dette kan kombineres med offentlig færdsel uden at give konflikter.

Stiforløb.

Sti forslag er etableret i meget vanskeligt terræn... Vedr. Afgræsning

Fremtidige ejere vil evt. holde hest. Hestehegn er også sædvanlige landbrugshegn. Bestemmelsen er formuleret på en fortolkningsmæssigt svær måde. At holde hest, er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære en række købere til eventuelle ejendomme, eller skabe en værdiforringelse..."

Lodsejer med lb.nr. 115, [Person 43], anførte om afgrænsningen af fredningsområdet blandt andet:

"...

I forhold til oversigt er også matrikel 27aa bevokset med skov.

Alene brug af hjemmehørende træarter kan være forbundet med udfordringer for at opretholde en rentabel skovdrift. Valg af hjemmehørende arter, gør produktionen sårbar. Min skovvej indgår i stiprojektet, når jeg ser på hvordan vejen under ekstreme vejrforhold kan blive kørt op af skovningsmaskiner mm kan jeg vanskeligt forestille mig, hvordan dette kan kombineres med offentlig færdsel uden at give konflikter.

Vedr. Afgræsning

Fremtidige ejere vil evt. holde hest. Hestehegn er også sædvanlige landbrugshegn. Bestemmelsen er formuleret på en fortolkningsmæssig svær måde. At holde hest, er for mange på landet et vigtigt element. Denne bestemmelse kan afskære en række købere til eventuelle ejendomme, eller skabe en værdiforringelse."

7.6 Danmarks Naturfredningsforenings bemærkninger til indlæggene

Danmarks Naturfredningsforening fremsatte en række konkrete bemærkninger til de indkomne indlæg fra lodsejere.

Vedrørende det af lodsejer med lb.nr. 31 anførte om bekymring for øget brug af den eksisterende gennemgående sti på ejendommen, herunder også kørsel med mountainbikes, bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at foreningen ikke vil modsætte sig, at der på det pågældende stiforløb langs matr.nr. 5d på Slotsbjergvej alene tillades færdsel til fods. Foreningen bemærkede, at der dog fortsat bør være adgang i bil og på cykel sydfra ad Spjarupvej op til lystfiskersøerne.

Vedrørende det af lodsejeren med lb.nr. 59 anførte om bekymring for øget færdsel på den eksisterende sti på ejendommen, herunder også kørsel med mountainbikes, bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at foreningen ikke vil modsætte sig, at der på det pågældende stiforløb gennem skoven alene tillades færdsel til fods. Cyklister må dermed

trække cyklen gennem skoven. Foreningen bemærkede, at der naturligvis fortsat skal være adgang i bil og på cykel til dambruget på matr.nr. 6f Vork By, Egtved.

I forhold fredningens afgrænsning bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at foreningen ikke vil modsætte sig, at de 0,29 ha, hvor fredskovspligten netop er blevet ophævet hos lodsejer med lb.nr. 58, udgår af fredningen.

Foreningen tilsluttede sig desuden det af lodsejer med lb.nr. 91 anførte om, at dambruget på ejendommen kan udgå af fredningsområdet på lige fod med dambruget på matr.nr. 7g, Raving By, Bredsten.

Vedrørende det anførte om mulighederne for gødskning på § 3-beskyttede arealer understregede Danmarks Naturfredningsforening, at der ikke er lagt op til en skærpelse i forhold til lovgivningen. Det betyder, at såfremt det kan dokumenteres, at der er gødet mindst hver syvende til tiende år siden 1992, så kan man fortsætte som hidtil, i det samme omfang. Hvis man ikke tidligere har gødet på § 3-beskyttede arealer, så må man ikke pludselig begynde at gøde, og dette gælder uanset fredning.

Danmarks Naturfredningsforening præciserede, at majs, som er en etårig afgrøde, ikke er reguleret i fredningsforslaget.

Vedrørende eksisterende lovlige ridebaner bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at fredningen ikke er til hinder for, at disse fastholdes, og at det alene er nye ridebaner, som vil kræve en dispensation fra fredningen.

Særligt vedrørende Vesterby Skov bemærkede Danmarks Naturfredningsforening, at havørnen er set i skoven. Havørnen er endnu ikke ynglende, men kan forventes at gøre det i fremtiden. For det tilfælde, at havørnen vil yngle i skoven, anbefaler foreningen, at den foreslåede sti gennem skoven lukkes for færdsel i havørnens yngleperiode. Alternativt har foreningen foreslået, at stiforløbet omlægges, så det respekterer havørnens forstyrrelsesradius på minimum 300 m.

Endelig kunne Danmarks Naturfredningsforening tilslutte sig det af Miljøstyrelsen anførte om, at fredningsbestemmelsernes § 10 er uden selvstændig juridisk betydning. Foreningen tilsluttede sig desuden styrelsens henstilling om, at der foretages en konsekvensrettelse i fredningsbestemmelsernes § 12, som følge af, at den oprindelige § 3 stk. 4 (om § 3-beskyttede arealer) er udgået.

7.7 Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse

Fredningsnævnet for Syddjylland, nordlig del, har den 8. marts 2021 i medfør af naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af Vejle Ådal.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet efter besigtigelsen har lagt til grund, at Vejle Ådal er et stort sammenhængende uforstyrret landskab og et naturområde af høj kvalitet,

hvilket samlet gør ådalen til en perle. Fredningsnævnet har på den baggrund konstateret, at ådalen er en vigtig og nationalt værdifuld lokalitet, og at kvaliteten understreges af ådalens direkte sammenhæng med de fredede arealer omkring Nybjerg Mølle.

Fredningsnævnet har videre anført, at de værdier, som skal bevares, ikke kan forventes sikret på betryggende måde gennem anvendelse af lovgivningens almindelige bestemmelser.

På denne baggrund, og da formålet med fredningen er, dels at sikre ådalen som et større, sammenhængende landskabsområde sammen med arealerne omkring Nybjerg Mølle som nationalt værdifulde lokaliteter, der ikke skal kunne gøres til genstand for fremtidig byudvikling med vejanlæg, bebyggelse og andre permanente anlæg, dels at bevare de landskabelige, naturmæssige, geologiske og kulturhistoriske værdier, ådalen indeholder, og områdets fremtidige rekreative anvendelse, har fredningsnævnet vurderet, at de hensyn, der i medfør af naturbeskyttelseslovens § 1 kan begrunde gennemførelsen af en fredning, er opfyldt.

Fredningsnævnet har tilsluttet sig Vejle Kommunes og lodsejernes synspunkt om, at der ikke er grund til at gennemføre en fredning af ådalen, hvis ådalen i forvejen skønnes at være tilstrækkeligt beskyttet. Fredningsnævnet har på den baggrund fremhævet, at der skal foreligge en særlig begrundelse for at frede, som ikke kan opfyldes ved anvendelse af de generelle beskyttelsesbestemmelser i naturbeskyttelsesloven og anden lovgivning om arealanvendelse, herunder planloven.

Fredningsnævnet har videre anført, at de generelle beskyttelsesbestemmelser i naturbeskyttelsesloven varetager de samme formål som en fredning, mens planlægningen af områder ud fra planlovgivningen gennemføres af hensyn til andre formål, som derfor kan være i strid med de hensyn, der kan varetages gennem en fredning.

Fredningsnævnet har henvist til, at Overfredningsnævnet, Naturklagenævnet og Miljø- og Fødevarerklagenævnet i flere afgørelser har fastslået, at en fredning i overvejende grad respekterer såvel den overordnede planlægning som den kommunale planlægning for et areal, men at klagenævnene har bragt fredningsinstituttet i anvendelse, hvor de planlægningsmæssige bestemmelser indebærer en utilstrækkelig beskyttelse til opfyldelse af fredningsformålet, eller hvis en fredning findes at medføre en bedre sikring.

Om vurderingen af, om et område er tilstrækkeligt beskyttet, og om der er en særlig begrundelse for at frede et område, har fredningsnævnet anført, at der skal foretages en konkret vurdering med udgangspunkt i aktuelle og potentielle trusler samt områdets fredningsværdighed.

Fredningsnævnet har anført, at selvom der kan opnås en beskyttelse af Vejle Ådal gennem kommune- og lokalplaner, og selvom Vejle Kommune, som varetager den fysiske planlægning, indtil nu har etableret et plangrundlag, som kan sikre ådalen, vil bindinger på ådalen etableret gennem planlovgivningen kunne ændres, og ønsket herom vil gøre sig gældende, hvis behovet for bebyggelse, herunder på bygningsfri landsbrugsejendomme, stiger.

Fredningsnævnet har videre anført, at der er tale om et enestående landskab i ådalen, der rummer betydelige rekreative muligheder for Vejle bys befolkning. Fredningsnævnet har anført, at Vejle Ådal ikke alene har en lokal værdi, men rummer et enestående landskab med en vidtstrakt tunneldal, der tillige har stor national værdi. Fredningsnævnet har desuden fremhævet, at de øvrige tunneldale omkring Vejle gennem årene er blevet bebygget.

Fredningsnævnet har bemærket, at selvom der ikke er en aktuel trussel mod Vejle Ådal, er ådalen det eneste nærområde af national værdi, som endnu ikke er blevet bebygget. Den visuelle og rumlige oplevelse af ådalen er påvirket af beplantningen på skrænterne og enkelte steder i selve ådalen. Fredningsnævnet har således vurderet, at sikring af ådalen som et nærområde af stor rekreativ værdi og som et enestående istidslandskab kun kan ske gennem en fredning, som alene kan ændres eller ophæves, hvis tungtvejende samfundsmæssige hensyn gør sig gældende, frem for en bevarende lokalplan, som vil kunne ændres af kommunen ved en ny lokalplan og ved dispensationer.

Fredningens afgrænsning

Fredningsnævnet har på baggrund af besigtigelserne i Vejle Ådal fundet, at afgrænsningen af det fredede område skal ske i overensstemmelse med det reviderede fredningsforslag som et samlet landskab, dog at den del af ejendommen matr.nr. 1a Vork by, Egtved, hvor der tidligere har været registreret fredskov, udgår. Den del af ejendommen matr.nr. 1a Vork by, Egtved, der udgår af fredningsforslaget, udgør 0,29 ha og er beliggende umiddelbart vest for landbrugsbygningerne, der er opført på ejendommen matr.nr. 1a Vork by, Egtved.

Fredningens indhold

Fredningsnævnet har indledningsvis bemærket, at fredning af et landskab som udgangspunkt betyder, at der lægges visse bånd på de fredede arealer.

Det fremgår videre, at fredningsnævnet ved beslutningen om at gennemføre fredningen har taget udgangspunkt i, at fredningen ikke skal lægge hindringer i vejen for den hidtidige erhvervsmæssige udnyttelse af arealerne i ådalen med især landbrug, dambrug og skovbrug, idet nævnet har ønsket at tage vidtgående hensyn hertil og til beboerne i ådalen, således at der efter fredningen fortsat sikres en dynamisk erhvervsmæssig udvikling inden for fredningsområdet. Fredningsbestemmelserne afspejler dette synspunkt. Fredningsnævnet har i øvrigt bemærket, at landbrug, dambrug, skovbrug og anden virksomhed i øvrigt er underlagt de til enhver tid gældende love på disse områder.

Fredningsnævnet har videre bemærket, at stisystemet, der skal åbne ådalen for offentligheden, er blevet revideret for at imødekomme nogle af de indsigelser, der er fremsat, men at der af hensyn til oplevelsen af ådalen skal gives offentligheden adgang til at færdes i dele af ådalen, der ikke indtil nu har været offentligt tilgængelige, for at styrke oplevelsen af landskabet. Fredningsnævnet har derfor tilsluttet sig, at der udlægges trampestier i overensstemmelse med det reviderede fredningsforslag med udkast til stier i området.

Fredningsnævnet har bemærket, at det hensyn til naturen, landskabet og lodsejerne i ådalen er afgørende, at alle nye stier udlægges som trampestier, men at det ved skiltning skal

understreges og gøres opmærksom på, at der alene er adgang til fods ad trampestier over privatejede arealer, samt at hunde skal føres i snor.

I forhold til de konkrete fredningsbestemmelser har fredningsnævnet udtalt, at nævnet kan tiltræde forslaget til fredningsbestemmelsernes § 1 og § 2.

Vedrørende de nåletræsbeplantninger, som Danmarks Naturfredningsforening har foreslået afdrevet, har fredningsnævnet vurderet, at disse er uden betydning for den landskabelige oplevelse af ådalen. Flere lodsejere har påpeget, at nåletræsbeplantningerne har betydning for biodiversiteten i ådalen og i øvrigt driften af deres ejendomme.

Fredningsnævnet har tilsluttet sig lodsejernes synspunkter og har ændret ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 3, således at eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes:

”Eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes og opretholdes som nåletræsbeplantninger”.

Fredningsnævnet har videre i fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 1, fundet anledning til at præcisere, at gødskning, sprøjtning og kalkning af landbrugsarealerne i fredningsområdet kan fortsættes, hvis landbrugsarealerne er blevet gødsket, sprøjtet og kalket før 1992, og det godtgøres, at der er foretaget gødskning, sprøjtning og kalkning mindst hvert 10. år herefter.

Vedrørende læhegnene i ådalen har fredningsnævnet vurderet, at disse ikke har nogen negativ betydning for den landskabelige oplevelse af ådalen, og at disse derfor kan bibeholdes. Fredningsnævnet har herved videre lagt vægt på, at læhegnene kan have betydning ikke alene for driften af landbrugene i ådalen, men også for dyre- og fuglelivet. Fredningsnævnet har derfor ændret ordlyden i fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 8:

”Eksisterende læhegn kan opretholdes, vedligeholdes og udskiftes. Der må ikke plantes nye læhegn”.

I forhold til det under sagen anførte om, at det er uhensigtsmæssigt, at belysning kun må etableres i tilknytning til boliger og driftsbygninger, og at belysningen skal være ”nedadrettet”, har fredningsnævnet udtrykt forståelse for lodsejernes synspunkter om, at det kan være nødvendigt for driften af landbrug og dambrug, at der kan etableres belysning, så driften er sikkerhedsmæssigt og sundhedsmæssigt forsvarlig.

Fredningsnævnet har på den baggrund ændret ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 5, stk. 1, næstsidste og sidste led:

”Driftsmæssig nødvendig belysning må etableres i tilknytning til landbrug og dambrug. Belysningen skal opsættes, så lyset afskærmes ud mod det omgivende landskab og rettes mod driftsbygningerne og dambrugsarealerne.”

Vedrørende det anførte om mulighederne for at indhegne områder, som benyttes til opdræt af kreaturer og hesteavl, har fredningsnævnet på ny fremhævet, at nævnet i forbindelse med vurderingen af fredningsforslaget har taget udgangspunkt i, at fredningen ikke skal lægge

hindringer i vejen for den hidtidige erhvervsmæssige udnyttelse af arealerne i ådalen. Fredningsnævnet har dog bemærket, at hegn skal etableres således, at de ikke skæmmer landskabet.

På denne baggrund har fredningsnævnet ændret ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 5, stk. 4:

”Der må opsættes sædvanlige landbrugshegn (trådhegn) samt hestehegn i træ. Hegnene skal holdes i naturtræ eller i jordfarver.”

Fredningsnævnet har videre fundet anledning til at præcisere ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 5 på baggrund af det af lodsejerne oplyste om, at det er nødvendigt, at eksisterende dræn og grøfter kan vedligeholdes for at muliggøre fortsat afgræsning og slåning af høslet i ådalen. Bestemmelsens stk. 9, 2. pkt. affattes herefter således:

”Eksisterende dræn og grøfter kan af hensyn til fortsat høslet og afgræsning fastholdes og vedligeholdes.”

Fredningsnævnet har foranlediget af det af lodsejerne anførte om, at mountainbikere færdes i terrænet uden hensyntagen til lodsejernes ejerinteresser tiltrådt, at der skal ske en regulering af færdslen ad trampestier, etableret på privatejede arealer af hensyn til både lodsejernes interesser og formålet med fredningen. Som følge heraf har fredningsnævnet fastlagt, at der alene tillades færdsel til fods ad trampestierne og stier over ejendomme i privat eje; cykler, mountainbikes, knallerter, scootere og lignende køretøjer må herefter alene færdes ad offentlige veje og befæstede stier, anlagt på arealer, som tilhører staten og Vejle Kommune. Fredningsnævnet har videre fastsat, at Vejle Kommune som tilsynsmyndighed skal opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.

Fredningsnævnet har på den baggrund ændret ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 7, stk. 1, således:

”Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Eksisterende veje og stier, der er anlagt på arealer, som ejes af staten eller kommunen, er således åbne for offentlighedens færdsel til fods og cykel, jf. naturbeskyttelseslovens § 26. Færdsel ad trampestier, etableret over arealer i privat eje, må alene ske til fods. Cykler, mountainbikes knallerter, scootere og lignende køretøjer må alene færdes ad offentlige veje og befæstede stier, anlagt på arealer, som tilhører staten og kommunen. Vejle kommune skal som tilsynsmyndighed opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.”

Vedrørende det af lodsejerne anførte om, at de har plejet naturen i ådalen, og at de føler deres ejendomsret krænkes, hvis denne ret fratages dem, har fredningsnævnet bemærket, at spørgsmål om pleje af fredede arealer er reguleret i den gældende plejebekendtgørelse. Plejebekendtgørelsen hjemler lodsejerne ret til selv at foretage pleje af egne arealer. Fredningsnævnet har fundet anledning til at understrege dette i fredningsbestemmelserne.

Fredningsnævnet har videre bemærket, at de regler, som er fastsat i plejebekendtgørelsen, jf. bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 om pleje af fredede arealer og tilsyn, på entydig måde fastsætter de procedureregler, som afgør plejespørgsmål.

Fredningsnævnet har på den baggrund besluttet, at fredningsbestemmelsen i forslagets § 8, stk. 3 udgår, og at ordlyden af § 9 ændres således:

”§ 9 Plejeplaner

Pleje af de fredede arealer kan gennemføres efter den til enhver gældende plejebekendtgørelse.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5. år.

På det Natura 2000 udpegede areal skal den første plejeplan dog gælde, indtil udløbet af den gældende Natura 2000 plan og herefter følge denne.

Plejeplanen kan f.eks. indeholde foranstaltninger som afgræsning, høslæt mv. med henblik på at sikre, at ådalen i det væsentligste holdes åben, samt at eksisterende beplantning kan fjernes eller nedskæres.

Lodsejerne i ådalen har ret til selv at udføre plejeforanstaltninger inden for den frist, som plejemyndigheden fastsætter. Såfremt plejeforanstaltningen indebærer træfældning, tilfalder fældet træ den lodsejer, som ejer det fældede træ, såfremt det fjernes inden for den frist, som plejemyndigheden har fastsat. Lodsejeren kan ikke stille krav om, at fældet træ skæres op, samkørsel af fældet træ eller udkørsel til fast vej.”

7.8 Fredningsbestemmelser fastsat af fredningsnævnet

Fredningsnævnet har i sin afgørelse af 8. marts 2021 om fredning af Vejle Ådal fastsat følgende fredningsbestemmelser:

”§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- at sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i et dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, hvor de bærende og mest værdifulde elementer er de mange kilder og vandløb, overdrevene, skræntskovene, der alle, sammen med de store enge ved Ravnings og Runkenbjerg, danner stor variation i landskabet,
- at sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv,
- at beskytte de geologiske terrænformer og sikre deres formidling,
- at sikre områdets kulturspor,
- at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter,

- at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings- og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem,
- at sikre mulighed for naturudvikling gennem naturpleje,
- at forhindre yderligere støjforurening af ådalen, og
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som er på det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for habitatområde 238.

§ 2 Bevaring af området

Området skal bevares i den nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation. Dog er fredningen ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning i området, herunder gendannelse af den naturlige hydrologi.

Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

De dele af fredningen, som er omfattet af Natura 2000, er desuden underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000 plan samt opfølgende kommunale og statslige handleplaner. Indsætser, jævnfør Natura 2000 planerne, kan gennemføres uden særskilt tilladelse fra fredningsnævnet.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Landbrugsarealer kan dyrkes, omlægges, gødskes, sprøjtes og kalkes som hidtil. Dog må der ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen, skal arealerne holdes lysåbne.

Eksisterende løvtræsarealer skal opretholdes og må ikke konverteres til nåleskov. Hjemmehørende nål som skovfyr, taks og ene kan dog indgå i blandingsskov.

Eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes og opretholdes som nåletræsbeplantninger.

Fredningen er ikke til hinder for, at skoven på matr.nr. 16 t, Ødsted By, Ødsted, som ejes af [Virksomhed 2], kan anvendes til friluftaktiviteter med tilhørende anlæg i det omfang, de gamle træer ikke skades herved.

Plejemyndigheden kan i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.

Dambrug kan vedligeholdes og moderniseres i overensstemmelse med de miljøkrav, der måtte blive stillet til dambrug. Det er tilladt at opsætte net over dammene.

Haver kan uanset ovennævnte bestemmelser udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides.

Eksisterende læhegn kan opretholdes, vedligeholdes og udskiftes. Der må ikke plantes nye læhegn.

§ 4 Bebyggelse

Der må ikke opføres eller etableres nye selvstændige boliger inden for det fredede område.

Tilbygning til og ombygning af eksisterende boliger reguleres efter bestemmelserne i planloven. Anvendelse af reflekterende materialer, sortglaseret tegl, solpaneler og lignende kan dog kun ske med fredningsnævnets tilladelse.

Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften og dambrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Ny selvstændig bebyggelse, herunder ridehaller, pelsdyrbure, drivhuse/-gartnerier, skure, boder, jagthytter, transformerstationer og lignende, må ikke opføres inden for fredningen. Drivhuse, legehuse, terrasser, flagstænger og lignende er dog tilladt i private haver.

Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende. Forudsat at bygningerne indpasses i landskabet, og facader fremtræder i dæmpede farver uden glans, kan det ske uden fredningsnævnets godkendelse.

§ 5 Faste konstruktioner og anlæg

Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Driftsmæssig nødvendig belysning må etableres i tilknytning til landbrug og dambrug. Belysningen skal opsættes, så lyset afskærmes ud mod det omgivende landskab og rettes mod driftsbygningerne og dambrugsarealerne.

Campingvogne og lignende samt teltslagning må ikke anbringes eller finde sted uden for have- og gårdspladsarealer. Undtaget fra forbuddet er teltning på egne arealer eller teltning på primitive overnatningspladser udlagt til formålet.

Etablering af sportsanlæg, som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv., er ikke tilladt. Boldbaner vest for [Virksomhed 2] på matr.nr. 16 t Ødsted By, Ødsted kan fastholdes, men må ikke udvides.

Der må opsættes sædvanlige landbrugshegn (trådhegn) samt hestehegn i træ. Hegnene skal holdes i naturtræ eller i jordfarver.

Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden og med placering efter aftale med lodsejeren.

Der må ikke anlægges nye veje i fredningsområdet.

Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. opsætning af stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Fredningen er ej heller til hinder for, at Naturstyrelsen og Vejle Kommune etablerer primitive overnatningspladser med shelters på egne arealer til almen anvendelse.

Der må som udgangspunkt ikke etableres nye grøfter eller dræn. Eksisterende dræn og grøfter kan af hensyn til fortsat høslet og afgræsning fastholdes og vedligeholdes. Intensivering af vedligeholdelsen eller etablering af nye dræn og grøfter kan alene ske for at sikre afgræsning af arealer, og først efter nærmere planlægning i plejeplanen.

Eksisterende vandindvinding kan fortsætte i det nuværende omfang.

Der må ikke etableres permanent oplag af maskiner i det åbne land.

På de fredede arealer må der ikke deponeres affald, indrettes lossepladser eller henstilles udrangerede køretøjer eller dele deraf.

§ 6 Terrænændringer mv.

Terrænændringer, herunder råstofindvinding, er ikke tilladt. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning (jf. § 2), eller mindre terrænændringer i forbindelse med byggeri og anlæg efter fredningsnævnets godkendelse.

Fredningen er ikke til hinder for mindre terrænændringer i private haver.

§ 7 Offentlighedens adgang

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Eksisterende veje og stier, der er anlagt på arealer, som ejes af staten eller kommunen, er således åbne for offentlighedens færdsel til fods og cykel, jf. naturbeskyttelseslovens § 26. Færdsel ad trampestier, der er etableret over arealer i privat eje, må alene ske til fods. Cykler, mountainbikes, knallerter, scootere og lignende køretøjer må alene færdes ad offentlige veje og befæstede stier, anlagt på arealer, som tilhører staten og kommunen. Vejle kommune skal som tilsynsmyndighed opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.

Eksisterende stier, som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Senest 2 år efter fredningens gennemførelse skal de på fredningskortet angivne nye stier etableres på plejemyndighedens foranledning.

På de på fredningstidspunktet offentligt ejede arealer er der fri fladefærdsel til fods døgnet rundt. På disse arealer skal der, uanset ejerforhold, også fremover være fri fladefærdsel til fods døgnet rundt.

§ 8 Naturpleje og naturgenopretning

Vejle Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for Miljø- og Fødevarerministeriets arealer.

Plejemyndighederne kan gennemføre pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 og i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan.

Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål. Naturgenopretningsprojekter skal gennemføres i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er godkendt af Fredningsnævnet.

§ 9 Plejeplaner

Pleje af de fredede arealer kan gennemføres efter den til enhver gældende plejebekendtgørelse.

Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5. år.

På det Natura 2000 udpegede areal skal den første plejeplan dog gælde, indtil udløbet af den gældende Natura 2000 plan og herefter følge denne.

Plejeplanen kan f.eks. indeholde foranstaltninger som afgræsning, høslæt mv. med henblik på at sikre, at ådalen i det væsentligste holdes åben, samt at eksisterende beplantning kan fjernes eller nedskæres.

Lodsejerne i ådalen har ret til selv at udføre plejeforanstaltninger inden for den frist, som plejemyndigheden fastsætter. Såfremt plejeforanstaltningen indebærer træfældning, tilfalder fældet træ den lodsejer, som ejer det fældede træ, såfremt det fjernes inden for den frist, som plejemyndigheden har fastsat. Lodsejeren kan ikke stille krav om, at fældet træ skæres op, samkørsel af fældet træ eller udkørsel til fast vej.

§ 10 Jagt og fiskeri

Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Lystfiskeri med stang og snøre samt fiskeri med ruser og andre faststående redskaber er tilladt i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Retsvirkning

Bestemmelsen i § 3 stk. 2, får retsvirkning ved den offentlige bekendtgørelse af fredningsforslaget, jf. § 37 stk. 3, i naturbeskyttelsesloven.

8. Klager

Vejle Kommune, Miljøstyrelsen, en række lodsejere, Friluftsrådet og [Forening 3] har klaget over fredningsnævnets afgørelse.

Vejle Kommune har den 24. marts 2021 indgivet en foreløbig klage i sagen og har den 25. maj 2021 uddybet klagen. Kommunen har desuden indsendt en mindretalsudtalelse den 12. april 2021, da der ikke var enighed i kommunalbestyrelsen i spørgsmålet om, hvorvidt fredningsnævnets afgørelse skulle påklages.

I den uddybede klage af 25. maj 2021 har Vejle Kommune anført, at kommunen principielt er imod den fredning af Vejle Ådal, som fredningsnævnet har vedtaget. Kommunen har anført, at hovedparten af de ca. 80 fremmødte lodsejere på hver af de tre åbent husarrangementer, som kommunen og landboforeninger i fællesskab har afholdt under fredningssagens behandling, gav udtryk for samme holdning.

Vejle Kommune har gjort gældende, at kommunen allerede arbejder for at sikre og udvikle ådalslandskabet og for at sikre den biologiske mangfoldighed og de kulturhistoriske spor og rekreative kvaliteter. Kommunen ønsker samtidig at skabe mere sammenhængende natur og forhindre yderligere støjforurening i ådalen.

Særligt vedrørende muligheden for større vejanlæg gennem ådalen har Vejle Kommune bemærket, at kommunen ønsker at forhindre en hærvejsmotorvej gennem området. Kommunen har videre bemærket, at regeringen har gennemført en VVM-undersøgelse for en ny motorvej på strækningen mellem Give og Haderslev henholdsvis vest og øst om Billund og dermed uden for fredningsområdet. Kommunen har videre bemærket, at der ikke er planer om nye kommunale vejanlæg i området.

Vejle Kommune har videre anført, at området allerede er ydet den nødvendige beskyttelse til bevarelse af tunneldalslandskabet og dens unikke og smukke natur. Kommunen har herved henvist til, at 70 % af arealerne i fredningsområdet enten er fredsskov, beskyttet natur eller permanente græsarealer, mens mindre end 12 % af det samlede areal i dag drives med landbrugsafgrøder. Desuden ligger der ingen bebyggelse, der giver mulighed for yderligere byvækst inden for fredningsområdet. Endvidere er hele området udpeget som bevaringsværdigt landskab og særligt værdifuldt geologisk beskyttelsesområde, som hører under de nationale interesser i kommuneplanen, hvorfor kommunen ikke vil give tilladelse til større tekniske anlæg i området. Kommunen har videre bemærket, at regulering af byggeri m.v. i området administreres af kommunen, og at der i forhold til kommunens afgørelser er klageadgang til Planklagenævnet.

Det er desuden Vejle Kommunes opfattelse, at der med den eksisterende naturplejepraksis og gode dialogbaserede lodsejersamarbejde skabes mere natur for pengene, end man kan få med fredningen. Det er derfor Vejle Kommunes opfattelse, at fredningen er et unødvendigt instrument at tage i brug for at sikre ådalen, og at der er en klar uoverensstemmelse imellem det, der opnås med fredningen, og de omkostninger, fredningen vil medføre.

Vejle Kommune har anført, at udgifterne i forbindelse med fredningen, herunder til erstatninger, myndighedsbehandling, etablering og drift af stier og udarbejdelse af plejeplaner, vil gå fra de midler, som kommunen ellers kan anvende til naturpleje og fremtidig drift.

Særligt vedrørende vandindvindingsinteresser i fredningsområdet har Vejle Kommune oplyst, at Vejle Ådal rummer betydende grundvandsressourcer, som har stor samfundsmæssig betydning. Fredningsområdet strækker sig ind i et område, der er udpeget til område med særlige drikkevandsinteresser, hvor der er en særlig forpligtigelse til at beskytte grundvandet, hvilket efter kommunens opfattelse harmonerer fint med fredningen. Kommunens største vandværk (Tørskind-Vork Vandværk), som forsyner både Vejle, Fredericia og Middelfart med drikkevand, er beliggende i den sydlige del af fredningsområdet. Da der til stadighed er et behov for at vedligeholde og udbygge bygninger og indvindingsanlæg, er det kommunens ønske, at fredningen tager stilling til dette behov, enten ved at bygninger, borer og pumpeværker friholdes for fredningen, eller at fredningen ikke står i vejen for eller vanskeliggør, at eksisterende og fremtidige anlæg for vandforsyning kan ligge inden for fredningsområdet.

Af mindretalsudtalelsen fremgår det, at Socialistisk Folkeparti (SF) stemte imod, at der blev indgivet en foreløbig klage over fredning af Vejle Ådal. Det fremgår videre, at SF anbefaler, at fredningskendelsen opretholdes. SF har herved henvist til, at fredningsområdet er en del af et stort sammenhængende uforstyrret landskab og naturområde af høj kvalitet, og at fredningen generelt er med til at sikre et nærområde af en stor rekreativ værdi til gavn for såvel lodsejerne som den brede befolkning. Det er efter SFs opfattelse vigtigt at sikre området med en fredning, som alene kan ændres, hvis tungtvejende samfundsmæssige hensyn gør sig gældende. SF har endelig bemærket, at fredningsområdet indeholder mange værdier, herunder istidslandskabet, og at den gennemførte fredning sikrer et værdifuldt naturområde med oplevelser for kommende generationer.

Miljøstyrelsen har anført, at styrelsens klage særligt vedrører fredningsbestemmelsernes § 7, stk. 1, om offentlighedens adgang til veje og stier i fredningsområdet.

Miljøstyrelsen har anført, at fredningsnævnets intention om at sikre, at de nye stier, der udlægges med fredningen, alene anvendes af gående, muligvis i konkrete tilfælde kan være i strid med de almindelige adgangsregler i gældende lovgivning. Styrelsen har videre anført, at en sådan indskrænkning i færdselsmulighederne formentlig desuden vil være overflødig, idet de nye trampestier i det pågældende terræn formentlig generelt ikke vil fremstå som egnede til cykling m.v. og ikke indbyde til sådan færdsel. Styrelsen har videre gjort gældende, at det er en fejlagtig forudsætning, at de mange asfaltveje og grusveje i fredningsområdet er offentligt ejede. Langt hovedparten af vejene gennem området er ikke udskilt i matriklen, og henligger derfor som en del af de private ejendomme, hvorover de fører, og har for en stor dels vedkommende formentlig status af private fællesveje. Konsekvensen af fredningsbestemmelsen vil herefter være, at man ikke må færdes på cykel, knallert m.v. på asfaltvejene og grusvejene i området – mens disse veje fortsat vil være åbne for biler, lastbiler, traktorer m.v., som ikke ses omtalt i bestemmelsen.

Miljøstyrelsen har desuden fremhævet, at man som konsekvens af fredningsbestemmelsen heller ikke fremover må cykle m.v. på de stier, hvorpå man hidtil har måttet cykle. Dette er efter styrelsens opfattelse en meget betydelig og uacceptabel indskrænkning af færdselsmulighederne i området i forhold til den retstilstand, som har været gældende frem til fredningsafgørelsen, som desuden ikke er kompenseret med de sti-erstatninger, der er udmålt i fredningsnævnets afgørelse om erstatning. Styrelsen har i tilknytning hertil anført, at denne konsekvens formentlig ikke fuldt ud har stået fredningsnævnet klart ved udformningen af fredningsbestemmelsen og således er mere eller mindre utilsigtet.

Miljøstyrelsen har på baggrund af det anførte anmodet om, at fredningsbestemmelsen omformuleres så den er i overensstemmelse med gældende lovgivning om offentlighedens adgang.

En række lodsejere med henholdsvis lb.nr. 2, 3, 5b, 18, 30, 31, 32, 41, 42, 43, 44, 50, 55, 56, 57, 59, 61, 62, 67, 70, 72, 76, 80, 103, 105a, 105b, 126 og 131, der alle er repræsenteret ved [Virksomhed 8], har i en samlet klage overordnet gjort gældende, at fredningen af Vejle Ådal er ulovlig og ugyldig.

Det fremgår videre af klagen, at klagerne oplever en krænkelse af den private ejendomsret ved at Danmarks Naturfredningsforening som udefrakommende aktør i samarbejde med fredningsnævnet kan bestemme den fremtidige anvendelse af Vejle Ådal.

Der er efter klagernes opfattelse tale om suveræn magtfuldkommenhed uden hensyntagen til nærheden, nuancerne, den lokale værdiforankring samt den gensidige tillid mellem lodsejerne og Vejle Kommune. Klagerne har gjort gældende, at de netop har købt ejendomme i Vejle Ådal grundet et ønske om at leve i et fredeligt og naturligt område, hvor naturen søges bevares og beskyttet. Klagerne har anført, at naturen i Vejle Ådal er smuk og unik, og at klagerne ønsker at værne om den. Klagerne har i samarbejde med Vejle Kommune løbende arbejdet for at sikre og udvikle ådalslandskabet, at sikre biologisk mangfoldighed, at sikre kulturspor og rekreative kvaliteter m.v. Klagerne har anført, at samarbejdet mellem lodsejerne og kommunen er blevet brudt på grund af fredningssagen, og at klagerne oplever at blive sat i miskredit for deres løbende arbejde med Vejle Ådal. Klagerne har på den baggrund udtrykt bekymring for en fremadrettet tilstand i naturbeskyttelses- og udviklingstiltag for Vejle Ådal. Klagerne har desuden henvist til, at størstedelen af lodsejerne - herunder flere end 80 lodsejere ved underskrift - har tilkendegivet stor utilfredshed med fredningen, der virker som et indgribende virkemiddel i ejendommenes ukrænkelighed.

Klagerne har overordnet gjort gældende, at fredningen er ulovlig og ugyldig og i strid med gældende ret. Klagerne har herved anført, at fredningen på ingen måde ses at opfylde Miljøministerens "Handlingsplan for fredninger" fra 2013. Klagerne har henvist til, at handlingsplanen udgør et regelsæt for fredningen, hvilket understøttes af, at fredningsnævnet i sin begrundelse selv har henvist til planen. Ifølge klagerne er baggrunden for handlingsplanen at fastslå, om fredninger kan tillades.

Klagerne har henvist til, at det fremgår af "Handlingsplan for fredninger" fra 2013, at der fastsættes følgende kriterier for anvendelse af fredningsinstrumentet:

"

- at fredninger ikke bør anvendes der, hvor den ønskede beskyttelse allerede er sikret gennem den generelle naturbeskyttelses-, eller planlovgivning.
- at fredninger ikke bør anvendes til at opnå formål, som kan opnås ligeså godt eller bedre med andre ordninger (f.eks. i Natura 2000-områder, hvor handleplanerne fastlægger en indsats, som skal realiseres med særlige støtteordninger).
- at der som udgangspunkt skal foreligge en aktuel eller en potentiel konkret trussel mod fredningsværdierne i det pågældende område – denne forudsætning er dog ikke afgørende, hvis der er tale om unikke fredningsmæssige værdier af væsentlig national betydning, jf. nedenfor.
- at der skal fokuseres på de væsentlige fredningsformål i de enkelte sager.
- at der skal være et relevant forhold mellem det, der opnås med fredningen og omkostningerne ved at gennemføre fredningen.

"

Med henvisning til dette har klagerne gjort gældende, at fredningen lider af væsentlige mangler, idet der ikke er taget hensyn til mulighederne for de frivillige aftaler om naturforvaltning, der er båret af samarbejdet mellem lodsejerne og Vejle Kommune. Klagerne har herved henvist til, at det fremgår af princippet i naturbeskyttelseslovens § 38 a, at Vejle Kommune skal acceptere fredningen, hvis den skal kunne gennemføres.

Klagerne har videre gjort gældende, at fredningen reelt skaber risiko for ødelæggelse af naturen, idet en permanent bevaring af den nuværende tilstand ikke vil gavne Vejle Ådal. Klagerne har herved henvist til den ambitiøse strategi, som er tilvejebragt af lodsejerne og Vejle Kommune i forening, der indebærer en holdbar og bæredygtig udvikling af Vejle Ådal. Klagerne har anført, at fredningen betyder, at offentligheden i betydelig større omfang vil tilgå arealerne, idet der etableres nye stier. Dette tiltag vil hverken beskytte eller gavne naturen i Vejle Ådal. Klagerne har hertil anført, at fredningsnævnet ikke ses at have taget højde for dette aspekt, og at det forvaltningsretlige undersøgelsesprincip således ikke har været overholdt i forbindelse med behandlingen af fredningssagen.

Klagerne har henvist til, at der foreligger sammenlignelig praksis ved klagenævnet, som fastslår, at fredningen ikke kan godkendes, når øvrige beskyttelsestiltag er tilstrækkelige. Klagerne har henvist til KFE 1997.123, hvor Naturklagenævnet afviste fredning af et råstofvindingsområde (Brokbjerg), samt KFE 2005.247 om afvisning af fredning af Stevns Klint. Klagerne har fremhævet, at Naturklagenævnet i sagen om Stevns Klint lagde vægt på, at der var indgået aftaler mellem samtlige berørte lodsejere og kommunen om gennemførelse af et stiforløb, og at der derfor ikke var tilstrækkeligt grundlag for at anvende fredningsinstrumentet til gennemførelse af fredning af en sti.

Lodsejerne med lb.nr. 5b, [Person 45] og [Person 44], har ud over den samlede klage fra [Virksomhed 8], som er gengivet ovenfor, tillige indgivet en uddybende klage den 22.

november 2022, hvori det er anført, at fredningen ikke bør være til hinder for opsætning af jagttårne og -stiger.

Lodsejerne med lb.nr. 13, [Person 20] og [Person 3], har anført, at den beskyttelse af området, som fredningen yder, er overflødig, og at den øgede adgang til naturområderne, som synes at være fredningens reelle formål, vil være til direkte skade for naturen.

Klagerne har bemærket, at de ikke er enige i Danmarks Naturfredningsforenings grundfortælling om, at landskabet omkring Vejle Ådal er under pres fra byudvikling, tekniske anlæg, landbruget og de mange dambrug i ådalen. Klagerne har herved anført, at den fugtige sydside af Vejle Ådal ikke synes at være attraktiv i forhold til bosætning, og at landskabet allerede er beskyttet gennem plan- og naturbeskyttelseslovgivningen.

Klagerne har desuden anført, at man ikke med rette kan påstå, at der er tale om fredning af en tunneldal, når man alene freder den ene side af ådalen. Klagerne har i den forbindelse bemærket, at den langsgående opdeling af Vejle Ådal i forhold til fredningen er ikke klart begrundet.

Vedrørende det i fredningsforslaget og senere i fredningsnævnets afgørelse anførte om geologien i fredningsområdet har klagerne anført, at deres ejendom befinder sig inden for dødisområdet "afsmeltningslinje C2", og at der er tale om skovenge, hvor skovene bindes sammen af selvsåede levende hegn langs grøfter og vandløb. Det samme gælder efter lodsejernes opfattelse Vesterby Skov, som kun på nordvestsiden grænser ud til Vejle Ådal, men ellers er omgivet af skovenge på de andre sider. Lodsejerne har hertil bemærket, at man derfor ikke bør stræbe efter, at der skal være et stort åbent fladt landskab med enge omkring Vejle Å.

I forhold til den planlagte sti ind gennem Vesterby Skov har klagerne anført, at det i fredningsafgørelsen fastlagte tracé ikke vil give udsigt over ådalen. Klagerne har påpeget, at publikums færdsel til gengæld vil forstyrre de vilde dyr, herunder rådyr, grævling, mår, ilder, lækat og brud, samt rød glente og havørn.

Som alternativ til stiforløbet gennem Vesterby Skov har klagerne foreslået, at der i stedet ses på Vejle Kommunes nyerehvervede arealer ved Vingsted. Her ville det være muligt og meget let at afmærke et spor langs Vejle Å, med forbindelse ad en eksisterende skovvej til Vingsted Skovvej og umiddelbart med tilknytning til [Virksomhed 2].

Lodsejer med lb.nr. 26, [Person 4], har anført, at han er imod fredningen, men støtter de tiltag, som Vejle Kommune i dialog med lodsejerne har kunnet iværksætte ad frivillighedens vej.

Lodsejer med lb.nr. 49, [Virksomhed 1], har klaget over de begrænsninger, som fredningsafgørelsen vil betyde for selskabets fremtidige muligheder for anvendelse af arealerne til vandindvinding og vandforsyningsvirksomhed. Selskabet har samtidig understreget, at selskabet ikke påklager selve fredningen af Vejle Ådal.

[Virksomhed 1] har anmodet om, at selskabets aktiviteter i fredningsområdet i almindelighed undtages fuldstændigt fra fredningen. Alternativt har selskabet anmodet om, at der i

fredningsafgørelsen indsættes følgende supplerende bestemmelser:

"De for vandforsyningsdriften nødvendige bygninger og tekniske anlæg kan etableres efter forudgående tilladelse fra Fredningsnævnet for så vidt angår placering, udformning mv.

Og

Fredningen indskrænker ikke vandforsyningsens ([Virksomhed 1]) mulighed for at indvinde vand på egne arealer, hvilket omfatter:

- Vedligeholdelse af eksisterende arbejdsveje,*
- Vedligeholdelse af eksisterende boringer, hvilket kan indbefatte udledning af vand i forbindelse med både prøvepumpning og regenerering af boringer,*
- Etablering af boringsoverbygninger (råvandsstationer) i forbindelse med udførelse af erstatningsboringer og arbejdsveje hertil,*
- Sløjfning af boringer,*
- Opgravning af ledninger, Skiltning til oplysning af forhold på vandforsynings arealer,*
- Mindre terræændringer i forbindelse med etablering af forsyningsanlæg"*

Lodsejer med lb.nr. 55, [Person 46], har, ud over den samlede klage fra [Virksomhed 8], som er gengivet ovenfor, tillige indgivet en særskilt klage den 5. april 2021. Lodsejer har anført, at han er imod fredningen, som han mener er blevet "tromlet" hen over lodsejerne i fredningsområdet.

Lodsejer har videre anført, at markeringen af sti på markvejen mellem [Adresse 4] og [Adresse 5] bør fjernes, da den pågældende markvej løber meget tæt på beboelser samt lodsejers køkkenhave. Lodsejer har herved henvist til, at der mangler parkering på den pågældende strækning og har som alternativ henvist til [Adresse 6], hvor der er fine adgangsforhold.

Lodsejer med lb.nr. 57, [Person 27], har, ud over den samlede klage fra [Virksomhed 8], som er gengivet ovenfor, tillige indgivet en særskilt klage den 5. april 2021.

Klager har indledningsvist bemærket, at han ikke håber, at fredningen bliver en realitet, da hele området allerede i dag er reguleret meget med lovgivning, og der i øvrigt er et godt samarbejde med Vejle Kommune.

Klager har særligt fremhævet, at det er problematisk, at fredningsgrænsen på hans ejendom ikke følger registreringen af beskyttet natur, som det ellers eksempelvis er tilfældet på naboejendommen. Klager har herved bemærket, at fredningsgrænsen forløber ganske tæt på klagers gyllebeholder, på kanten af ridebanen og midt gennem mark i omdrift og dele af hestefold, som bruges til erhvervshestehold.

Klager har henvist til, at Vejle Kommune den 28. maj 2018 har tilrettet registreringen af beskyttet natur på klagers arealer, og at der i denne forbindelse bl.a. er sket afregistrering af

beskyttet overdrev på ejendommen. Klager har på baggrund heraf gjort gældende, at fredningsgrænsen bør følge den opdaterede afgrænsning af beskyttet natur på ejendommen.

Klager har desuden bemærket, at det er unødvendigt at lade fredningen gå så tæt på klagers ejendom og bygninger. Klager har blandt andet fremhævet, at fredningen vil hindre mulighederne for træning af klagers erhvervshestehold om vinteren på ridebanen, da lys fra projektører er en nødvendighed for træningen.

Lodsejer med lb.nr. 70, [Person 36], har, ud over den samlede klage fra [Virksomhed 8], som er gengivet ovenfor, tillige indgivet en særskilt klage den 21. marts 2021. Klager har anført, at det bør undersøges om fredningsnævnets medlemmer har for tætte relationer til sagsrejsere, Danmarks Naturfredningsforening, idet der ikke må være mistanke om inhabilitet.

Lodsejer med lb.nr. 99, [Person 18], har anført, at fredningsnævnet under sagens behandling ikke har lyttet til den ekspertise og langvarige erfaring, der består i lodsejerkredsen.

Klager har videre anført, at fredningsnævnet og Danmarks Naturfredningsforening som sagsrejsere burde have foretaget en historisk vurdering af ådalens udvikling. Lodsejer har i tilknytning hertil anført, at han har haft bopæl i området siden 1967, og at det er hans opfattelse, at naturen har bedre vilkår i 2021 end tidligere. Lodsejer har herved påpeget, at den landbrugsmæssige dyrkning er blevet stadig mere ekstensiv eller helt er ophørt, at arealer uden dyrkning er vokset, at dambrug er nedlagt, at boliger er fjernet, at der er ikke anlagt nye veje, og at virksomhedsdrift ikke er etableret.

Lodsejer har videre gjort gældende, at der ikke kan påpeges en eneste trussel mod ådalen ud over den, som Danmarks Naturfredningsforening har negligeret, nemlig øget trafik og færdsel i ådalen som følge af selve fredningen, og at dette kan påvirke plante- og dyrelivet særdeles negativt.

Lodsejer har endelig gjort gældende, at fredningen er unødvendig, hvorfor der ikke bør anvendes samfundskroner herpå.

Lodsejer med lb.nr 111, [Person 41], har særligt vedrørende fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 2 og 3, om eksisterende beplantninger i fredningsområdet anført, at det er uklart hvordan skovområder, hvor der både er løvtræs- og nåletræsbeplantninger - overvejende løvskov eller nåletræsskov, vil kunne gentilplantes. Lodsejeren har videre anmodet om, at der udarbejdes kortmateriale, der illustrerer karakteren af de forskellige beplantninger, så der ikke opstår konflikter om dette i fremtiden.

Lodsejer har endelig anmodet om, at der foretages en konkret fornyet vurdering af hans skovstykke med henblik på at fastlægge fordelingen mellem løv-, blandings- og nåleskov.

Lodsejer med lb.nr 115, [Person 43], har klaget over, at han ikke har modtaget fredningsafgørelsen fra fredningsnævnet. Lodsejer har dog oplyst, at han den 24. marts 2021 har modtaget fredningsnævnets afgørelser med bilag fra Vejle Kommune.

For lodsejerne med lb.nr 126 og 127, har lodsejer med lb.nr. 126, [Person 47], indgivet en samlet klage. Det fremgår af klagen, at lodsejerne generelt er imod fredningen, og at der efter

deres opfattelse ikke er grund til at frede et område, der allerede er effektivt beskyttet.

Klager har særligt fremhævet, at det savner mening at frede to damme, der er etableret som erstatning for dambrugsdamme for mindre end 25 år siden på ejendommen med lb.nr. 126. De pågældende damme er efter klagers opfattelse hverken specielt seværdige, og de har heller ikke nogen væsentlig naturmæssig værdi. Klager har videre bemærket, at erosion og aflejring medfører behov for periodisk genopretning og regulering af damme og kanaler, hvorfor det også i fremtiden bør være muligt at foretage forbedrende ændringer på matriklen. Klager har på den baggrund opfordret til at fredningsgrænsen, i lighed med andre lignende anlæg i området, føres uden om matriklen med de to damme.

Særligt vedrørende ejendommen med lb.nr. 127 har klager bemærket, at matrikelkortet af uforklarlige årsager viser, at denne matrikel dækker et område langs med og nord for Vingsted Skovvej, og at denne del af matriklen tilsyneladende ligger inden for fredningsgrænsen. Klager har anført, at den pågældende skellinje ikke er tilsigtet, og den formodentlig er opstået ved en fejl fra landmåleren.

Lodsejerne med lb.nr. 128, [Person 48] og [Person 19], har anført, at fredningsnævnet ikke løbende har kvitteret for deres henvendelser under sagens behandling, og at det må være en fejl, at deres indsigelser ikke er gengivet i fredningsnævnets afgørelse.

Vedrørende fredningens afgrænsning har klagerne anført, at fredningsgrænsen bør følge Vingsted Skovvej, således at det meget begrænsede areal på 0,02 ha af deres ejendom udgår af fredningen. Lodsejerne har herved henvist til, at der ikke synes at være nogen begrundelse for at inddrage den lille, meget smalle stribe på deres side af vejen, idet det resterende fredningsområde er på den modsatte side af vejen.

[Forening 3] har den 30. marts 2021 indgivet en klage over fredningen som helhed samt enkelte af fredningsbestemmelserne.

Foreningen har indledningsvis anført, at fredningen anses for et voldsomt indgreb over for både lodsejerne, Vejle Kommune samt andre interessenter, der påvirkes af fredningen. Foreningen har henvist til de bemærkninger, som foreningen fremsatte under fredningsnævnets behandling af sagen. Foreningen har videre bemærket, at foreningens medlemmer overordnet set ønsker at værne om den unikke natur i Vejle Ådal.

Det er overordnet foreningens synspunkt, at fredningsinstrumentet er blevet anvendt på et unødvendigt grundlag, idet der ikke er nogen trussel mod udvikling af landskabet og naturen i Vejle Ådal. Efter foreningens opfattelse bør lodsejere ikke pålægges så konkrete og detaljerede begrænsninger i rådigheden, samt stort administrativt arbejde i forbindelse med f.eks. dispensationsansøgninger. Det overordnede formål bør efter foreningens opfattelse i stedet imødekommes gennem en fortsættelse af det frivillige samarbejde, således som det er i dag.

Vedrørende nødvendighedskriteriet og fredningens aktualitet har foreningen bemærket, at netop nødvendighedskriteriet er et afgørende moment i vurderingen af, hvorvidt et område

skal undergå en fredning eller ej. Fredningsinstrumentet bør dog først tages i anvendelse, hvis de ønskede hensyn ikke kan sikres ved øvrige tiltag og reguleringer.

Foreningen har herved henvist til Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforenings Handlingsplan for Fredning fra 2013 med opdaterede ønsker for, hvordan fredningsarbejdet fremadrettet skal prioriteres i Danmark. I forbindelse hermed præsenteres tre hovedformål med fredningsarbejdet, nemlig 1) perlerne, 2) større sammenhængende naturområder, samt 3) landskabsfredning til sikring af større uforstyrrede landskaber. Foreningen har fremhævet, at det fremgår af handlingsplanen, at man med en fredning kan fastsætte præcis de bestemmelser, som skønnes nødvendige for at opnå fredningens formål. Yderligere fremgår det, at en fredning især bør anvendes til at løse problemer eller sikre tilstande, som ikke kan løses eller opnås ved brug af andre virkemidler.

Foreningen har den baggrund fastholdt, at fredningen af området er et for vidtgående tiltag til beskyttelsen af den unikke natur i og ved Vejle Ådal, idet formålene med fredningen vurderes at kunne opnås ved mindre restriktive tiltag end en egentlig fredning.

Foreningen har påpeget, at der ikke i fredningsnævnets begrundelse for afgørelsen er identificeret en direkte trussel imod de formål, som varetages med fredningen. Det fremstår således unødvendigt at frede et areal, der allerede udvikles naturligt i et samarbejde gennem Vejle Ådal og Vejle Fjord erhvervs- og udviklingsstrategi. Foreningen har videre bemærket, at størstedelen af det fredede areal allerede er beskyttet gennem anden lovgivning, herunder bl.a. af planloven og naturbeskyttelsesloven.

Vedrørende samarbejdet mellem kommunen og de private lodsejere i fredningsområdet har foreningen fremhævet, at der i januar 2016 blev vedtaget en Erhvervs- og Udviklingsstrategi for Vejle Ådale og Vejle Fjord. Strategien sætter meget ambitiøse mål for bl.a. ådalens udvikling af natur og friluftsliv, herunder bevarelse af tunneldalslandskabet og de naturmæssige værdier fra Randbøl Hede til Rands Fjord, hvor Vejle Ådal er en del af dette store område. Desuden er der i området etableret en lodsejerforening og en skovejerforening til samling af erhvervsinteresser, lodsejerinteresser og øvrige interessenter.

Foreningen har i tilknytning hertil fremhævet, at det af Handlingsplan for Fredning 2013 under afsnittet for prioriteringen af den fremtidige fredningsindsats fremgår, at fredninger ikke bør anvendes der, hvor den ønskede beskyttelse allerede er sikret gennem den generelle naturbeskyttelses-, eller planlovgivning, og at fredninger ikke bør anvendes til at opnå formål, som kan opnås ligeså godt eller bedre med andre ordninger (f.eks. i Natura 2000-områder, hvor handleplanerne fastlægger en indsats, som skal realiseres med særlige støtteordninger). Det er foreningens opfattelse, at kommune, lodsejere og foreninger ved det gode samarbejde og ved frivillighedens vej ikke bare kan opnå det samme, men også i nogle sammenhænge vil gå længere i forhold til det, man vil opnå ved fredningen. Netop dette argument bør efter foreningens opfattelse føre til bortfald eller omgørelse af fredningsafgørelsen.

Til det af fredningsnævnet i afgørelsen anførte om, at Vejle Ådal er et stort sammenhængende uforstyrret landskab og naturområde af høj kvalitet, der samlet gør ådalen til en perle, har foreningen særligt bemærket, at ådalens "perlestatus" netop skal tilskrives samarbejdet

mellem de mange forskellige interessenter, som derved har bevist, at en decideret fredning ikke er nødvendig for opretholdelsen af det naturskønne område.

Foreningen har videre påpeget, at der med fredningen er risiko for fastfrysning af landskabets udtryk, hvilket er problematisk, da dette er udtryk for et specifikt natursyn, der får en statisk og vedvarende konsekvens. Landskabet og naturen er dynamiske størrelser, hvori kulturen afspejles. Det er vigtigt at bevare, men samtidig også give plads til udvikling og fleksibilitet.

Foreningen har gjort gældende, at såfremt klagenævnet alligevel måtte finde, at der, trods den manglende nødvendighed og aktualitet, er grundlag for at frede hele eller dele af Vejle Ådal, bør fredningen indskrænkes både kvalitativt samt kvantitativt, hvorefter opnåelsen af fredningens hovedformål stadig kan imødekommes, men med mindre restriktive, og dermed udelukkende nødvendige, indgreb.

Foreningen har desuden fremsat en række bemærkninger vedrørende konkrete fredningsbestemmelser:

Vedrørende fredningsbestemmelsernes § 3 om arealernes drift og anvendelse har foreningen anført, at det bør præciseres, hvad der forstås ved § 3, 2. afsnit, 1. pkt., 1. led, herunder om løvtræsarealer kan opretholdes som løvtræsarealer ved udskiftning/hugst af eksisterende beplantning. Videre bør det efter foreningens opfattelse i § 3, 3. afsnit præciseres, om eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes som nåletræsbeplantning ved udskiftning/hugst. Videre har foreningen anmodet om, at det bør vurderes, om have- og/eller gårdspladsarealer på landbrugsejendomme, uden særskilt tilladelse kan udvides inden for nærmere fastsatte grænser, således at der ikke skal ansøges om dispensation i alle tilfælde, hvor lodsejeren ønsker at udvide have- og/eller gårdspladsarealer. Desuden har foreningen foreslået, at det præciseres i fredningsbestemmelserne, i hvilke tilfælde der ved ansøgning kan etableres nye læhegn, eksempelvis hvis læhegnet er nødvendig af hensyn til den landbrugsmæssige drift og indretning, behov for læ- eller skyggevirksomhed m.v.

Vedrørende fredningsbestemmelsernes § 4 om bebyggelse har foreningen anført, at nye selvstændige boliger bør kunne etableres i tilknytning til eksisterende boliger og/eller inden for de i planloven fastsatte begrænsninger om beliggenhed og udformning. Desuden bør fredningen ikke være til hinder for tilladelse til opførelse af aftægtsboliger på landbrugsejendomme samt udnyttelse/indretning af eksisterende landbrug-/driftsbygninger til boliger, såfremt dette sker efter reglerne og begrænsninger i planloven.

Vedrørende fredningsbestemmelsernes § 5 om faste konstruktioner har foreningen anmodet om, at det under forbuddet om anlæggelse af nye veje samtidig præciseres, at der kan gives mulighed for, at veje omlægges ved dispensation.

Vedrørende fredningsbestemmelsernes § 6 om terrænændringer m.v. har foreningen anført, at det af hensyn til en hensigtsmæssig administration af reglerne bør konkretiseres, hvad der forstås ved "mindre" terrænændringer, eksempelvis med udgangspunkt i almindelige regler om terrænregulering.

Friluftsrådet har i klage af 25. marts 2021 anført, at rådet ønsker en præcisering af bestemmelserne om offentlighedens adgang, idet bestemmelserne herom i fredningsnævnets afgørelse ikke er formuleret entydigt og retvisende.

Friluftsrådet har understreget, at rådet støtter fredningen og de i bestemmelserne angivne formål. Rådet har herved særligt noteret sig, at fredningen også har til formål at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter og at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings- og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem.

Om fredningsbestemmelsernes § 7 om offentlighedens adgang har Friluftsrådet påpeget, at bestemmelsen er formuleret på en sådan måde, at der ikke refereres korrekt til den gældende lovgivning, at der benyttes begreber og betegnelser, som er udefinerede og upræcise, og at der med formuleringen af dele af bestemmelserne lægges op til begrænsninger, som ikke vil være hensigtsmæssige eller kontrollerbare.

Friluftsrådet har anført, at den valgte formulering af fredningsbestemmelsernes § 7 ikke gengiver naturbeskyttelseslovens § 26 korrekt, idet lovbestemmelsen ikke alene omfatter færdselsret på veje og stier ejet af stat eller kommune. Der opstår derfor en usikkerhed om, hvorvidt der med fredningsbestemmelsen sker en indskrænkning af de almindelige bestemmelser i gældende love om offentlighedens hidtidige adgangs- og opholdsret i området.

Friluftsrådet har desuden gjort opmærksom på, at der i lovgivningen i øvrigt ikke skelnes mellem cykler og mountainbikes. Rådet har på den baggrund henstillet, at der i fredningsbestemmelserne ikke benyttes betegnelser, som ikke er defineret, hverken i anden lovgivning eller i sproget generelt og alment. I forbindelse hermed har rådet ligeledes påpeget, at begrebet "befæstet sti" ikke har ophæng i gældende lovgivning, idet begrebet udgik af bestemmelserne om offentlighedens adgang i naturbeskyttelsesloven ved en lovændring i 2004.

Om muligheden for at cykle i fredningsområdet har Friluftsrådet særligt påpeget, at den aktuelle formulering af fredningsbestemmelserne medfører, at der ikke må cykles på veje og stier ejet af andre end staten og kommunen. Dermed forbydes der færdsel på veje og stier, som eksempelvis kunne være ejet af offentlige stiftelser, offentlige fonde og ikke mindst private. Rådet mener ikke, at det kan have været hensigten med bestemmelsen, at der pålægges totalt forbud mod cykling på privatejede veje m.v., således at eksempelvis en privat ejer ikke må cykle på en vej eller sti, som vedkommende selv ejer.

Særligt vedrørende de nye trampestier i området, som skal etableres i medfør af fredningen, har Friluftsrådet bemærket, at også disse bør omfattes af forbuddet mod fremtidig nedlæggelse, som det allerede er tilfældet for de eksisterende stier i området.

Friluftsrådet har den 25. maj 2021 supplerende anført, at indskrænkninger i offentlighedens adgang er i modstrid med både fredningens formålsparagraf og den bagvedliggende lovgivning i naturbeskyttelsesloven.

Rådet har bemærket, at det selvfølgelig er uheldigt, hvis lodsejere eller andre brugere oplever konflikter med folk, der cykler i fredningen (de omtalte mountainbikere), men at det er ikke et formål med fredning, hverken generelt eller i dette specifikke tilfælde, at løse brugerkonflikter. Det findes der andre værktøjer til end en generel begrænsning for flere forskellige typer af færdsel.

Friluftsrådet har påpeget, at indskrænkningen af offentlighedens adgang til at færdes i fredningsområdet synes at være vedtaget som en "formildende omstændighed" over for lodsejere, der generelt er utilfredse med fredningen. Dette er efter rådets opfattelse uacceptabelt, da det netop er en del af formålet med reglerne i naturbeskyttelsesloven at fremme adgangen til naturen. Der er således efter rådets opfattelse ikke anledning til på denne måde at udvise ekstraordinære hensyn over for lodsejerne.

9. Bemærkninger til klagerne

Danmarks Naturfredningsforening har den 3. oktober 2023 bemærket, at en fredning af ådalen vil sikre en varig og ambitiøs beskyttelse af naturen og landskabet samt en styrkelse af den offentlige adgang til området. Foreningen har herved påpeget, at frivillige aftaler kun rækker, så længe de nuværende lodsejere kan se sig selv i det, og at en fredning vil udgøre en fremtidssikring mod private økonomiske interesser og ofte kortsigtede politiske beslutninger.

Særligt i forhold til klagen fra Miljøstyrelsen har Danmarks Naturfredningsforening bemærket, at for så vidt angår de nye trampestier, som skal etableres i medfør af fredningen, er foreningen enig med fredningsnævnet, men at foreningen ikke bakker op om en indskrænkning i færdslen på allerede etablerede trampestier. Foreningen har i tilknytning hertil anført, at lodsejerne i forbindelse med fredningsprocessen udtrykte bekymring for både mountainbikere og øget færdsel generelt, og at man ved kun at tillade fodgængere kan imødekomme denne bekymring.

Vedrørende klagen fra Vejle Kommune har Danmarks Naturfredningsforening bemærket, at det ikke er intentionen, at det dialogbaserede samarbejde sættes mange år tilbage eller i værste fald går tabt. Foreningen har anført, at dialog og samarbejde om naturplejen fremover kan ske inden for rammen af fredningen, og hvor fredningen samtidig sikrer imod tiltag, som truer værdierne. I forhold til det af kommunen anførte om besværliggørelse af vandindvinding har foreningen bemærket, at det ikke er intentionen, at vandindvinding fremover skal besværliggøres.

Vedrørende det af Vejle Kommune anførte om udgiften til etablering af nye stier har Danmarks Naturfredningsforening opfordret til, at nye stier etableres som simple trampespor, som kan vedligeholdes med slåning eller rydning én gang årligt, hvorfor udgiften hertil næppe vil være så høj som anført af kommunen.

Danmarks Naturfredningsforening har vedrørende det af [Virksomhed 8] anførte om, det er en krænkelse af ejendomsretten, at foreningen kan foreslå nye fredninger og bestemme den fremtidige anvendelse af Vejle Ådal, bemærket, at fredningsinstituttet har eksisteret siden

1917, og foreningen har haft mulighed for at fremsætte forslag til nye fredninger siden 1937. De fredningsforslag, som foreningen rejser, enten gennemføres eller afvises af det lokale fredningsnævn, og der er efterfølgende mulighed for at påklage fredningsnævnets afgørelse til klagenævnet.

I forhold til det af [Virksomhed 8] anførte om, at fredningen af ådalen vil ødelægge naturen og at øget offentlig adgang ikke vil beskytte eller gavne naturen har Danmarks Naturfredningsforening anført, at der med fredningen gives plejemyndigheden mulighed for at gennemføre naturpleje, og at forbedring af offentlighedens adgang skal styrke friluftsliv, rekreation og kendskab til naturen. Disse tiltag kan efter foreningens opfattelse i sidste ende skabe en større forståelse hos befolkningen af, at naturen i disse år har brug for at blive styrket.

Miljøstyrelsen har den 3. november 2023 fremsat en række bemærkninger til de indkomne klager.

Miljøstyrelsen har vedrørende adgangsforhold bemærket, at styrelsen kan tilslutte sig Friluftsrådets synspunkter om, at ordlyden af fredningsbestemmelsernes § 7, stk. 1, bør ændres. Styrelsen har herved ligeledes henvist til styrelsens egen klage.

Vedrørende klagen fra lodsejerne med lb.nr. 126 og 127 har Miljøstyrelsen bemærket, at fredningen ikke lægger begrænsninger på matrikelændringer, og eventuelle tilretninger af matrikelgrænser kan laves uafhængigt af fredningen.

Angående det af lodsejerne med lb.nr. 13 anførte om, at fredningen vil besværliggøre naturplejen, har Miljøstyrelsen bemærket, at lodsejer ikke har en plejepligt, og plejetiltag fra Vejle Kommune skal ske uden udgift for lodsejer.

Vedrørende det af lodsejer med lb.nr. 59 anførte om gene fra færdsel har Miljøstyrelsen bemærket, at vejen/stien over lodsejerens ejendommen er eksisterende, og at offentligheden lovligt kan færdes på denne i medfør af naturbeskyttelseslovens almindelige regler.

Vedrørende det af lodsejeren anførte om, at en ny forlængelse af stien afskærer ejendommens adgang til åen har styrelsen anført, at styrelsen modsat er af den opfattelse, at adgangen fra ejendommen til åen med det planlagte stiforløb væsentligt forbedres. Styrelsen har videre bemærket, at den del af ejendommen, der berøres af fredningsforslaget, med undtagelse af et meget lille areal, i sin helhed udgøres af fredskov og arealer, som er beskyttede i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, hvorfor der i forvejen er en meget begrænset mulighed for at udnytte disse arealer. Endelig har styrelsen bemærket, at selve bygningsmassen og et større areal omkring bygningerne er ikke omfattet af fredningen, hvorfor dette areal kan udnyttes i henhold til gældende lovgivning.

I forhold til det af lodsejer med lb.nr. 49, [Virksomhed 1] anførte om behov for faciliteter med videre til brug for vandindvinding har Miljøstyrelsen anført, at der almindeligvis kan opnås dispensation til diverse arbejder og skure i forbindelse med vandindvinding i fredede områder. Dette gælder ligeledes for nedgravning af kabler og rør. Det er på den baggrund styrelsens opfattelse, at der ikke er behov for at præcisere dette eller lave særbestemmelser.

Vedrørende det af lodsejer med lb.nr. 62 anførte om, at fredningen vil få en større økonomisk betydning på grund af begrænsning på vandindvinding, har Miljøstyrelsen anbefalet, at det i fredningsbestemmelsernes § 5 stk. 10, præciseres, at eksisterende vandindvinding kan fortsætte i det nuværende omfang, herunder også for så vidt angår eksisterende vandindvindingstilladelser, der endnu ikke er udnyttet.

Miljøstyrelsen har vedrørende det af [Forening 3] og lodsejer med lb.nr. 111 anførte om, at fredningsbestemmelserne er uklare i forhold til mulighederne fremtidig drift af arealer med forskellige grader af løv- og nåletræsblandinger, anført, at det vil være fordelagtigt med et kort med entydig angivelse af nåletræsbeplantningers placering i løvskov. På den anden side, findes der i dag mange gode digitale kilder med luftfoto og lign., hvor bevoksninger med nål kan ses, især på fotos fra vinterhalvåret. Styrelsen vurderer derfor, at tilsynsmyndigheden vil have de nødvendige værktøjer til at kunne føre tilsyn med fredningen.

Miljøstyrelsen har anført, at det er uhensigtsmæssigt, at kun nogle arealer på fredningskortet er markeret som nåleskov, selvom der reelt er mange andre mindre arealer med nål inden for fredningen. De markerede nåletræsbevoksninger i fredningskortet har ikke ophæng i en konkret fredningsbestemmelse, og det kan give anledning til fremtidige misforståelser om tolkningen af fredningsbestemmelserne i forhold til nåleskov. Såfremt klagenævnet ikke ændrer i bestemmelser vedr. skov, er det styrelsens vurdering, at markeringen af nåletræsarealerne på fredningskortet bør fjernes. Alternativt bør det tydeliggøres, at det er disse arealer, der ikke erstattes med taksten for løvtræsbinding. Styrelsen har anført, at den i øvrigt opfatter den nuværende fredningsbestemmelse, om at eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes og opretholdes som nåletræsbeplantninger, som værende gældende i hele fredningens udstrækning. Hvor der er givet erstatning for løvtræsbinding, kan små nåletræsbeplantninger således genplantes med nål. Konverteres nål til løv, kan der ikke genplantes med nål, hvilket evt. kan præciseres.

10. Bemærkninger under sagens behandling

Fredningsnævnet har den 29. november 2023 fremsendt bemærkninger vedrørende klagerne over fredningsnævnets sagsbehandling fra lodsejerne med lb.nr. 115 og 128.

Vedrørende klagen fra lodsejer med lb.nr. 115 om, at lodsejeren ikke havde modtaget fredningsnævnets afgørelse, har fredningsnævnet bemærket, at afgørelsen er sendt til samme e-mailadresse, som klageren og fredningsnævnet tidligere havde korresponderet på. Fredningsnævnet har ikke modtaget en fejlmeddelelse om, at mailen af 8. marts 2021 med fredningsafgørelsen ikke kunne modtages. Fredningsnævnet har videre oplyst, at afgørelserne tillige blev fremsendt via almindelig post med Post Danmark til samtlige lodsejere.

Vedrørende klagen fra lodsejerne med lb.nr. 128 om at lodsejernes bemærkninger ikke er indgået i fredningsnævnets behandling af sagen, har fredningsnævnet bemærket, at nævnet på det offentlige møde den 16. juni 2017 redegjorde for de procedureregler, der gælder for behandlingen af fredningsforslaget, herunder at fredningsnævnet ikke løbende tager stilling til de indsigelser, som bliver rejst, men alle indsigelser indgår i de vurderinger, der ligger til

grund for fredningsnævnets senere tilkendegivelse om fredningens fremme og afgørelsen om fredningen. Fredningsnævnet har oplyst, at fredningsnævnet den 22. december 2017 kvitterede for klagers indlæg i sagen af henholdsvis 22. juni 2017 og 16. oktober 2017. Fredningsnævnet har videre bemærket, at fredningsnævnets afgørelser med bilag den 8. marts 2021 sendt til klager via mail og almindelig post.

Danmarks Naturfredningsforening har den 12. april 2024 meddelt, at foreningen trækker forslaget om et stiforløb gennem Vesterby Skov tilbage. Foreningen har på baggrund af en besigtigelse af forholdene i området konstateret, at terrænet i Vesterby Skov næppe egner sig til et stiforløb i den nordligste del af skoven. Det stærkt kuperede terræn er fugtigt med kilder og trykvand i bakken, som vil gøre etablering af sti vanskelig. Foreningen har videre henvist til, at der holder en havørn til i skoven, som muligvis er ynglende. Foreningen har bemærket, at havørne er meget forstyrrelsesfølsomme.

Danmarks Naturfredningsforening har videre bemærket, at adgangen på eksisterende stier i området uden en fredning reguleres af naturbeskyttelseslovens almindelige regler.

11. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), fhv. landsdommer Eva Staal og landsdommer Olaf Tingleff, og de læge medlemmer Lene Hansen, Kristian Pihl Lorentzen, Maria Temponeras og Jens Vibjerg.

11.1 Det retlige grundlag

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, kan der gennemføres fredning af landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:

”§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,

2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og

3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.”

Efter naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 1, skal en fredning indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. Ifølge § 38, stk. 3, kan en fredning gå ud på bevaring af den

nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. Af § 38, stk. 4 fremgår, at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1, afsluttes fredningsnævnets behandling af en fredningssag med, at nævnet træffer afgørelse om, hvorvidt fredningen skal gennemføres, idet nævnet i så fald fastlægger fredningens geografiske udstrækning og fastsætter nærmere fredningsbestemmelser for området, jf. § 38, samt afgør erstatningsspørgsmål m.v., jf. § 39.

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 42, at når den samlede erstatning og godtgørelse i anledning af en fredning overstiger 500.000 kr., skal Miljø- og Fødevarerklagenævnet efterprøve fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, i dens helhed, uanset om afgørelsen påklages.

Fredningsnævnets afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 40, stk. 1, kan endvidere påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf. § 43, stk. 1.

Endvidere følger det af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i overensstemmelse med ovenstående retsgrundlag truffet afgørelse om fredningens gennemførelse og afgrænsning samt fredningsbestemmelserne, og har herunder taget stilling til de indgivne klager. Nævnet har i en separat afgørelse behandlet spørgsmål om erstatning m.v. og truffet afgørelse herom.

11.2 Besigtigelse og offentligt møde

Miljø- og Fødevarerklagenævnet besigtigede den 11. og den 12. juni 2024 fredningsområdet og afholdte den 13. juni 2024 offentligt møde om sagen.

Sagsrejsen, Danmarks Naturfredningsforening, redegjorde under besigtigelsen og ved det offentlige møde for forslaget om fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune.

Miljøstyrelsen bemærkede, at styrelsen på baggrund af fredningsværdierne, som er af national betydning, ikke ville udtale sig imod gennemførelse af fredningen af Vejle Ådal. Styrelsen anførte desuden, at det i fredningsbestemmelsernes § 3 om arealernes drift og anvendelse bør tilføjes, at arealerne, såfremt landbrugsproduktionen opgives, af hensyn til biodiversiteten skal holdes "overvejende lysåbne", og således ikke alene "lysåbne", som det fremgår af bestemmelsen fastsat af fredningsnævnet.

Vejle Kommune udtalte sig imod gennemførelse af fredningen af Vejle Ådal og henviste herved til sin klage i sagen. Kommunen oplyste videre, at kommunen planlægger et større

klima-lavbundsprojekt i ådalen, som omfatter mere end 400 ha, hvoraf størstedelen er beliggende inden for fredningsområdet.

Der var under besigtigelsen drøftelser om, hvorvidt den foreslåede etablering af ny sti i ådalen fortsat vil være relevant, særligt set i lyset af det planlagte klima-lavbundsprojektet. Danmarks Naturfredningsforening frafaldt forslaget om et nyt stiforløb langs åen, samt de tilhørende forbindelsesstier fra Vorkvej og Ravingvej. Foreningen fremhævede i den forbindelse, at Vejle Kommune under besigtigelsen havde oplyst at ville arbejde for flere stier i det pågældende område, når klima-lavbundsprojektet er gennemført.

Der var under besigtigelsen desuden drøftelser om muligheden for at udtage den del af stiforløbet ved Runkenbjerg ud mod Lyngholm, der løber ad en markvej på matr.nr. 1r, Tørskind By, Bredsten og i skellet mod matr.nr. 4b, Tørskind By, Bredsten, hvor markvejen ender blindt. Danmarks Naturfredningsforening frafaldt forslaget om at lade den pågældende strækning indgå i fredningen som en eksisterende sti.

Den 12. juni 2024 fremsendte Danmarks Naturfredningsforening et kort med markering af de stiforløb, som blev frafaldet under besigtigelsen. Foreningen henviste herved bl.a. til, at klima-lavbundsprojektet samt genslyngning af åen må forventes at gøre området i ådalen vådere, hvorved det planlagte nye stiforløb langs åen formentlig vil blive oversvømmet. Foreningen henstillede desuden til, at det bør fremgå af fredningsafgørelsen, at plejemyndigheden i forbindelse udarbejdelsen af plejeplaner for området bør arbejde for at fastlægge offentlige stier på egne og eventuelt private arealer, når klima-lavbundsprojektet er gennemført.

Under besigtigelsen var der drøftelser om fredningens afgrænsning, som overvejende tog udgangspunkt i de indkomne klager. Dog foreslog lb.nr. 57, [Person 27], under besigtigelsen, at en større del af den sidedal til Vejle Ådal, som er beliggende på hans ejendom, med fordel kunne udgå af fredningsområdet. Desuden frafaldt lodsejerne med lb.nr. 127 og 128 deres klagepunkter vedrørende fredningens afgrænsning, da det under besigtigelsen blev klart, at den del af deres ejendomme, der ligger inden for fredningsområdet, ifølge matrikelkort for området var beliggende nord for Vingsted Skovvej. Under besigtigelsen af ejendommene tilhørende lodsejerne med lb.nr. 30, 31 og 32, [Person 22] og [Person 49], henviste klagerens repræsentant desuden til det af lodsejerne under fredningsnævnets behandling af sagen anførte om, at klagerens arealer ligger naturligt uden for fredningen og intentionerne med fredningen, hvorfor området bør udtages af en eventuel fredning.

Under besigtigelsen var der desuden drøftelser om behovet for dræning i private haver, herunder særligt med henblik på at beskytte private vandboringer mod forurening fra overfladevand.

Under besigtigelsen var der endvidere drøftelser om muligheden for at indføre særbestemmelser for enkelte ejendomme, hvor der var ønske om at dyrke vin eller andre flerårige udsigtshæmmende afgrøder.

Endvidere var der under besigtigelsen og det offentlige møde indlæg om manglende mulighed for etablering af tekniske anlæg og bebyggelse, herunder bl.a. i form af solceller, ridebaner og ridehaller.

Der var under besigtigelsen og på det offentlige møde indlæg om nødvendigheden af at frede området. I den forbindelse blev der bl.a. henvist til det i klagerne anførte om fraværet af aktuelle trusler mod området. Danmarks Naturfredningsforening anførte modsat, at der både er aktuelle og potentielle trusler mod området bl.a. i form af udfordringer med for få græssende dyr og deraf følgende mangelfuld pleje, hvilket kan føre til tilgroning af området. Herudover kan løvskov, som ikke er fredskov, uden en fredning konverteres til nåleskov til skade for både biodiversiteten og landskabsoplevelsen i området.

Videre var der på det offentlige møde indlæg om processen omkring rejsningen af fredningssagen, herunder særligt om manglende inddragelse af lodsejere og andre interessenter forud for fremsættelsen af fredningsforslaget.

Endelig blev de indsendte klagepunkter i alt væsentlighed gentaget.

11.3 Fredningens gennemførelse

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder efter en afvejning af de hensyn, der fremgår af formålsbestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 1, at Vejle Ådal skal fredes. Flertallet har lagt vægt på, at Vejle Ådal, både i sig selv og i kraft af områdets tilknytning til Nybjerg Møllefredningen, er et meget stort og i det væsentlige uberørt sammenhængende landskab med betydelige naturværdier, som samlet set udgør et særdeles fredningsværdigt og unikt område af national betydning. Flertallet anerkender, at lodsejerne i ådalen i samarbejde med Vejle Kommune igennem årene har udfoldet betydelige bestræbelser på at opretholde og udvikle de store naturværdier i ådalen. Flertallet finder, at bl.a. tilplantning og tilgroning med tiden vil kunne udgøre trusler mod områdets meget unikke landskaber og natur. Herefter, og uanset, at store dele af fredningsområdet er beskyttet gennem de generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven, er det flertallets vurdering, at en fredning udgør den bedste varige sikring af de værdier, der ønskes beskyttet med fredningen. Flertallet tilslutter sig med disse bemærkninger i øvrigt fredningsnævnets begrundelse for at frede.

Mindretallet (Kristian Pihl Lorentzen og Jens Vibjerg) finder, at der ikke er grundlag for at gennemføre fredningen. Mindretallet har lagt vægt på, at uanset, at fredningsområdet indeholder betydelige fredningsmæssige værdier, er der ikke hverken aktuelle eller fremtidige trusler mod områdets værdier, som kan begrunde, at fredningsinstrumentet bringes i anvendelse. Mindretallet har desuden lagt vægt på, at området vurderes at være tilstrækkeligt beskyttet af de generelle bestemmelser i naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven, samt lodsejernes kontinuerlige pleje af området, der har foregået i et frivilligt samarbejde med Vejle Kommune.

11.4 Fredningens afgrænsning

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at arealerne beliggende helt eller delvist på matr.nr. 5s, 5d, 8c, 9c og 7m Bindeballe By, Randbøl, tilhørende lodsejerne med lb.nr. 30, 31 og 32, [Person 22] og [Person 49], bør fastholdes i fredningen. Nævnet har lagt vægt på, at arealerne

indgår i en naturlig sammenhæng med Naturstyrelsens arealer i Sønderkær og Nybjerg Møllefredningen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at fredningens afgrænsning ved lodsejer med lb.nr. 49, [Virksomhed 1], bør ændres på matriklerne med matr.nr. 4k, Refsgårde, Egtved, og 12e, Vork By, Egtved. Nævnet finder, at matr.nr. 4k, Refsgårde, Egtved kan udtages af fredningen, da nævnet ved besigtigelsen har konstateret, at matriklen, som er beliggende i udkanten af fredningen, ikke indeholder fredningsmæssige værdier. Nævnet finder videre, at afgrænsningen af fredningen på matr.nr. 12e, Vork By, Egtved, kan ændres så fredningsgrænsen mod nordvest følger matrikelgrænsen mod matr.nr. 9h, Vork By, Egtved, og mod vest den linje, som i dag udgøres af hegnet, der afgrænser området med matriklens bygningsmasse og tekniske installationer, til denne linje møder ejendommens sydlige skel. Nævnet har lagt vægt på, at det område på matr.nr. 12e, Vork By, Egtved, der udtages af fredningen, er uden fredningsmæssige værdier. Den ændrede fredningsgrænse fremgår af fredningskortet. Nævnet finder, at matr.nr. 5m, Vork By, Egtved, skal fastholdes i fredningen, da matriklen er omgivet af andre arealer, der indgår i fredningen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at fredningsgrænsen på matr.nr. 2a, Vork By, Vork, hos lodsejer med lb.nr. 57, [Person 27], skal ændres, således at den del af hestefolden, som Vejle Kommune i 2018 afregistrerede som beskyttet natur, udgår af fredningen. Den ændrede fredningsgrænse fremgår af fredningskortet. Nævnet finder i øvrigt ikke grundlag for at ændre fredningens afgrænsning på klagers ejendom, da fredningsgrænsen bør følge erkendbare skel i landskabet.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at fredningsgrænsen på matr.nr. 1b, Ødsted By, Ødsted, ved lodsejer med lb.nr. 126, [Person 47], skal fastholdes, således at de nedlagte dambrugsdamme, der er beskyttede søer i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, fastholdes i fredningen. Nævnet har lagt vægt på, at dammene indeholder naturmæssige værdier, og at fredningsgrænsen bør følge erkendbare strukturer i landskabet, i dette tilfælde Vingsted Skovvej.

11.5 Stiforløb i fredningen

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har besluttet at udtage de stiforløb af fredningen, som Danmarks Naturfredningsforening har frafaldet under sagens behandling. Det drejer sig om følgende stiforløb:

- stier i Vesterby Skov med tilhørende forbindelsesstier til Ravingvej og Vingsted Skovvej,
- det foreslåede nye stiforløb langs Vejle Å med tilhørende forbindelsesstier fra Vorkvej og Ravingvej, og
- den del af stiforløbet, som løber på matr.nr. 1r, Tørskind By, Bredsten og i skellet mod matr.nr. 4b, Tørskind By, Bredsten.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker, at offentlighedens adgang på de eksisterende stier, der er udtaget af fredningen, er reguleret efter reglerne herom i

naturbeskyttelsesloven.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker endvidere, at fredningen ikke er til hinder for, at plejemyndigheden ved udarbejdelsen af plejeplaner for området eller senere kan udlægge stier på offentlige arealer og private arealer efter nærmere aftale med lodsejerne.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har besluttet at fastholde øvrige eksisterende stier i fredningen af hensyn til offentlighedens adgang i fredningen, og da disse stier ikke medfører særlige ulemper for de omboende lodsejere. Stiforløbene fremgår af fredningskortet.

11.6 Fredningens indhold

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har foretaget følgende ændringer i fredningsbestemmelserne:

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har på baggrund af ændringerne i naturbeskyttelsesloven pr. 1. juli 2022^[5] og det af Miljøstyrelsen anførte under det offentlige møde om overvejende lysåbne arealer fundet anledning til at ændre bestemmelsens stk. 1, således at bestemmelsen får følgende ordlyd:

Nuværende arealer med landbrugsdrift kan drives som hidtil. Driften af arealer, der er beskyttede i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, skal ske i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom. Der må ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder, som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen skal arealerne holdes overvejende lysåbne.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at bestemmelsen skal formuleres, således at den følger den ændring, som blev indsat i naturbeskyttelsesloven § 4 med ikrafttræden den 1. juli 2022, om forbud mod sprøjtning, gødskning og omlægning af de naturtyper, som er beskyttet efter § 3, stk. 2 og 3.

Ved ændringen af bestemmelsens sidste pkt. har nævnet lagt vægt på, at arealerne af hensyn til biodiversiteten skal holdes overvejende lysåbne i stedet for blot lysåbne.

§ 5 Faste konstruktioner og anlæg

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har på baggrund af det anførte om, at fredningen ikke bør hindre opsætning af jagttårne, fundet anledning til at ændre bestemmelsens stk. 1, således at følgende indsættes som et nyt 2. pkt.:

Fredningen er ikke til hinder for opsætning af jagttårne og jagtstiger i overensstemmelse med jagtlovens regler herom.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har lagt vægt på, at de landskabelige værdier i fredningen ikke afgørende vil svækkes ved at tillade opsætning af jagttårne og -stiger, da dette er reguleret i

jagtlovgivningen, som stiller krav om, at sådanne indretninger etableres i tilknytning til eksisterende beplantning og ikke må virke skæmmende i landskabet.

På baggrund af det under besigtigelsen anførte om behov for dræning af havearealer har Miljø- og Fødevarerklagenævnet desuden fundet anledning til at ændre bestemmelsens stk. 9, således at bestemmelsen tilføjes et nyt sidste pkt. og får følgende ordlyd:

Intensivering af vedligeholdelsen eller etablering af nye dræn og grøfter kan alene ske for at sikre afgræsning af arealer, og først efter nærmere planlægning i plejeplanen. Forbuddet mod etablering af nye dræn gælder dog ikke i private haver.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har lagt vægt på, at etableringen af nye dræn i private haver skal være muligt af hensyn til vandforsynings sikkerhed for private boringer og anvendelse af havearealer.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har videre fundet anledning til at ændre bestemmelsens stk. 10, således at bestemmelsen får følgende ordlyd:

Tilladelser til vandindvinding reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandforsyningsloven.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har lagt vægt på, at den hidtidige formulering af bestemmelsen var egnet til at skabe tvivl om, hvorvidt fredningen er til hinder for fornyelse og udvidelse af indvindingstilladelser i fremtiden.

§ 7 Offentlighedens adgang

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har fundet anledning til at ændre bestemmelsens stk. 1, således at bestemmelsen får følgende ordlyd:

Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Vejle Kommune skal som tilsynsmyndighed opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har herved vurderet, at den hidtidige formulering af fredningsbestemmelsen var egnet til at skabe tvivl om retsstillingen i forhold til navnlig cykling i området, og at offentlighedens færdsel i fredningen bør følge de almindelige regler i naturbeskyttelsesloven.

Ny § 11 Særbestemmelser

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har i overensstemmelse med anmodningen herom fra [Virksomhed 1] fundet anledning til at indsætte følgende særbestemmelse i fredningen:

Stk. 1. De for vandforsyningsdriften nødvendige bygninger og tekniske anlæg for [Virksomhed 1] kan etableres efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet for så vidt angår placering, udformning mv.

Stk. 2. Fredningen indskrænker ikke [Virksomhed 1]' mulighed for at indvinde vand på matr.nr. 12e og 5m, begge Vork By, Vork, hvilket omfatter:

- vedligeholdelse af eksisterende boringer, herunder udledning af vand i forbindelse med både prøve-pumpning og regenerering af boringer,
- etablering af boringsoverbygninger (råvandsstationer) i forbindelse med udførelse af erstatningsboringer og arbejdsveje hertil,
- sløjfning af boringer,
- opgravning af ledninger,
- mindre terrænændringer i forbindelse med etablering af forsyningsanlæg,
- vedligeholdelse af arbejdsveje, og
- skiltning med oplysning om forhold på [Virksomhed 1]' arealer.

Den nye bestemmelse indsættes som ny § 11, og i konsekvens heraf bliver den nuværende § 11 Dispensation til § 12.

Den nuværende § 12 Retsvirkning bortfalder med nævnets afgørelse, da der ikke længere er retsvirkninger forbundet med denne.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har ikke fundet grundlag for at fastsætte særbestemmelser for ejendomme, hvor der er ønske om dyrkning af vin eller andre flerårige udsigtshæmmende afgrøder. Nævnet har lagt vægt på, at der ikke er særlige forhold på de pågældende ejendomme, som tilsiger, at der skal indsættes en særbestemmelse, og at lodsejerne fortsat vil have mulighed for at søge om dispensation ved fredningsnævnet.

11.7 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Sydjylland, nordlig dels afgørelse af 8. marts 2021 om fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Vejle Ådal i Vejle Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Matr.nr. 3b Bindeballe By, Randbøl, 9m Bindeballe By, Randbøl, 9b Bindeballe By, Randbøl, 5ab Bindeballe By, Randbøl, 2z, 3ae, 5 l Bindeballe By, Randbøl, 3e, 3f, 3g, 3h, 1g Tørskind By, Bredsten, 3ah Bindeballe By, Randbøl, 6i og 9k Bindeballe By, Randbøl, 2s Bindeballe By, Randbøl, del af 8a, 7g Lihmskov By, Nørup, 1p Tørskind By, Bredsten, del af 10a, 16f Vork By, Egtved, 23d Søgård, Nørup, 4aa Bindeballe By, Randbøl, 7z Bindeballe By, Randbøl, 23a Søgård, Nørup, 5y Bindeballe By, Randbøl, 4ac, del af 4c, 4ae, 4ad Bindeballe By, Randbøl, 4b, 3a Tørskind By, Bredsten, 2k Spjarup By, Egtved, 6e Lihmskov By, Nørup, del af 5o, del af 5i, del af 12b Refsgårde, Egtved, 13i, 13p Vork By, Egtved, 1f Søgård, Nørup, 40, 15g Ravning By, Bredsten, del af 9fk Ødsted By, Ødsted, 6g, 5t Bindeballe By, Randbøl, 13, 14 Vesterby By, Ødsted, 14b, 2c, 27u Ødsted By, Ødsted, 8h Bindeballe By, Randbøl, 5m, 4q, 17 Bindeballe By, Randbøl, 10h, 10i Bindeballe By, Randbøl, 8g Bindeballe By, Randbøl, 6f, 10d, 4r, 3æ, 3u, 3s, 3x, del af 14a, del af 14c, 5aa, del af 5e, 2r Bindeballe By, Randbøl, 3n Tørskind By, Bredsten,

7ab, 7g, 7ac, 8k, 8a Bindeballe By, Randbøl, del af 7000k, 7i, 7000f, 7000b Bindeballe By, Randbøl, 7000a, 9 Tørskind By, Bredsten, del af 7000e, 7000c, 9c, 1b, 9e, 8c, 8l Lihmskov By, Nørup, del af 7000c Refsgårde, Egtved, 43, 7000e, 7000b Vork By, Egtved, 7000a Søgård, Nørup, 7000c, 7000b Ravning By, Bredsten, 7000c, 7000e, 2g, 2h Kjeldkær Hgd., Bredsten, 3f, 3t, 3an, 3am Bindeballe By, Randbøl, 3ao, 3z Bindeballe By, Randbøl, 3r, 3v Bindeballe By, Randbøl, 3y Bindeballe By, Randbøl, 3e Bindeballe By, Randbøl, 3q Bindeballe By, Randbøl, del af 1c Lihmskov By, Nørup, 4f, 5, 4a Tørskind By, Bredsten, 8i Bindeballe By, Randbøl, 10n, 10o Vork By, Egtved, 7e Lihmskov by, Nørup, 22 Søgård, Nørup, 1i Tørskind by, Bredsten, 5s Bindeballe By, Randbøl, del af 5d, 8c, 9c Bindeballe By, Randbøl, 7m Bindeballe By, Randbøl, del af 2e Lihmskov By, Nørup, del af 6l Lihmskov By, Nørup, del af 9b, del af 1f Lihmskov By, Nørup, 8f, 6f Lihmskov By, Nørup, 50, 24a Søgård, Nørup, 9d Lihmskov By, Nørup, 3o Tørskind By, Bredsten, 14b Lihmskov By, Nørup, 3f, 2o, 2p, 4m Lihmskov By, Nørup, 1k Tørskind By, Bredsten, 9f, 9i Lihmskov By, Nørup, 32a, 34a, 34b Søgård, Nørup, 1e, 1d, 1f, 1h Tørskind By, Bredsten, 1a, 1n, 1o, 4e, 4g, 1r, 1q Tørskind By, Bredsten, 3d Tørskind By, Bredsten, 1m Tørskind By, Bredsten, 2b, 2c Refsgårde, Egtved, 12d, 6aa Vork By, Egtved, 5m, 12e Vork By, Egtved, 12g, 12b, 12f Vork By, Egtved, del af 9h, 9f, del af 5h Vork By, Egtved, 3o, del af 9e Vork By, Egtved, 10f, 39b, 34 Vork By, Egtved, 16e Vork By, Egtved, 9a, 7f, 31b, 32d Vork By, Egtved, 8a, 25c, 9i, 10i, 8h Vork By, Egtved, del af 5c, 7n, 2v, 2a, 11c Vork By, Egtved, 16 Vesterby By, Ødsted, del af 1a, 1i, 28c Vork By, Egtved, 3d, 3e Vesterby By, Ødsted, 4i, 39a Vork By, Egtved, 5q Vork By, Egtved, 11d Vork By, Egtved, 6f, 7 k, 9l Vork By, Egtved, 10r Vork By, Egtved, 2g, 3f, 19b Vork By, Egtved, 42 Vork By, Egtved, 4g, 1b Vork By, Egtved, 40b Vork By, Egtved, 1e, 13k, 21c, 29c, 6g, 6o, 5e Vork By, Egtved, 15o Vork By, Egtved, 4 Søgård, Nørup, 4g, 10k, 20p Ravning By, Bredsten, 15q Vork By, Egtved, 16i Vork By, Egtved, 40d Vork By, Egtved, 3p Vork By, Egtved, 7g, 1c, del af 6s Vork By, Egtved, 1k Vesterby By, Ødsted, 39, 52 Søgård, Nørup, 23b, 23c, 23f, 24d, 25a, 25b, 25d, 38b Søgård, Nørup, 27a, 29a, 5c, Søgård, Nørup, 26 b, 26 c Søgård, Nørup, 27 b Søgård, Nørup, 37 b, 16 e, 37 e, 14 k, 12 f Ravning By, Bredsten, 57c, 30e, 32c, 30g, 30f Søgård, Nørup, 28 Søgård, Nørup, 30b Søgård, Nørup, 31a Søgård, Nørup, 26, 27, 31, Ravning By, Bredsten, 1z, 1y Kjeldkær Hgd., Bredsten, 35b, 35a, 32d, 32b, 32e, 5a og 45c Søgård, Nørup, 41b Søgård, Nørup, 41a og 41d Søgård, Nørup, 34c, 34g Søgård, Nørup, 45d Søgård, Nørup, 1g, 14b Søgård, Nørup, 11n, 6h, 12i, 5m Ravning By, Bredsten, 3f Ravning By, Bredsten, 15i, 8g Ravning By, Bredsten, 19c Ravning By, Bredsten, 20o, 20l Ravning By, Bredsten, 9e, Ravning By, Bredsten, 4n Ravning By, Bredsten, 8k Ravning By, Bredsten, 1 Ravning By, Bredsten, 2e, 15f Ravning By, Bredsten, 17e, 17f, 18e Ravning By, Bredsten, 7k, 17c, Ravning By, Bredsten, 25a Ravning By, Bredsten, 1a, 1ae Kjeldkær Hgd., Bredsten, 30 Ravning By, Bredsten, 28 Ravning By, Bredsten, 29 Ravning By, Bredsten, 2i, 2f, Kjeldkær Hgd., Bredsten, 11gd, 7ak, del af 16t, del af 16ag, del af 16ah Ødsted By, Ødsted, 3f, 3a, 8b, 3b Vesterby By, Ødsted, 4g, 4h, 4b, 1a, 2e, del af 17 Vesterby By, Ødsted, 7c Vesterby By, Ødsted, 23 Ødsted By, Ødsted, 1g, 1i Vesterby By, Ødsted, 1b Vesterby By, Ødsted, 24, 27aa, 27ap, 27aq, 27p, 27q Ødsted By, Ødsted, 6b Vesterby By, Ødsted, 15 Vesterby By, Ødsted, 9c, 4f, 27g Ødsted By, Ødsted, 6u Ødsted By, Ødsted, del af 27e, 27ø Ødsted By, Ødsted, 27bb Ødsted By, Ødsted, 5o, del af 27d Ødsted By, Ødsted, 9ff, del af 27y Ødsted By, Ødsted, 27k, 27i Ødsted By, Ødsted, 11ge Ødsted By, Ødsted, 1b Ødsted By, Ødsted, del af 27c Ødsted By, Ødsted, del af 6e Vork By, Egtved, 5l, 5r, 9d, 5b, 5s, 5t Vork By, Egtved, 8d Lihmskov By, Nørup, 6d, 7d, 6m og 7aa Bindeballe by, Randbøl samt 5ø og 11c Bindeballe by, Randbøl samt del af 7g Ravning by, Bredsten.

Fredningen af Vejle Ådal gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

Formålet med fredningen er

- at sikre og udvikle en stor og sammenhængende natur i et dynamisk ådalslandskab omkring Vejle Å, hvor de bærende og mest værdifulde elementer er de mange kilder og vandløb, overdrevene, skræntskovene, der alle, sammen med de store enge ved Ravnig og Runkenbjerg, danner stor variation i landskabet,
- at sikre og øge den biologiske mangfoldighed i området og forbedre levevilkårene for et rigt dyre- og planteliv,
- at beskytte de geologiske terrænformer og sikre deres formidling,
- at sikre områdets kulturspor,
- at sikre og forbedre områdets rekreative kvaliteter,
- at fastholde og forbedre adgangsmulighederne både for offentligheden og i undervisnings- og formidlingssammenhæng gennem et veludbygget stisystem,
- at sikre mulighed for naturudvikling gennem naturpleje,
- at forhindre yderligere støjforurening af ådalen, og
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som er på det til enhver tid gældende udpegningsgrundlag for habitatområde 238.

§ 2 Bevaring af området

Stk. 1. Området skal bevares i den nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation. Dog er fredningen ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning i området, herunder gendannelse af den naturlige hydrologi.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

Stk. 3. De dele af fredningen, som er omfattet af Natura 2000, er desuden underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000-plan samt opfølgende kommunale og statslige handleplaner. Indsatser, jf. Natura 2000-planerne, kan gennemføres uden særskilt tilladelse fra fredningsnævnet.

§ 3 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Nuværende arealer med landbrugsdrift kan drives som hidtil. Driften af arealer, der er beskyttede i medfør af naturbeskyttelseslovens § 3, skal ske i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom. Der må ikke tilplantes eller dyrkes flerårige udsigtshæmmende afgrøder, som eksempelvis elefantgræs, energipil mv. Opgives landbrugsproduktionen skal arealerne holdes overvejende lysåbne.

Stk. 2. Eksisterende løvtræsarealer skal opretholdes og må ikke konverteres til nåleskov. Hjemmehørende nål som skovfyr, taks og ene kan dog indgå i blandingsskov.

Stk. 3. Eksisterende nåletræsbeplantninger kan bibeholdes og opretholdes som nåletræsbeplantninger.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for, at skoven på matr.nr. 16 t, Ødsted By, Ødsted, som ejes af [Virksomhed 2], kan anvendes til friluftaktiviteter med tilhørende anlæg i det omfang, de gamle træer ikke skades herved.

Stk. 5. Plejemyndigheden kan i begrænset omfang anvende pesticider ved bekæmpelsen af invasive arter og problemarter, hvor andre metoder har vist sig udsigtsløse.

Stk. 6. Dambrug kan vedligeholdes og moderniseres i overensstemmelse med de miljøkrav, der måtte blive stillet til dambrug. Det er tilladt at opsætte net over dammene.

Stk. 7. Haver kan uanset ovennævnte bestemmelser udnyttes som hidtil og herunder tilplantes eller omlægges på sædvanlig vis, men havearealerne må ikke udvides.

Stk. 8. Eksisterende læhegn kan opretholdes, vedligeholdes og udskiftes. Der må ikke plantes nye læhegn.

§ 4 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres eller etableres nye selvstændige boliger inden for det fredede område.

Stk. 2. Tilbygning til og ombygning af eksisterende boliger reguleres efter bestemmelserne i planloven. Anvendelse af reflekterende materialer, sortglaseret tegl, solpaneler og lignende kan dog kun ske med fredningsnævnets tilladelse.

Stk. 3. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften og dambrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

Stk. 4. Ny selvstændig bebyggelse, herunder ridehaller, pelsdyrbure, drivhuse/-gartnerier, skure, boder, jagtthytter, transformerstationer og lignende, må ikke opføres inden for fredningen. Drivhuse, legehuse, terrasser, flagstænger og lignende er dog tilladt i private haver.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende. Forudsat at bygningerne indpasses i landskabet, og facader fremtræder i dæmpede farver uden glans, kan det ske uden fredningsnævnets godkendelse.

§ 5 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Fredningen er ikke til hinder for opsætning af jagttårne og jagtstiger i overensstemmelse med jagtlovens regler herom. Driftsmæssig nødvendig belysning må etableres i tilknytning til landbrug og dambrug. Belysningen skal opsættes, så lyset afskærmes ud mod det omgivende landskab og rettes mod driftsbygningerne og dambrugsarealerne.

Stk. 2. Campingvogne og lignende samt teltslagning må ikke anbringes eller finde sted uden for have- og gårdspladsarealer. Undtaget fra forbuddet er teltning på egne arealer eller teltning på primitive overnatningspladser udlagt til formålet.

Stk. 3. Etablering af sportsanlæg, som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere mv., er ikke tilladt. Boldbaner vest for [Virksomhed 2] på matr.nr. 16t Ødsted By, Ødsted kan fastholdes, men må ikke udvides.

Stk. 4. Der må opsættes sædvanlige landbrugshegn (trådhegn) samt hestehegn i træ. Hegnene skal holdes i naturtræ eller i jordfarver.

Stk. 5. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden og med placering efter aftale med lodsejeren.

Stk. 6. Der må ikke anlægges nye veje i fredningsområdet.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. opsætning af stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

Stk. 8. Fredningen er ej heller til hinder for, at Naturstyrelsen og Vejle Kommune etablerer primitive overnatningspladser med shelters på egne arealer til almen anvendelse.

Stk. 9. Der må som udgangspunkt ikke etableres nye grøfter eller dræn. Eksisterende dræn og grøfter kan af hensyn til fortsat høslet og afgræsning fastholdes og vedligeholdes. Intensivering af vedligeholdelsen eller etablering af nye dræn og grøfter kan alene ske for at sikre afgræsning af arealer, og først efter nærmere planlægning i plejeplanen. Forbuddet mod etablering af nye dræn gælder dog ikke i private haver.

Stk. 10. Tilladelser til vandindvinding reguleres i henhold til de til enhver tid gældende regler herom i vandforsyningsloven.

Stk. 11. Der må ikke etableres permanent oplag af maskiner i det åbne land.

Stk. 12. På de fredede arealer må der ikke deponeres affald, indrettes lossepladser eller henstilles udrangerede køretøjer eller dele deraf.

§ 6 Terrænændringer mv.

Stk. 1. Terrænændringer, herunder råstofindvinding, er ikke tilladt. Dog kan der ske terrænændringer som led i en naturgenopretning (jf. § 2), eller mindre terrænændringer i forbindelse med byggeri og anlæg efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 2. Fredningen er ikke til hinder for mindre terrænændringer i private haver.

§ 7 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love. Vejle Kommune skal som tilsynsmyndighed opsætte informationstavler om offentlighedens færdsel i fredningsområdet.

Stk. 2. Eksisterende stier, som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 3. På de på fredningstidspunktet offentligt ejede arealer er der fri fladefærdsel til fods døgnet rundt. På disse arealer skal der, uanset ejerforhold, også fremover være fri fladefærdsel til fods døgnet rundt.

§ 8 Naturpleje og naturgenopretning

Stk. 1. Vejle Kommune er plejemyndighed for de privatejede arealer og egne arealer, og Naturstyrelsen er plejemyndighed for statsejede arealer.

Stk. 2. Plejemyndighederne kan gennemføre pleje til opfyldelse af fredningens formål i henhold til den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn, for tiden bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016, og i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for naturgenopretning, der udmønter fredningens formål. Naturgenopretningsprojekter skal gennemføres i overensstemmelse med et nærmere beskrevet projekt, som er godkendt af fredningsnævnet.

§ 9 Plejeplaner

Stk. 1. Pleje af de fredede arealer kan gennemføres efter den til enhver tid gældende plejebekendtgørelse.

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5. år.

Stk. 3. På det Natura 2000-udpegede areal skal den første plejeplan dog gælde, indtil udløbet af den gældende Natura 2000-plan og herefter følge denne.

Stk. 4. Plejeplanen kan f.eks. indeholde foranstaltninger som afgræsning, høslæt mv. med henblik på at sikre, at ådalen i det væsentligste holdes åben, samt at eksisterende beplantning kan fjernes eller nedskæres.

Stk. 5. Lodsejerne i ådalen har ret til selv at udføre plejeforanstaltninger inden for den frist, som plejemyndigheden fastsætter. Såfremt plejeforanstaltningen indebærer træfældning, tilfalder fældet træ den lodsejer, som ejer det fældede træ, såfremt det fjernes inden for den frist, som plejemyndigheden har fastsat. Lodsejeren kan ikke stille krav om, at fældet træ skæres op, samkørsel af fældet træ eller udkørsel til fast vej.

§ 10 Jagt og fiskeri

Stk. 1. Jagt er tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

Stk. 2. Lystfiskeri med stang og snøre samt fiskeri med ruser og andre faststående redskaber er tilladt i overensstemmelse med de til enhver tid gældende regler herom.

§ 11 Særbestemmelser

Stk. 1. De for vandforsyningsdriften nødvendige bygninger og tekniske anlæg for [Virksomhed 1] kan etableres efter forudgående tilladelse fra fredningsnævnet for så vidt angår placering, udformning mv.

Stk. 2. Fredningen indskrænker ikke [Virksomhed 1]' mulighed for at indvinde vand på matr.nr. 12e og 5m, begge Vork By, Vork, hvilket omfatter:

- vedligeholdelse af eksisterende borer, herunder udledning af vand i forbindelse med både prøvepumpning og regenerering af borer,
- etablering af boringsoverbygninger (råvandsstationer) i forbindelse med udførelse af erstatningsboringer og arbejdsveje hertil, sløjfning af borer, opgravning af ledninger,
- mindre terrænændringer i forbindelse med etablering af forsyningsanlæg,
- vedligeholdelse af arbejdsveje, og
- skiltning med oplysning om forhold på [Virksomhed 1]' arealer.

§ 12 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevarerklagenævnet som ændret ved lov nr. 900 af 21. juni 2022 om ændring af museumsloven, lov om Miljø- og Fødevarerklagenævnet og forskellige andre love.

[3] * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype.

[4] Lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

[5] Lov nr. 1057 af 30. juni 2020 om ændring af lov om naturbeskyttelse.

Lovområder:

NBL - fredningsområdet

Bilag:

[Fredningskort](#)